

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Angelii Bargaei Commentarius de Obelisco

Angèli, Pietro

Romae, 1586

urn:nbn:de:hbz:466:1-13181

Th
6089

J. Aug²¹

5

Vl. 12.

~~17~~

Th. Goss.

10

[Faint, illegible handwriting]

S 11
12

7

Ex oratio C^om^o Principis Ferdinandi, epi Paderb.
et Monaster: Anno 1683.

ANGELII

OPUSCULA

PHILOSOPHICA

M. D. C. C. C.

1699

PHILOSOPHIA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

PHILOSOPHICA

Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

PETRI ANGELII
B A R G A E I

Commentarius de Obelisco

A D

SANCTISS. ET BEATISS. D. N. D.
XPISTVM V. PONT. MAX.

Huc accesserunt aliquot Poetarum carmina, quorum
partim ad idem argumentum, partim ad eiuudem
summi Pont. laudem pertinent.

Collegij Socij Jesu Paderb.

CVM PRIVILEGIO ET AVCTORITATE SUPERIORVM
ROMÆ, Ex Officina Bartholomæi Grassij. 1586.

Ferdinandi Fürstenbergij.

PETRI ANGELII
BARBARII

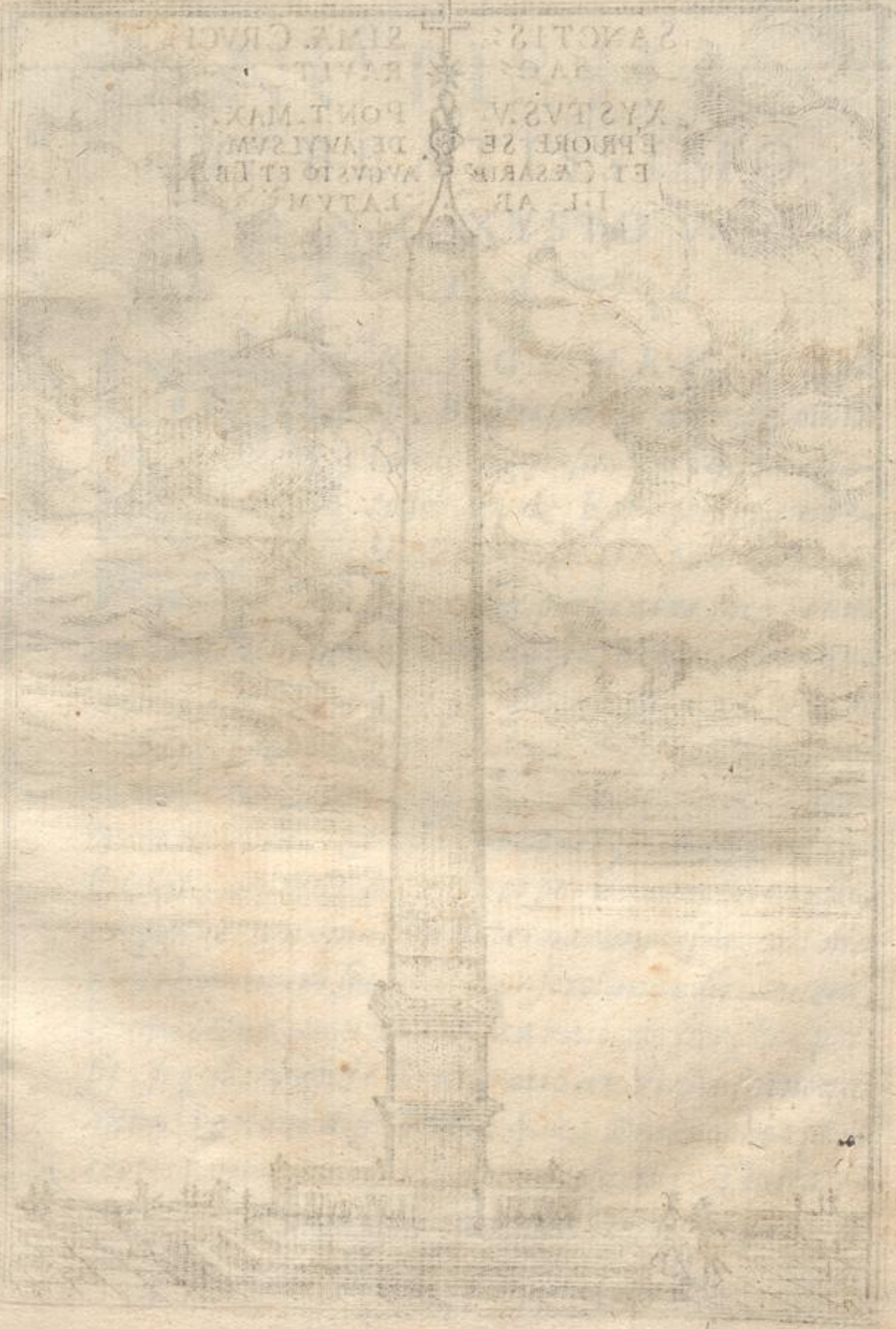
Commentarius de Obelisco

Hanc molem visu (vetus est ea fama) recepto
Sacrauit Soli Solis in Vrbe Phero.
Mox Urbem in mediam nauis per carula vectam,
In Circo voluit Caius esse suo.
Postremo Xystus diuulsam è sede priore
Hanc tulit in sedem, supposuitq; Cruci
Mentibus ut caci discant, hinc esse petendum,
Quod queat ad cælum pandere lumen, iter.

CAESARIS MAGNIFICENTIA ET AVTORITATE PAVLVS
M. D. C. LXX. In Officina Paderbornensi. C. P. 1770.

—

SAVOTIS
RAT
PONT. MAX.
DE AVVIVAM
ET CAESARIS
AVGVSTO ET BR
L. L. AN
L. L. AN

SANCTISSIMO

AC BEATISSIMO

D. N. D. XYSTO V.

PONT. MAX.

RÆCLARVM illud est, Beatissime Pater, & omni laude dignissimum, quod Plato lib. v. de Rep. scriptum reliquit: Ciuitates tum demum felices & perbeatas fore, cum aut in ijs Philosophi dominarentur, aut, eas qui regunt, philosophari sic inciperent, ut unam eandemq; & philosophandi & imperandi rationem esse censerent. Nam philosophia cum animum excolat, & ad benè beateq; viuendum instituat; animus autem corporis imperio præsit, ex quo rerum omnium externarum vsus, qui maxime hominum societati conseruanda sit idoneus, comparetur; non video qua ratione fieri hoc possit, si gubernanda Reip. ratio à recta instituendi animi ratione dissentiat: quæ è Philosophia præceptis tantummodo hauriri consuevit. Ciuitates enim hominum cætus cum sint, cætus autem ip-
sos

fos non vnus atque alter, sed plures conficiant, profectò, nisi singuli ad virtutem dirigantur, & parere legibus assuescant, cœtus illi aut dissoluantur necesse est, aut ita consistant, vt in turbulentissimo Reip. Statu miserrimè conflictentur. itaque, qui alteram facultatem ab altera seiunxerunt, rem non modò non necessariam, sed ne vtilem quidem excogitarunt. quamquam enim Philosophi qui sunt, ita se interdum ab rebus agendis abducunt, vt, cum corpore domi, atq; in vrbe sint, animo (vt idem Plato inquit) in cœlum auolent, & vtrum vicini, quos habent, belluæ sint, an homines, planè nesciant: tamen, si se ad capeffendam Remp. conferant, mirum quantum & prudentia & virtute cæteris antecellant omnibus. cuius rei caussa est, quòd non temerè, neque repentino quodam animi impetu, sed ratione & consilio ducti ad eam accedunt; non vt ex inopia sordibus emergant; sed vt illam, tanquam parentem, iuuent, & in primis beatam esse velint. quod nunquam facient, qui se prius ad omnem virtutem non conformauerint. quemadmodum enim regulam oportet esse tum rectam tum firmam, qua quis utatur in faciundo opere, atq; in superficie exaquanda, lineisq;

lineisq; ducendis, nulla ut ex parte contorta atq;
obliqua sint; ita sanè is, cuius fidei Resp. com-
mittitur, animo excultus, & moribus institutus
sit oportet: ut, qualis ipse est, tales eos esse ve-
lit, quibus imperat. id quod haud difficillimè
consequemur, si prius è Philosophia didicerimus,
qua ratione ipsi nobis imperemus. Nam quem-
admodum, qui cadit, alterum ne cadat sustine-
re non potest; ita qui vitia sibi prius ex animo
radicitus non extraxerit, sibiq; acrius impera-
re non assueuerit, vix, ac ne vix quidem fieri po-
terit, alijs ut iustè imperet. Neq; enim bene im-
perabit unquam, qui, cui ipse pareat, habet ne-
minem. Habere autem necesse est in Rep. Prin-
cipes qui sunt, cui diligentissimè pareant, le-
gem: quam Pindarus omnium reginam morta-
lium atque immortalium vocat: eam videlicet,
quæ non quidem vel in æs incisa, vel in tabulis
perscripta, atque exarata legitur: sed quæ sem-
per unà nobiscum versatur & excubat, neque
liberè uagari aut à voluptatibus seduci animum
permittit, eumq; ut ventos Aeolus Imperio pre-
mit, & vinculis & carcere frenat; sic illa quasi
inuitum & repugnantem in officio continet. Atq;
hæc quidem lex nihil aliud est, quàm ratio ipsa,
cui

cui vni, qui alijs imperant, assidue pareant ne-
cesse est. Sed nunc eò rem redactam videmus,
ut ferme omnes, qui in Rep. principem locum te-
nent, seruitutem teterrimam esse putent, si cui-
us imperium sequantur; idq; vnum in imperio
summum bonum esse putant, si nullius imperio
subsint, & ex animi libidine, non ex præscripto
rationis cuncta administrent. Quemadmodum
Dionysius Sicilia Tyrannus; qui tum demum
se cum imperio esse intelligere dicebat, cum qua
vellet, ea nulla interposita mora fieri videret. ex
quo Caligula Imperatoris nefaria illa voces:
Tam bona ceruix simul ac iussero deponetur. &
Memento omnia mihi & in omnes licere. &
blande rogantibus conuiuis, quid videret?
Quid? nisi vno meo nutu iugulari vos statim
posse? quod quid aliud est, quàm exclusa iusti-
tia, que quamdam diuina sapientie imaginem
in ciuitate representat, aditum iniustitia pate-
facere, & malorum omnium causas in Remp.
inuehere? atq; hoc sanè plerisque omnibus usu
euenit, qui relicta penitus Philosophia ad eam
modò facultatem se conferunt, que vulgato e-
tiam prouerbio ad se perdiscendam, tanquam
ad auream messem metendam, adolescentes co-
hortatur.

hortatur . qui cum ita animo affecti postea se
Reip. gubernanda dediderunt ; nihil prius atq;
antiquius habent , quàm verborum formulas et
sententiolas ex Iurisconsultorum placitis ac re-
sponsis excerptas , quibus possunt cumq; malitio-
sis interpretationibus eò detorquere , quò vo-
lunt , qua ratione plerumq; accidit , ut , quos
minus par est , ij potissimum funditus euertan-
tur , & fortunis omnibus exuti frustra deinde
hominum fidem implorent . Quid ergo ? iuris le-
gumq; scientia contemnenda est , & è Rep.
exterminanda ? minime hoc quidem . Sed aut
cum ea philosophia parte copulanda , qua mores
ad virtutem dirigit , quod optimi quiq; Iurif-
consulti faciunt : aut exoranda , sibi ut persua-
deri patiatur , philosophiam quoque per se eam
esse , qua Rempub. optimè gubernare & possit &
soleat . Possẽm hic , si euagarì & orationem pro-
lixiorẽ facere liberet , multorum Pontificum
exemplis uti : quibus quod diximus , facillimè
tueremur . Sed ne nos otio atque humanitate tua
abuti videamur , BEATISSIME PATER , non
euoluam nunc quidem veterum annalium scri-
ptores , sed proximorum annorum memoriam re-
petam , quibus Pontifices professione liberalium
†† facul-

††

facul-

facultatum inter se diuersi (eorum enim partim Iurisconsulti, partim Philosophi ac Theologi fuerunt) Remp. Christianam sic administrarunt omnes, nulli ut ex ijs reprehendi à quoquā possint. Nam in eorum Pontificatu qui in iuris prudentia excellebant, ea iurisprudētia vestigia impressa sunt, quae maximè laudabilia esse in gubernanda Rep. consueuerunt: & eos qui è Philosophia quasi adytis ad eādem dignitatem prouecti sunt, sic se egregiè gessisse constat, ut commemorationem nominis sui cum omni posteritate adaequauerint. Itaque, quanquam omnes optimam Reip. regenda rationem secuti sunt, alios tamen alijs pro temporū conditione antecelluisse nemo est qui neget. In eadem enim virtute gradus quidam sunt alijs alijs superiores. ut cum nō omnes in ijsdem consistāt, omnes tamen laudem, qua digni sunt, apud bonos consequantur. Homerus Achillis personam sic tractat, ceteris ut omnibus anteponat Heroibus, qui ad Troianum bellum conuenerant, cum interea de eorundem virtute mirabiliter & sentiat & loquatur. Quod si interdū longè illustrior unius, quàm alterius Pōtificatus habitus est, & verò etiā fuit; quid de te Xyste V. Pont. Max. statuendum est,

est, ingenij celeritate excellere, natura bonitate
ad ea procliuem ferri, è quibus morum probita-
tem, & rerum scientiam hauriamus, quàm vel
illustri loco natum esse, vel opibus & copijs ita
cæteris omnibus antecellere, ut ea modò de caussa
nos homines admirentur; perinde atque illam
Colchorum ouem, qua, præter aureum vellus, ni-
hil planè habebat, quam obrem magnopere appe-
teretur. Sunt quidem diuitia, si rectè ut amur,
aptissimum ad laudabiliter agendum instrumen-
tum: sin secus; haud quis erret, si, quemadmo-
dum omnium scelerum administras uocauerit,
ita malorum omnium (ut Euripides ait) caussas
hominibus afferre dixerit. Euertit Alexander
Priami F. regnũ patris opulentissimum. Etheo-
cles & Polynices regij fratres, & in regia opu-
lencia educati vsque adeò inter se oderunt, ut
uterque alterum mutuis vulneribus fœdissimè
confoderit, & Thebanum imperium perdidit.
Sextus Tarquinius Superbi F. diuitia & potẽ-
tia fastu elatus Lucretia castissima fœmina stu-
prum cum intulisset, in exilium unà cum patre
pulsus est. Sed profectò dies dicẽtem me deficiat,
si eos enumerare perrexero, quibus opes detri-
mentum ac perniciem attulerunt. quocumque
enim

enim apud historicos aut poetas oculos cōvertes,
& immensas quasdā atque incredibiles vel pri-
uatorum hominū, vel maximorū regum diuitias
inspicias, ferē quo maiores fuerint, eo etiam plu-
res, grauioresq; calamitates mox consecutas esse
animaduertes. Et verò, si Platoni credimus,
fieri vix potest, vt, qui ditissimus est, siquidem
ex opinione vulgi diuitias metiamur, idem sit
valde bonus. boni enim qui sunt, ijdem felices
sint necesse est. Sed hac spinosiora fortasse sunt,
quàm epistolam deceant. Illud certè nemo non
farebitur, eum, qui domi delicatè atque adeò in
rerum omnium affluentia educatur, cum adole-
uerit, ad voluptatem potius, quàm ad laborem
animum appellere, nisi seuerissimi custodis disci-
plina accesserit huiusmodi, quæ adolescentis ani-
mum à voluptatū illecebris reuocet, & ad vir-
tutem traducat. quod quàm paucis contingat,
nemo bonus est, qui magno suo cum dolore non
perspiciat. Nihil igitur est, cur in diuitijs feli-
citatem collocemus; ac ne in maiorum quidem
splendore & claritate. quid enim aliud est hic
se iactare, quàm ea de re insolenter gloriari, quæ
ad nos vel nihil, vel certè parum pertinet? vt
non immerito illud in eos, qui id faciunt, & cir-
cumfer-

cumferatur, & quadret. Τις πατέρα ἀνίσει, εἰ μὴ να-
χοδ ἀμωνα τέτρα; quasi dicat, nemo est omnino, quē
planè infelicem & abiectissimæ sortis hominem
existimare nō debeamus, si præter maiorum suo-
rum gloriam, nihil habuerit, cuius gratia se ce-
teris magnoperè cōmendet. At Romulus, The-
seus, Lycurgus, at sexcenti alij, quos nominare
necesse non est; ingenio potius & virtute, quàm
magnis quibusdam opibus, & nobilitate freti
Resp. constituerunt, quæ paulatim aucta peperere
auctoribus suis immortalitatem. quoties Ci-
cero gloriatur, se hominem Arpinatem Romæ no-
bilitatis claustra refregisse? quoties diligentia,
studio, ac labore consecutum esse, ut Metellis
Scipionibus, Lucullis, alijs æquaretur? quin e-
tiam confictis ac detortis in nobilitatis contem-
ptum vocibus Lentulitates nescio quas, & Ap-
pietates irridet. Et sanè multo pluris facienda
est ea nobilitas, quam quisque sibi peperit, quàm
quæ à maioribus nostris in nos deriuatur & re-
dundat. Illa enim nostra est, hæc aliena: illam
nihil prohibet, cur nobis totam non asseramus,
hanc alterius virtuti tribuamus necesse est. At-
que ut ex perenni fonte perennibus aquis arua
irrigantur ad fertilitatem: sic ex illa præclaris-
sima

simæ semper actiones existunt, quibus humanum
genus mirabiliter iuuatur: ex hac non item.
Etenim quemadmodum in occlusis canalibus ac
paludibus aqua, quæ aliunde influxerunt, ple-
rumque corrumpuntur & putrescunt, sic in ijs,
qui præter maiorum splendorem nihil habent,
quod homines mirentur, omnis ad honestè agen-
dum vis atque impetus concidit funditus, ac re-
frigescit, ut iam non laudandi, sed magnopere
vituperandi esse videantur. Quid ergo? nihil
omnino est ab ijs parentibus esse ortum, qui no-
biles & habeantur & sint? immo magnū quod-
dam bonum nullo cum bono cõparandum, si, qui-
bus illud contigit, non inani quadam opinione ac
iactantia, sed virtute & factis, quæ solidam glo-
riam parere consueuerunt, quasi sartum tectum
(ut aiunt) atque integrum conseruabitur: quod
quidem nemo unquam consequetur, qui neque
animi virtute, neque ingenij bonitate maximè
excellit. Atque hanc ego huiusmodi excellentiã,
ut eò, unde digressa est, reuertatur oratio, felici-
tatē appello, quæ propemodū incredibilis ac diui-
na in te ipso, PATER BEATISSIME, adhuc pue-
ro, & penè dixerim, etiã tū in cunis vagiente sic
se extulit, sic se spectādã protulit, nemo ut te, Fe-
licem

licem cum appellaret, vere felicem esse non opi-
naretur. Sed eam tu felicitatē cum in Dei Opt.
Max. cultu, & pietate totam reponeres, neque
felicem eum esse posse existimares, qui se cum ip-
so Deo, quoad à se fieri posset, quā maximē nō
coniungeret, te in Sancti Francisci familiā ado-
ptandum tradidisti; sic tamen, ut nomen reti-
nueris tuum. Sciebas enim ex ea permultos olim
prodiisse, qui cum & doctrina insignes, & singu-
lari vita integritate essent, praterquam quod
Ecclesiam Catholicam propemodum labantem
humeris ipsi suis, ne humi procumberet, sustinue-
rant, in Cælum etiam recepti unā cum mentibus
illis purissimis ac beatissimis presentes presentē
Deum inspicerent, atq; omnibus gaudijs perfusi
eius conspectu & diuinitate fruerentur. ad quo-
rum exemplum te conformare vel in primis cu-
piebas. itaque sic te totum Philosophia, ac mox
Theologia dedidisti, sic eorū studiorū cupiditate
incensus flagrauisti, ut breui in utraque incre-
dibiles progressus feceris. quibus quidem in fa-
cultatibus perdiscēdis cum assiduis versareris,
non ita tamen te à Musis, hoc est, ab his huma-
nioribus & lenioribus litterarum studijs auerti-
sti, ut subsecuinis horis ea non coleres & in dicēdo
te non

ancill

te non exerceres, quantum quidem principes facultates, idest Philosophia, ac Theologia pate-
rentur, quantumq; otij ad id agendum à dome-
sticis publicisq; eius familiae curis tibi cōcede-
retur. quamobrem in ea facultate sic te, iuuenis
cum esses, exercitatum ostendisti, nemo ut fre-
quētius ad populum, qui in templis ad Christia-
nam doctrinam audiendam conuenerat, contio-
nes habuerit. At quas contiones? in quibus scili-
cet dubitarent eruditi ac docti homines, maior
ne esset selectissimorum verborū atque optima-
rum sentētiarum copia; an sanctissimorum my-
steriorum explicatio clarior, an ad Christianam
pietatem institutio facilior; an vitiorum repre-
hensio seuerior; & ad piē sancteq; viuendum co-
hortatio vehementior: nemo ut prorsus te audie-
rit, in quo ignes quasi quidam excitati non sint
ad se emendandū. nec mirum sanè, quippe qui
ea, quae alijs praecepebas, ipse tuo exemplo facien-
da demonstrares. Non enim vita genus tuae ab
oratione dissentiebat; non mores à praeceptis: ta-
lem te domi gerebas, talem institueras, qualem
foris haberi volebas; re, inquam, & factis eius
familiae disciplina dignum, quae tum fuit, cum in-
stituta est, seuerissima scilicet, & Christianarū

†††

virtus-

virtutum plenissima. qua, cum rerum humana-
rum more nonnihil à pristina illa sanctissimorū
Patrum viuendi ratione declinasset; ipse, quod
nemo satis laudare, nemo satis mirari queat,
vnus fermè ex omnibus grauissimis illis veterū
institutis delectabaris, ac sine cuiusquam ferè
vel emulatione vel exemplo tecū ipse certabas,
tecum contendebas. quamquam non ego te,
BEATISSIME PATER, tantis laudibus ornand-
um arbitrarer, si quos tum Franciscos, si quos
Bonauenturas habuisses, ad quorum normam
vitæ rationem conformare cogereris. Versabaris
tu quidem inter eos patres, qui, si atatis huiusce
mores inspiciamus, laudabiliter vixisse existi-
mari debeant; non ita tamen, exemplo vt suo ad
illud vitæ genus per antiquum, ac propè diuinum
impellere quemquam possent. Sed par erat, vt
quem Deus Opt. Max. vniuerso terrarum orbi
solum ad imperādum selegerat, eundem etiam,
tanquam vnicum Christiani sacerdotis exem-
plar, ad imitandum solum proponeret. Vesti-
gijs igitur tuis, BEATISSIME PATER, cum in-
sisteres, te ipse cum amulareris, cum præsens
præsentem, præter vnum te, haberes neminem,
quem sequi magnopere velles, ita vixisti, mul-

to ut prius totam Europam nominis celebritate compleueris, quàm quisquam pedum celeritate peragrauerit. Quamobrem quocumque te contuleras, quacumque ingrediebaris, omnes te tanquam quemdam ex veterum annalium memoria mirabantur. Stipitem illum planè ac truncum esse oportebat; qui tot tantasque virtutes non suspiceret, qui tam singularis sanctitatis hominè sibi omni cultu non esse obseruandum statueret. Ut minimè mirari par sit, si te unum, qui vitæ actiones omnes ad virtutem iam inde à pueritia direxeras, qui tibi fortissimè imperare didiceras, qui Christiana doctrina fontes penitus imberas, atque impiorum hominum sectas identidè in Ecclesia exorientes, acerbissimè oderas, si te, inquam, sic moratum, sic institutum, sic educatum Sanctissimi Pontifices tanquam in specula excubare voluerunt, ex qua tu impendentes procellas prospiceres; & si qui essent, qui in Ecclesiam perniciosas opiniones inferrent, & quasi lolium inter frumenta sererent, eos tu, pro summa sapientia tua, compesceres, ac, si res ita postularet, grauissimis etiam supplicijs coerceres. quo in munere obeundo cum te mirabiliter gessisses, cum præterea plurima extarent alia virtutis ac

†††

2

pieta-

pietatis tuae vestigia, nō in Italia modò, sed etiã
in Hispania, quae persequi si velim, iam non epi-
stolam à me, sed longissimam orationem scribi
oporteat; cum, inquam, tot tamq̃ ingentibus tuis
in Remp. meritis praeium aliquod illustre diu-
tius deberi non posset, in Cardinalium ordinem
Pius V. Pont. Max. penè inuitum te ac nolen-
tem cooptauit. quo factò, cum ceteri omnes ma-
gnam ijs patribus accessisse decus iudicarent, &
tibi tamen de tanto honore gratularentur, tu la-
borem in Ecclesia iuuanda tibi ex ea dignitate
auctum statueres, tantum abest, vt animum in
otio quasi consensescere passus sis, vt dies noctesq̃
vel in rebus agendis, vel in sanctissimorum Pa-
trum scriptis & perlegendis & ad integritatem
restituendis inuigilaueris. cuius rei grauissimi
testes sunt S. Ambrosii libri, quos cum peruerso-
rum hominum, & ab Ecclesia Romana, hoc est
Catholica dissentientium studia multis in locis
planè deprauauissent, ita tu ex vetustissimorum
codicum fide emendauisti & publica utilitatis
caussa in lucem edendos curauisti, vt vel ex vna
hac re laudem sis immortalem apud omnes bonos
adeptus. Quamquam hac, si cum ijs, quae postea
consecuta sunt, comparentur, huiusmodi videri
possunt

possunt, ut digna quidem illa sint, quae dilaudemus, non tamen, quae nobis maximam admirationem moueant. Etenim, quod ante te plerisque alijs accidit, ea tibi Pontificatum pepererunt; sed, quod nullis fortasse alijs usu euenit, Pontificatus virtutes alias multo praestantiores in te esse ostendit: quae, nisi tantam occasionem nactae fuissent, delitescerent etiam nunc illae quidem, & nullorum oculos in se conuerterent. ut, quod Aristoteles ex sententia Biantis refert, verissimum esse constet, unumquemque scilicet ex magistratu, quem gerit, facile declarari qualis sit. Nam tu cum primum ad supremum istum locum prouectus es, re ipsa demonstraisti non quidem humana quapiam ope te adiutum, sed à Deo Opt. Max. ex tanto sapientissimorum Principum numero selectum, qui multis incommodis affectam, ac, si non funditus euersam, labantem certè atque in dies in peius ruentem Remp. susciperes, ac recreares: qui nauiculam fluctuantem, ac prope modum ab aduersa tempestate demersam in portum subduceres, & in tuto collocares. Nemo enim est, PATER BEATISSIME, qui non meminerit, quibus periculis salus non modò illorum, qui aut ruri in re familiari sua occupati praedijs colendis
operam

operam dabant, aut omnino peregrè proficiscerantur, sed illorum etiam omnium, qui cum in alijs, tum in hac ipsa Vrbe, Roma, inquam, atque adeo domi suæ se continebant, exposita fuerit, & quasi quadam audacissimorum sicariorum coniuratione ad quæstum & rapinam exoptata. Scimus cõplures & noctu & interdium trucidatos fuisse, homines innocentes: scimus grandem pecuniam per vim & metum à multis exactam: scimus ex complexu parentum filios in solitudines abductos, ut aut miserrimè iugularentur, aut ingenti pretio redimerentur. quid plura? iam non deerant, qui Viriatos, qui Atheniones, qui Bargulos, & Spartacos imitati latronum ac seruitiorum duces se esse palàm, atque apertè profiterentur. quorum etiam nomine percussos nummos vidimus, ut iam parum abesset, quin magistratus etiam & collegia auro, argento, æri flando feruendo ab ijs creatum iri suspicaremur. atque hoc sanè aliquo modo ferri potuit, si in extremis huiusce Reip. atque Imperij finibus accidisset. Nunc autem in ipso medio Latii, in ipsa, inquam, vrbe Roma, quam cæteris omnibus urbibus certissimo præsidio ad salutem esse oportebat, hæc ipsa scelera fieri audiimus, vidi-

vidimus, sensimus; ut iam ad ea coercenda ne
externa quidem auxilia, & conductis ingenti cum
Aerarij dispendio copia sufficerent. quas cala-
mitates, cum agri liberè coli non possent, neque
mercatura sine periculo ac certissima mortis me-
tu exerceri, necessario & frugum inopia, & fœ-
dissima fames cōsequebatur. neque sanè hoc ideo
à me dicitur, quod eum, qui tum Reip. præerat,
tanquam unicam tantorum malorum causam
reprehendendum & accusandum censeam. absit
hoc à mea & aliorum cogitatione: sed ut intelli-
gatur quantum in una eademque virtute homo
homini præstet, quantumque intersit inter eum
qui à philosophia institutus ad Remp. accedit, &
illum qui cancellis quasi quibusdam cōclusum se
putat à iuris legumque scientia, quos, etiam cum
Reip. ratio postulat, refringere non audeat. Du-
bitandum enim non est, quin ea, quæ tum fiebāt,
ipso inuitissimo fierent, qui imperabat. Sed pro-
fectò nemo tam felix est, qui in magna & nume-
rosa familia non habeat aliquos sua potius ipso-
rum utilitatis cupidos, quàm eorum gloria stu-
diosos, quorum negotia in gubernanda Rep. ad-
ministrant. quare cum per summam fraudē eos,
qui Reip. præsunt, decipiant; facile fit, ut im-
probis

probis hominibus ad improbè agendū aperto aditu, atque impunitate proposita status Reip. funditus conuellatur, & omnia sursum deorsum temerè ferantur. quod quidem tum accidere qui meminerint, si quidem ij boni sunt, fieri minimè potest, quin toti horreant & contremiscant, seq̃, seruos esse non magnopere mirentur & gaudeant è tanta gladiatorum licentia, è tanto sicariorum numero, atque improbissimorum hominum audacia; qui locupletum omnium fortunas prædam esse suam arbitrabantur, & innocentissimorum quorumq̃, vitam acerbè & penitus oderant. Verum enim uero, quemadmodum usu euenire interdum consuevit, ut post fœdissimos imbres, & magnam aliquam turbulētamq̃, tempestatem Solem discussis nubibus repenti cū intuemur, ipsius lucem & pulchritudinem eo lætiores oculis usurpemus nostris, quo minus id futurum putabamus: ita in tanta rerum omnium confusione, cum miserè iactaremur, eamq̃, in dies magis magisq̃, augeri videremus, neque vlla spes è tot miserijs, qua undique in nos inguebant, euadendi ostenderetur, Dei Opt. Max. prouidentia & beneficio nobis iam non minus insperantibus, quàm pereuntibus repenti consultum

fultum fuisse animaduertimus . Etenim euocato
(ut par est existimari) in Cælum atque in bea-
tarum mentium consortium GREGORIO XIII.
cum Patrum comitia propter multas & maxi-
mas caussas lōgiora fore, quàm vellemus, quàmq;
Reip. tempora postularent, vulgo arbitraremur,
Dei, inquam, Opt. Max. voluntate, atque in-
stinctu factum est, ut tu BEATISSIME PATER,
intra paucissimos dies, vel horas potius incre-
dibili cum latitia honorū omniū Pontifex Max.
creareris. Quis enim te cū purissima & castis-
sima vita hominem, tum eximia sanctitatis Sa-
cerdotem, & spectata virtutis virum, qui tot
annos in Rep. administranda cum laude versae-
tus esses, in eum locum prouectum fuisse non leta-
retur, quo cum peruenisses, maximis illis, atque
inueteratis morbis, quibus affligebamur, me-
dereris? Neque verò, qui ex tam felici nuntio
gaudijs omnibus exultarunt, decepti sunt: quā-
do non prius in puppi sedens clauum Reip. tenui-
sti, quàm nos sedatis quasi tempestatibus tran-
quille vehi cœpti sumus. Ut iam tum non maior
ad bonos latitia, quàm ad improbos & facinoro-
sos metus peruenisse videretur. Itaque, qui pau-
lò ante domi se marentes continebant, neq; pro-
pter

†††

pter

pter grassatores exire in publicum audebant, li-
berè iam per urbem vagabantur: qui verò alio-
rum vita ac fortunis penè apertè bellum indixe-
rant, scelerum suorum sibi conscij, aut è bonorū
conspetu profugerunt, aut capti, & gravissimo
supplicio affecti pœnas eas dederunt, quas meriti
fuerant. id quod si in Vrbe solum accidisset, in
qua vel indicta caussa nocentes homines plecti
possunt, mirabile quiddam & dictu inauditum
videri deberet. tantam fuisse de virtute tua ex-
pectationem, tantam de seueritate & iustitia opi-
nionem, ut nō ante imperare cœperis, quàm au-
daces & prauī homines è ciuitate facessere, atq;
aliò se conferre cogitauerint. Nunc autem ijs
ipsis, qui foris in aratores, in pecuarios, in mer-
catores licenter atque impunè grassabantur, sic
res cessit, ut, qui statim non aufugerint, morte
mulctati liberos ad pascendum atque ad aran-
dum agros reliquerint: ac viatores omni metu
liberarint. Quid enim timerent ijs omnibus è
medio sublati, qui latrocinia exercebant? præ-
sertim cum eorum ipsorum, quibus ceteri tan-
quam ducibus parebant, capita sudibus & lon-
gurijs præfixa pœnas præteritorum scelerum pe-
pendisse non ignorarent. Atque hæc quidem hu-
iusmo-

1119

1117

iusmo-

iusmodi cum sint, satis ut laudari ac pro rei magnitudine celebrari nequeant, illud tamen mirabilius & habetur & est: quod cum ararium penitus exhaustum esset, neque in horreis vel publicis vel priuatis frumentum reperiretur, famesq; impenderet maxima, sic à te tanto incommodo obuiam itum est, ut ex summa inopia & caritate rei frumentaria, consecuta sit annonæ uilitas, si temporum conditionem spectemus, incredibilis. Quod quidem ipsum, si illi, qui iam corroborato atque undique opibus & copijs affluentem Pontificatu faciunt, id faciunt, quod Principis liberalitatem, clementiam, & humanitatem apud omnes testatur excellentem; quo nomine factum tuum appellabimus PATER BEATISSIME? qui cum vix Pontifex à Patribus salutatus esses, cum vix haberes, unde domesticos sumptus tolerares, & annonæ sic ingrauesceret, ut iam planè inopia ac fames, non caritas timeretur: effeceris tamen, ut undique frumento in Urbem comportato, neque ciuibus, neque peregrinis deesset, unde copiosè alerentur. Est hoc, est, inquam, opinione omnium maius, & quod heroica cuiusdam naturæ vim atque instinctum præferat. Tu Xyste V. Pont. Max. cum à pe-

††††

2

cunia

cunia inops atque imparatus foedissimā famem
depuleris, egentissimos quosq; subleuaris, in eam
rem auri pondo IIM. & amplius impēderis, om-
nibus salutem repente attuleris, inter homines
potius, quā inter Heroas recenseberis? quid
enim aliud est Heroem esse, quā omni ope hu-
manum genus iuuare, & ijs potissimum prodes-
se, quibus summa Dei Opt. Max. volūtatē pra-
sis? Nam qui unam aliquam virtutem habent,
digni illi quidem sunt, quos diligamus & mire-
mur: sed qui in omnibus excellunt, iam non amā-
di solum, & suspiciendi, sed, ut veterum more
loquar, tanquam Semidei quidam è Cælo ad nos
delapsi omni veneratione ac pietate obseruandi
& colendi sunt. nec loquor nunc de te, tanquam
de Pontifice, cui videlicet in terris Christi libe-
ratoris nostri personam gerētī omnia officia, quæ
ad cultum & pietatem pertinent, debentur; sed
de ipsius animi tui singulari magnitudine ac
præstantia. Quamquam difficile fit, ut qui non
simulatè & ad tempus, sed verè atque ex animo
virtute aliqua excellit, idem etiam reliquas om-
ni ope ac studio non complectatur ac foueat. Er-
go cum tu & iustitia & fortitudinis in delendis
latrocinijs, in pacandis imperij finibus exempla
pene

penè innumerabilia edidisses, cum munificen-
tiam & liberalitatem tuam cum incredibili ca-
ritate coniunctam in subleuanda cunctorum ino-
pia re ipsa ostendisses; & in ijs sumptibus, qui
superuacanei sunt, ressecandis modestè ac tempe-
ranter viuendum esse docuisses, cum ingentem
vim pecuniarum sine vlla hominum querela ac
nullo imposito vectigali in ararium ad ultimos
casus à te constitutum retulisses: cum in istius san-
ctissimæ sedis auctoritate ac dignitate tuenda ne-
potētissimorum quidem Regum inimicitias tibi
esse fugiendas declarasses; in eoq; animi magni-
tudinem incredibilem prætetulisses: opus etiam
aggressus es, quod & in præsentia apud omnes
magnificentiæ laude nomen sic illustrat tuum, il-
lustrabitq; in futurum, ut è memoria hominum
interiturum sit nunquam. Nam qui quauis de
caussa Romam se conferent, qui ut plurimi sem-
per fuerunt, sic posthac futuros innumerabiles
& auguramur & cupimus, cum vias apertas
ac directas, cum aquas ad omnium & volupta-
tem & utilitatem copiosissimas ac saluberrim-
as in Urbem inductas, cum Apostolorum signa
Cochlidibus columnis imposita, cum nobilissimè
Obeliscum in media Vaticani area, atque adeo
ante

ante adem S. Petri, & in maximorum Pontifi-
cum quasi vestibulo collocatum spectabunt,
XVSTI V. Pont. Max. magnificentiam cum
Christiana religione coniunctam spectabunt; e-
iusq; altissimum & vera gloria cupidum ani-
mum diuinis laudibus iure optimo prosequuntur:
quippe qui non intra longi temporis decursum,
sed intra paucissimorum mensium spatium, cum
vix Pontificatum attigisses, turbulentissimam
ciuitatem in trāquillissimum statum redegeris;
audacium insolentiam coercueris; neminem pa-
cis atque otij studiosum non reddideris; famem
atque inopiam exterminaris; ararium expleue-
ris; Vias ad religiosissimas quasq; sanctorum
edes munieris; & quod nulli antea ausi sunt
Pontifices Max. ijdemq; ab omni rerum & pe-
cuniarum affluentia instructissimi, ut tam va-
stam molem è loco suo commouerent, & in eum
locum comportarent, in quem ad amplitudinem
atque ornamentum eius templi, quod in orbe ter-
rarum augustissimum, atque amplissimum fu-
turum esset, inferri omnes cupiebant, vnus tu,
PATER BEATISSIME, incredibili cum omnium
admiratione, ac felicissimo successu propemodum
derepente atque ex improviso inuexeris; effece-
risq;

risq̄, ut vel uno hoc nomine exteræ omnes na-
tiones sibi urbem Romam primo quoque tempore
visendam, & tantarum rerum auctorem sup-
pliciter adorandum, cum ipsa in præsentia sta-
tuant, tum in posterum eos, qui id fecerint, bea-
tissimos fuisse prædicatura sint. Sed sentio me
longius omnino proiectum, quam tuæ Sancti-
tatis aures fortasse ferre possint. Quamquam
enim verissima sunt, quæ de incredibili virtu-
te tua palam ab omnibus gloriosè prædicantur,
maiora tamen isto animo tuo ad difficillima quæ-
que, eademq̄ præclarissima tum erecto, tum in-
stituto agitas, & quæ iam facta à te sunt, per-
inde ac si ad te nihil pertineant vel obliuisceris,
vel pro nihilo ducis; & ut iter qui faciunt,
tametsi illi quidem ad id quod à se confectum vi-
dent, interdum cogitatione referuntur, ad id
tamen taciti se cohortantur, & parant, quod
conficiendum restat ante, quam eo perueniant,
quò se peruenturos esse decreuerunt, ita tu,
PATER BEATISSIME, cum quidem non ea, quæ
ad exitum perduxeris, sed quæ perducere consti-
tueris assidue tecum mediteris & cogites; Ego
ne futurarum laudum, quæ tibi tum ab omnibus
tribuentur diuinæ atque immortales, fructum

ATMAD

præ-

præcerpere voluisse videar, cōtraham vela ora-
tionis meæ, precatus à Deo Opt. Max. ut inco-
lunitatem, & salutem diutissimè tueatur tuã ;
&, quoniam mihi celebrandi, qua gesseris, vo-
luntatem tribuit incredibilem, eas etiam inge-
nij vires tribuat, qua rebus, quas egisti, quasq;
acturus es longè maiores, explicandis ornandisq;
sufficiant. Interea si, qua in commentarium de
Obelisco retulimus, tibi esse vel legenda, vel cer-
tè non abiicienda duxeris ; ego BEATISSIME
PATER, futurum non desperabo, ut me non om-
nino indignum existimes, cui aliquam beneuo-
lentiæ tuæ partem esse impertiendam arbitrere.
Sic te Deus Opt. Max. saluum & incolumem
diutissimè nobis seruet.

*Ingentes si facta decent ingentia Reges,
Te Regum Regem Xyste quis esse neget?*

Petrus Angelius Bargæus.

CAPITA

CAPITA RERVM
QVAE IN COMMEN-
TARIO DE OBELISCO
CONTINENTVR.

OBELISCVS vnde dictus

Veru quid sit

Veru Sabinorum

Obelisci descriptio

Obeliscus cur ὀνομασμένος dicatur

Obelisci nomenclatura ex allegoria ducta reprehenditur

Obeliscum Aegyptio nomine radium Solis significari

Obeliscum ab Herodoto Obelum dici

Obeliscum dictum fuisse à multitudine paruulorū Obelorum

Obeliscum dictum esse κατά ἀντιφρασην

Obeliscum dictū esse à paruulo Obelo Sphaere superiori infixo

Allegorias in perquirenda vocum notatione spectari non oportere

Obeliscus ex quo lapidum genere fieret

Pyrhopacilos lapis vnde dictus, & è quibus montibus excinderetur

A

Obeliscus

Obeliscus cur e lapide Pyrhopacilo
 Obelisci figuram Solis radios imitari
 Obeliscum Meta similem cur dicat Ammianus
 Meta quid sit, & unde dicatur
 Metam in extremis Circi partibus locari consueuisse
 Metam quoties circumagerentur currus
 Metam à Grecis Κεβον vocari
 Umbra[m] terræ à Cicerone Metam noctis dici
 Pyramides alias triangulares, alias quadrangulares esse
 Obeliscum à Plinio trabem dici
 Obeliscum à Mitre rege fuisse institutum
 Heliopolim Sacerdotum sedem
 Sacerdotes Ægyptios fuisse doctissimos
 Pythagoram, Democritum, Zamolxim, Solonem, Plato-
 nem, Eudoxum ad Sacerdotes discendi causa se contulisse
 Mitres & Menas an idem
 Menas primus in Aegypto regnavit
 Menam Lunam, Mitram Solem significare
 Solem ab Ægyptijs Osyrim dici
 Lunam ab Ægyptijs Isim dici
 Cur in Regum Ægyptiorum nominibus ab auctoribus va-
 riatum sit
 Herodoti erratum, qui Memphim à Mena conditam dicat
 Memphim ab Uchoreo Uchorei F. conditam
 Uchoreum ab Eusebio Epaphum Jouis F. fuisse dictum
 Epaphum ex Jo, & Jove in Ægypto natum
 Memphim edificatam Anno mundi IIIMIOCCX. vel

IIMIOXI.

Ob-

Commentarius de Obelisco.

3

Obeliscos plurimos Thebis fuisse
Thebe Aegyptiae qualis Vrbs & quanta
Thebe Aegyptiae cur *ἐκατόμυλοι*
Diodorus Sículus in Aegyptum proficiscitur Olympiade
CXXC.
Diodorus Sículus Historiã scribit annis plus minus LVIII.
ante natum Christum
Thebas Memphi condita desertas à regibus
Obeliscum multo ante Pyramidem fuisse institutum
Obeliscum nobiliorem Pyramide esse
Pyramides substructas à regibus ad sepulturae usum
Josephi Historici locus reprehensus, ac defensus
Moses nascitur ante Memphim cond. annis ferme centum
Moses annum agens octogesimum ex Aegypto Hebraeos
eduxit
Pyramides falso existimari Granaria fuisse
Opinio quorundam de Pyramidum antiquitate refutata
Obeliscos omnes vniuersè Soli sacros
Obeliscos duos à Sesostride Thebis Joui dicatos CXX. cubi-
torum singulos
Locus Diodori declaratus
Pallades dici solitas Virgines Joui sacras
Scribendi ratio duplex apud Aegyptios, quarum altera *ἑπι-
σολογραφικὴ* altera *ἱερογλυφικὴ*, dicebatur
Figura aliquot Hieroglyphicæ declarate
Græcos pro Hieroglyphicis figuris dicta quædam breuia u-
surpauisse
Barbaros Hieroglyphicis figuris usos esse

Idanthura Regis Scytharū litterę Hieroglyphicę ad Dariū
 Hieroglyphicarum notarum vsum duplicem
 Obeliscorum Hieroglyphicę notę quas res completerentur
 Hieroglyphicę notę in Obelisco Augusti explicatę
 Rhamestes, cuius fit mentio in Obelisco Augusti, quis fuerit
 Rhamises apud Plinium vtrum idem cum Rhameste
 Rhameses apud Eusebium quis
 Phero Sesostridis filius
 Sesostris terrę orbem prope totum subegit
 Sesostrim regibus sub iugum missis in triumpho quot annis
 ferri voluisse
 Pheronē ab Herodoto dici, q̄ in Obelisco Augusti Hero dicitur
 Gręcos nominibus à vocali incipientibus addere consuevis-
 se Æolicum digamma
 Pheronem, & Pharaonem eundem
 Pharaonem dignitatis cognomen
 Ægyptij natura leues
 Alexander Magnus Jouis filius
 Arsacidę Persarum reges Solis & Lunę fratres
 Ptolemęus cognomento Ceraunius
 Antigonus Solis filius
 Antiochus Syrię rex Deus
 Domitianus, & Caligula Ioues Latiales
 Ægyptij reges Apollinis, & Solis filij
 Ægyptij Solem precipue colebant
 Mitras ex nomine Solis dictus
 Cultus omnis Deorum ab Ægyptijs emanauit
 Persę Solem colebant

Commentarius de Obelisco.

8

De Mitre idest Solis cultu apud Persas

Mitrae signum quale

Mitras cur in antro colebatur

Apollinem à Sole diuersum fuisse apud Aegyptios

*Obeliscos quatuor à Sochi rege in Vrbe Heliopoli cubito-
rum XLVIII.*

*Obeliscos duos à Rhamise alterum cubitorum XL. alterum
cubitorum LXVI.*

Plinij locus correctus

Mneuis quis fuerit

Memnonis Regia

*Memnonis Colossum à Sole mane percussum vocalem sonum
reddere*

Plinij locus restitutus

Cambysen Ramisis Obelisco pepercisse

*Cambysen in Aegypto, & templa deuastasse, & Obeliscos
corrupisse*

Obeliscus à Smarre cubit. XLVIII. } Nullis inscripti notis

Obeliscus ab Heraphio cub. XLVIII. }

Obeliscum à Neetabi excisum cubit. LXXX.

*Obeliscum Neetabis Ptolemaeus Philadelphus Alexandriae
statuit*

Quo modo Obeliscus Neetabis Alexandriam deuectus sit

Obelisci duo Alexandriae cubit. XLII. ad Aedem Caesaris

Mesphrees Aegypti rex, & Mephres idem

Phero Sesostridi successit in regnum

*Obelisci duo à Pherone facti, cubit. C. longitudine, lati-
tudine VIII.*

Obe-

Petri Angelij Bargai

- Obeliscos Pheronis Soli sacratos fuisse
Phero excacatus
Phero visum recuperat, & quomodo
Phero voti compos Obeliscos suos Soli sacrat
Obeliscos duos ab Augusto Romam deuectos, & alterum in
Circo Maximo, alterum in Campo Martio fuisse positum
Obeliscus in Campo statutus horas, ac dierum incrementa,
& decrementa ostendebat, & quomodo.
Obeliscos tantum duos regnante Augusto in Urbem inue-
ctos, postea vero sex
Obeliscos octo omnino Romę fuisse, ex veterum scriptorum
testimonio
Obeliscos duos in Circo Maximo
Obeliscum vnum in Campo Martio
Obeliscos duos ad Mausoleum Augusti
Obeliscum vnum in Circo Caij, & Neronis in Vaticano
Obeliscum vnum in Insula Tiberis
Obeliscum vnum in Hortis Sallustianis
Obeliscos XLII. minores in Urbe Roma
Plinij locus defensus
Obeliscum Vaticanum fractum, ac dimidiatum
Suetonij locus declaratus
Obeliscum Vaticanum alterum fuisse ex ijs duobus quos Phe-
ro Sesastridis filius centenum cubitorum recepto visu So-
li sacravit.
Hermolaus Barbarus à negligentia defensus
Plinij locus restitutus
Obeliscus Pheronis quot annis ante Pontificatum Xysti V.
fuerit

fuerit à Pherone Soli dedicatus

An erratum ab eo sit qui Obeliscum Vaticanum antiquiorem bello Troiano fuisse scribit, & ea in re quos ex veteribus secutus esse videri possit

Argonautas fuisse ante bellum Troianum annis fere centum Obeliscus Constantianus

Ammianus Marcellinus, & P. Victor cur dissentire videantur cum de Obelisci duobus Circi Max. loquuntur.

Obeliscos duos Circi Maximi confractos, & comminutos existimari posse

Navium trium, quarum fit mentio ad Obeliscos ex Aegypto Romam inuehendos adificatarum Caianam fuisse maximam

Obeliscus ex Smaragdo quatuor cubitorum longitudine, latitudine trium

Obeliscum è quatuor Smaragdis quadraginta cubitorum longitudine, latitudine in parte quatuor, in parte duorum Colosseum Serapim, e Smaragdo cubit. IX.

Breuis Αλληγορία ad Obeliscos pertinens

Causse quibus Xystus V. Pont. Max. videri possit adductus, vt Obeliscum Caianum in Aream Vaticanam deferri curauerit

Xystus V. Pont. Max.

Latrocinia sustulit

Annonę caritatem subleuauit

Mores emendauit

Vias novas in Urbe strauit

Aedes Lateranas magnificentissime restituit

Aquas

Petri Angelij Bargai

Aquas uberes, & salubres in Urbem induxit
Veteres Ecclesie ceremonias renouauit
Deorum statuas e Capitolina turre deiecit
Apostolorum Petri, & Pauli Signa ex are columnis Cochlidibus imposuit
Templa situ collabentia, ac pene deserta & instaurauit,
& frequentari instituit
Sacella exedificauit
Obeliscum Pheronium e vetere sede auulsum in Arcam
Vaticani transtulit
Obelisco Crucem imposuit, vt iam non ad superstitionem, sed
ad veram pietatem religiose spectaretur.

OBE-

capit

O B E L I S C V S
A D L E C T O R E M .

*Bruta ruderibus moles, Urbisq̄
ruinis,*

*Stabam ego iam populo vix bene
nota meo.*

*Nunc emota loco, Cæloq̄ inuicta
patenti,*

Sublimem lator uertice ferre Crucem.

Quid sim, quid fueri, quis me fabricauerit auctor,

Si queris; scripta hac qualiacūq̄, docent.

Quate non aliter forsā legisse iuuabit,

Quam me animo, atq̄ oculis cernere posse tuis.

Sed tu, siue illud, siue hoc facis, Vni age grates

Dic Xysto. Xystus prestat utrumq̄, tibi.

Petri Angelij Bargæi.

* AD

AD XYSTVM V.
PONT. MAX.

T Pater, ut Princeps, ut sum-
mus, Xyste, Sacerdos
Plebem alis, Urbem ornas,
Jusq; piusq; colis.
Plebs lata exultat, se se Vrbs mi-
ratur, et uni

*R*elligio obstrictam se videt esse tibi.
*U*bertas frugum testis, Fontesq; Viaq;
*T*ēpla, Obeli, Cochliides, Signa, Sacella, Cruces.
*V*ive Pater: uiue, o, Princeps; uiue alme Sacerdos:
*Q*uodq; facis, populos perge beare tuos.
*S*ic nullos uentura fuisse fatebitur etas,
*A*ut fore, quos uni conferat ausa tibi.

Petri Angelij Bargæi.

AD

*

PETRI

PETRI ANGELII
BARGAEI

COMMENTARIUS
de Obelisco.

T si in re valde antiqua & perobscura, cuius vestigia magno cum labore vel indagare, vel odorari oporteat, paucissima sunt, quorū ope nos, quod volumus assequamur; ex ijs tamen & paucis, & parum explicatis ea eligere conabimur, quæ generatim quidem ad omnium Obeliscorum, singillatim verò ad eius, quem Caius in Urbem importavit, cognitionem facere videbuntur: id enim in primis quærendum est. Atq. hoc ipsum, quò commodius persequi, & coniecturas nostras, quoad fieri hac huiusmodi in re à nobis poterit, certissimis argumentis confirmare valeamus, ab illis, qui hæc legent (si modò vlli legēt) impetratum cupimus, vt paulò altius, quàm fortasse ipsi velint, exordiri nobis liceat. Sic enim fiet, vt & nos quasi semel manu arreptum, atque apprehensum funem secuti, ex huiusmodi labyrinthi
B planè

planè cæcis ambagibus egredi, atque ex variarum opinionum fluctibus, Symplegadam more inter se concurrentibus euadere minus desperemus: & illi cum ad institutæ à nobis commentationis finem peruenerint, iudicare facile queant, rectè ne, an secus cursum in tantis tenebris, atque in tam angustis vadis tenuerimus. Sed, ne cuiusquam animum diutius quàm par est à lectione remoremur, & aliena facilitate atque otio licenter abutamur, iam nunc à nominis notatione id, quod in quaque re Stoici facere consueuerunt, totius disputationis nostræ initium capiemus.

Obeliscum igitur vocem esse Græcam, & à voce græca ὀβελος deriuari, nemo est qui dubitet. ea latinè veru nominatur: instrumentum scilicet ferreum, quod in prima sui parte crassiore corpore cum sit, paulatim minuitur, donec in acutam cuspidem desinat. Eo carnes ad ignem circumuolutæ torrerentur consueuerunt. Virg. lib. ij. Georgicorum.

Pinguiq; in veribus torrebimus exta columnis
 A cuius similitudine Sabini telū, quo in bellis utebantur, veru appellauerunt: itaque idem Virg. lib. vij. Aeneidos.

Et tereti pignant mucrone, veruq; Sabello.

Quo tamen in loco Seruius Grammaticus iuxta nonnullorum opinionem pro veru, pilum accipi debere scribit. Quod tamen non longe à veru, si pili formam inspexeris, distare videatur. Est igitur Obeliscus asperimus lapis in figuram metæ cuiusdam sensim ad
 proce-

proceritatem confurgens excelsam: utque radium imitetur, gracilescens paulisper, specie quadrata, in verticem productus angustum, manu leuigatus artificis, formarum autem innumeras notas Hieroglyphicas appellatas habens, quas ei vndique videmus incisas, atque ad iam tum exorientis sapientiae initia commostranda ex veterum auctoritate adiuuentas. Hæc ferme sunt verba, quibus Ammianus Marcellinus Obeliscum non definit ille quidem, sed describit. Cæterum quoniam diximus vnde dictus sit, & verbi notatio à nobis allata cum huiusmodi descriptione consentit, videamus etiã cur potius Obeliscus, quàm Obelus, ὑποκοριστικῶς scilicet, nominetur, Græcorum more: qui stellulas, regulos, rotulas, quas illos paruulos Deos Panes ἀσπίσκους, βασιλίσκους, τροχίσκους, καλαδίσκους, πανίσκους vocat. Cum enim immane quoddam saxum sit, cuius altitudo, ut suo loco ostendemus, alicubi cxx. cubitorum sit, par esse videbatur, ut in eo appellando voce potius rem ipsam augente, quàm diminuente vteremur. Neque enim aliud est Obeliscus, quàm latinè si dixeris veruculum, hoc est paruulum veru. Non ignoro esse qui huiusce vocis diminutæ rationem eò acutè ac subtiliter reuocent, ut affirmant non magis Obelisci formam apud Aegyptios, quàm nomen ipsum esse inter Hieroglyphicas notas percensendum: ut, quemadmodum Obeliscus, id est, moles illa faxea ad veru similitudinem conformata mentem significat nostram ad vnum modò Deum se efferentem, instar radij solaris, qui quò longius à Sole

discedit, eo latior fit: quo minus, eo acutior, & in vnum ipsum lucis auctorem, quasi in punctum definit: sic ingens illud saxum, si cum acie mentis nostrę se se in Deum erigentis comparetur, rem minutissimam ac perexiguam videri oporteat. Docta sanè ac peracuta notatio, si pro certo nobis constaret, Aegyptios ipsos, apud quos Obeliscus primùm inuentus est, sua ipsorũ lingua huiusmodi molem diminuendi voce appellauisse. Quamquam Plinius Aegyptio nomine significari Solis radios testatur, illic scilicet, vbi ad hanc rationem loquitur: *Trabes ex eo facere Reges quodam certamine, Obeliscos vocantes, Solis numini sacros, radiorum eius argumentum in effigie est, & ita significatur nomine Aegyptio.* hæc Plinius. Sed si tamen illi tam grande saxum ὑποκορισμῶς nominabant; cur Herodotus, qui in Aegypto fuit, & omnia à Sacerdotibus diligenter vel curiosè potius perscrutatus est, non ille quidem Obeliscos, sed Obelos vocat? vt mihi omnino verisimile videatur, Aegyptiorum lingua fuisse ea voce dictos, quæ Obelo, nõ Obelisco responderet. Quamquam non ignoro Diodorum Siculum, & alios Græcos & Latinos ab Herodoto hac quidem in re discedentes, dixisse Obeliscum: cuiusce nomenclaturæ rationem, quantum coniectura consequi poterimus, hinc iam aperire incipiemus. Quando igitur Herodotus, ante quẽ nemo apud Græcos, quod sciam, eius saxæ trabis mentionem fecit, Obelum semper, Obeliscum nominat nunquã; credibile est, vt mihi quidem videtur, ab ijs, qui Herodotum

tum

tum consecuti sunt , eam esse vocem usurpatam , qua ,
 qui Aegyptum inuisissent , plurimum vterentur . Eos
 autem ab infinito propemodum earum trabium nu-
 mero , quæ in Aegypto erant minores , huiusmodi om-
 nes lapides Obeliscos appellauisse : quales Romam ex
 Aegypto plurimas aduectas fuisse scimus , vt obelisco-
 rum multitudo proprium & peculiare Obelorum no-
 men obscurauerit . Fieri etiam poterit , vt Obelisci à cō-
 trario sensu nominati sint : nimirum , vt quemadmodū
 lucum à lucendo dicimus , quem arborum densitate &
 frequentia umbrosū atque obscurum esse cōstat ; ita
 illi Obeliscum appellauerint , cū κατὰ ἀντίφρασιν imma-
 nem esse molem significare voluerint : ad cuius altitu-
 dinem ante hominum oculos exponendam , & quasi
 repræsentandam nulla vox satis idonea reperiretur : fa-
 tius vt fuerit ad oppositum verbum confugere , quàm
 illud usurpare , in quo præter vnā huiusmodi vocis
 translationē , nihil omnino spectaremus , quod re post-
 modū cognita & perspecta , animum nostrum ad ad-
 mirationem magnopere traduceret : ex quo etiam , nisi
 planè fallor , factum est , vt vulgò tam immanem mo-
 lem deriuato nomine ab acu ὑποκοριστικῶς Aguglia ,
 quasi tu dixeris aciculam , appellemus . Non enim mi-
 nus ad acus , quàm ad verū formam & similitudinem
 accedit . Tertia restat ratio , quamobrem huiusmodi
 nomen tantę moli fuisse impositū existimare non ine-
 ptè fortasse debeamus , ea est , quòd cum tantorū lapi-
 dum vertici orbem inauratum imponi , atque in supre-
 ma

ma ipsius orbis parte veruculum infigi consueuisse constat, id quod ex eo globo, qui in Caiani Obelisci vertice spectabatur, discere omnes potuimus; factum esse, ut tota illa moles diminuenti nomine fuerit appellata. Quarum notationum eā quisque sequatur, quam maxime probauerit, si quam modo probauerit, aut certè ipse meliorem excogitet. Quòd si etiā ἀλλυγοριῶς accipi voluerit; nihil est, quamobrem reprehensionem pertimescat meam. Vnicuique enim debet esse iudiciū suum maxime liberum. Mihi satis superque est in medium adduxisse, quæ in primis probabilia esse videbātur, omisis allegoriis, quarum vi, nihil fermè est, quod ad diuinitatem aliquo modo referre nequeamus: præfertim si licuerit eas qua vis in re, aut in voce, aut in numeris scrupulosè & subtiliter Pythagoreorum more persequi. Obeliscum igitur, seu tu Obelum cū Herodoto nominare malueris, ex asperissimo lapide fieri consueuisse & Ammianus tradidit, & cæteri scriptores memoriæ mandauerunt: inter quos Diodorus Siculus σκληρὸν λίθον saxū, ex quo fiebant vocat: id est rude, asperum ac durum. quem quidem lapidē Plinius Pyrhopæcilon vocatum fuisse scribit antequam Syenites vocaretur. etenim Pyrhopæcilos dictus est, quod punctis quibusdam ignei coloris distinctus, ac varius vndique interluceat. eum postea Syenitem nominarūt, quod ex ijs montibus, qui Aethiopiam attingunt, atque à Syene Thebaidos non longè absunt, excindebatur. Id autem duplici de causa ab Regibus Aegyptiis factum fuisse

fuisse arbitror: nimirum, ut & huiusmodi monumeta diutissimè conseruarentur, & Soli, cui dicabantur, tum ex figura, tum ex colore in primis conuenirent. Saxum enim illud durissimū cum sit, neque intercurrentibus venis & scissuris dissilit, neque exeditur salstingine, neque vetustate collabatur, neque vllarum tempestatum iniuriam pertimescit. ut, nisi hominū opera, atque ignium vis accesserit, sempiternū atque immortale permanens esse videatur: quod aliis nō accidit. Figura verò, in quam conformatur, quod Solis radios imitetur, ad Solem quoque referatur necesse est. Sensim enim instar metæ ad proceritatem confurgit, & illam quidem excelsam. Est omnino Obeliscus ita factus, ut, quamquam idem cum metæ non est, tamen haud sanè longè discedat à specie & figura ipsius metæ, cuius quoniam Ammianus in Obelisci descriptione meminit, eumque illi persimilem esse dicit, non omnino absurdè fecisse videbimur, si antequam longius progrediamur, quid sit metæ statuerimus. Quamquā enim res ipsa per se satis nota est; tamen, quia ad institutam à nobis scriptionem magnopere pertinet, ut exactè cognoscatur; non pigebit hic adscribere quæ scitu non omnino indigna videbuntur.

Metam igitur Latini dixerunt à metiēdo, siue à metando, quod idem est. statui enim consueuerat in extremis Circi partibus, ad quam currus in ludis curulibus cum peruenissent, necesse habebant septies circū metam agi. Propertius libro ij. Elegia xxv.

Aut

*Aut prius infecto deposcit premia cursu
Septima quam metam triuerit ante rota.*

Et Horatius:

*Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat, metaq; feruidis
Euitata rotis, palmaq; nobilis
Terrarum dominos euehit ad Deos.*

Ea Pyramis quasi quædam erat. à perampla enim & lata basi incipiens in acutū apicem desinebat. Sed Pyramis tribus, aut etiam quatuor lateribus constabat, ut loco suo dicemus: meta in orbem surgebat, tendebatque tanquam turbo inuersus in acumen. Itaque eā Græci κώνος vocabant, de quo Aristotiles in Problematibus ἔστι γὰρ κώνος, οὗ ἡ βᾶσις, κέκλος. Conus, inquit, est cuius basis circulus est. qua voce Cicero quasi Latina utitur lib. 2. de Nat. Deorum: Conum, inquit, tibi ais & cylindrum & pyramidem pulchriorē, quàm spheram videri. & lib. pri. At mihi vel cylindri vel quadrati vel cono, vel pyramidis videtur esse formosior. Meta igitur dicebatur quarumcūque rerum congeries, quæ latam & globosam basim cū haberet, in acutum verticem desinebat. Quare Cicero lib. 2. de Diuin. umbrā terræ, metam noctis vocat. Vident, inquit, hæc constantissimo motu Lunæ, quando illa è regione Solis facta incurrat in umbrā terræ, quæ est meta noctis, ut eā obscurari necesse sit. Vnde etiā & Coni dicuntur à Græcis turbines illi teretes, quos pueri funiculo circumacto in orbē præcipites conuerti cogūt, dum in compitis inter se ludunt. quin & metas appellamus seu fœni, seu

seu paleæ, seu frumenti strues: quas à rusticis in agris, & apud villas passim confici videmus, quò commodissimè defendantur à pluuiis. Quamquam autem diximus figura orbiculata & globosa metas construui, non ignoramus tamen Pyramides, quæ metæ sunt, nō nullas inueniri, quarum aliæ sunt quadrangulares, alię triangulares: Sed ad Obeliscum redeamus, quem quia metæ similem Ammianus esse dicit, nos in meta declarāda longiores fortasse fuimus, quàm oportuit. Eum, vt paulò ante dicebamus, Plinius trabem appellat, & à Mitre fuisse institutum asserit, qui in Solis vrbe regnū obtinebat, idque illum fecisse somnio admonitum: quemadmodum in ipso Obelisco inscriptum fuerat. vt mirari, ne dicam ridere illos liceat, qui affirmant & Obeliscos & Pyramides à doctissimis illis sacerdotibus excogitatas, vt essent nobis tanquam quædam mentiū nostrarum imagines, quæ ab humanis cogitationibus ad diuinas nos traducerent, & cum Deo rerum omniū auctore coniungerent. Præclarum sanè inuentum, & doctorum piorumque Sacerdotum sapientia vel in primis dignum, si ad hoc ipsum faciendū ab ijs potius, quàm à superstizioso Rege ad expiandū somniū fuisset institutum. Neque tamen is sum, qui nesciam Heliopolim potissimam fuisse sedem Sacerdotū, qui philosophiæ & Astronomiæ cæterisque omnibus liberalibus facultatibus operam darent, & Pythagoram, Democritum, Zamolxin, & Solonem eò profectos esse; Platonem verò & Eudoxum tredecim ipsos annos apud illos per-

C

man-

mansisse; ut philosophiæ Theologiæque arcana perdis-
 scerent. Verfabantur illi quidem in rerum natura in-
 daganda, sed ita tamen, ut quàm ipsi cognitionem as-
 secuti essent, eam aut obscure traderent, aut omnino
 alios occultarent. Fieri igitur potuit, ut quod Mitres
 somniauerat, ipsi acutè excogitata radiorum solarium
 imagine quasi quadam, re ipsa conformauerint, &
 inde philosophandi occasionem præbuerint multis.
 Facile enim est interpretari quod fortuitò sit inuentum,
 id prudenter fuisse excogitatum. Vtrum autem Mitres
 (seu Mithras dici malueris, idem enim nomen est) qui
 primus Obeliscum adinuenit, idem sit cum Mena, qui
 primus Aegyptiorum Rex fuit; equidem nõ ausim af-
 firmare. quando & Menas lunam, & Mitres Solem
 significat, vtrunque apud Aegyptios in magna veneratione
 & cultu habitum: quorum alterum Osyrim, al-
 terum Isim vocabant. Herodotus certè ac Diodorus
 nusquam Mitræ Regis, quod sciam, mentione faciunt:
 Menam autem vterque scribit primum in Aegypto re-
 gnauisse. Eusebius ex libris Manethonis sacerdotis
 Amasim Aegypti Regem primũ nominat: Mephrem
 quartum: ut in tanta rerum ac nominum obscuritate
 & confusione nihil certi statui possit. Id verò inde fa-
 ctum arbitror, quòd innumerabiles penè Reges in Aegy-
 pto cum regnauerint, per paucorum nomina memo-
 riæ mandata sunt à scriptoribus; ac non eadem ab om-
 nibus omnia, sed ab alijs alia; prout quisque ex Sacè-
 dotibus, quorũ erat cura, ut acta conscriberent, hunc

aut

aut illū Regem vel amabant, vel oderant. Quare apud Diodorum legimus inter Vchorem & Sesostrim xix. ætates, annos scilicet quingentos septuaginta intercessisse, cum interea præter Miridem nullus, qui Aegypto imperauerit, neq; à Diodoro ipso, neq; ab Herodoto nominetur. Cum autē Eusebius horū nusquā meminisset, aliorū meminisset, verisimile est à Manethone, quē ipse sequebatur, silētio fuisse præteritos, itēq; alios ab aliis: quorum fidem & scripta Herodotus ac Diodorus secuti sunt. Mirum certè, vt eo, vnde discessimus, redeamus, illud est, quòd Herodotus Menam illum fuisse scribit, qui Memphim condidit, quam ab Vchoreo conditam fuisse Diodorus testatur, annis scilicet post Thebas, quæ in Aegypto erant, conditas 10 x x v. Eusebius autē ab Epapho Iouis & Ius filio Memphim conditam memorat, Græcorum commēta & fabulas secutus, apud quos tamen Epaphum fuisse Aegyptium confitentur omnes. Aiunt enim Io, post multos errores, in Aegyptum peruenisse, ibique à Ioue pristinae formæ restitutam, & compressam peperisse Epaphum, à quo deinde Memphis originem habuerit suam. Quin etiā Herodotus Thalia scribit Apim bouem a Græcis vocari Epaphū, vt hoc huiusmodi nomine significetur vel homo aliquis certus, vel bellua, quæ apud Aegyptios sit. Quando etiā Pindarus Ode x. τῶν νεμείων multas vrbes ab Epapho in Aegypto conditas fuisse testatur, cum ita canit. πολλὰ δ' ἀγύπτῳ κατώκισθεν ἄσκηταίς ἐπάφου παλάμαις.

& quidem facilis est transitus ex Api in Epaphum, &

ab Api legimus Memphim conditam esse, & Apim ipsum primum fuisse, qui in Aegypto Deus appellatus sit, & Serapis cognominatus. vt Apis bos, Apis Deus, Apis Memphis cōditor vno nomine à Græcis Epaphus appelletur. sed ille siue Vchoreus, siue Epaphus, siue vterque vnus & idem fuerit, verùm à Græcis aliter, aliter ab Aegyptijs nominatus, constat ex Eusebio, præter quem, qui nobis in tantis tenebris lumen præferat, habemus neminem, Memphim ab eo fuisse exædificatam anno mūdi $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{X}$. cum tamen ex eodem pateat, Amasim, quem ipse primum Aegypti Regem nominat, viginti quinque annos cum imperio in Aegypto fuisse, hoc est ab anno mundi $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{C}\text{L}\text{X}\text{X}\text{V}\text{I}\text{I}$. ad annum $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{C}\text{C}\text{X}\text{C}\text{I}\text{I}$. qua ratione anni ipsi $\text{C}\text{C}\text{X}\text{X}\text{I}\text{I}$. inter eum, qui primus in Aegypto regnavit, & eum, qui Memphim cōdidit, interfuerunt. Neque refert, quòd annos mundi Eusebius aliter, aliter alij numerauerint. Plerumque enim rerum ipsarum, quæ acciderunt, inter se distantia eadem fermè est apud omnes. exempli gratia, Moses apud Eusebium in deserto præest Iudæorum genti circiter annum mundi $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{V}$. apud alios $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{I}\text{D}$. apud eundem Troia capitur à Græcis anno mundi $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{X}\text{X}$. apud alios $\text{C}\text{I}\text{D}\text{C}\text{I}\text{D}\text{I}\text{D}\text{C}\text{C}\text{X}\text{X}\text{C}$. hic si alterius calculū ex alterius calculo subduxeris, viginti quinque annorum differentiam confeceris, quæ nulla omnino est. Atque hoc quidem in loco cum Thebarum meminimus, non
temere

temere à nobis fiet, si nonnulla de ea vrbe, in qua plurimos Obeliscos fuisse legimus, quasi aliud agentes dicemus; quæ tamen à re proposita longissimè non aberabunt. Thebæ, quam Aegyptij Iouis urbem vocant, si Diodoro credimus, à Busiride secundo Aegypti Rege cõditæ sunt. cuius urbis circuitum CXL. stadia metiebantur, quæ sunt passuum decem & septem millia & quingenti, si octonis quibusque stadiis millenos passus contineri statuerimus. magna in ea & pulcherrima ædificia, & sumptuosissima Deorum templa: aliaque urbis ornamenta quam plurima, dignissima illa quidè, quæ omnes mirarentur. præterea priuatorum ciuium ædes, quarum aliæ quatuor, aliæ quinque contignationibus ac tectis constarent: tanta verò rerum omnium affluëtia, vt non modò in Aegypto, sed ne in toto quidem terrarum orbe vrbes essent, quæ cum Thebis comparari possent. Quare Homerus cū Achillem pertinacissimè negantè inducit velle se cum Agamemnone in gratiam redire ita loquentem facit:

ὄν δ' ἕσα θήβας

Αἰγυπτίας, ὅθι πλείστα δόμοις ἐν κτήματα κείτα

Αἴθ' ἐκατόμυλοῖ εἰσι διπλόσοι δ' αἰ' ἐκάστην

Ἄνθρωποι ἐξοιχέουσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχλοισιν.

hæc ita, vt potuimus, latinè vertimus:

Nec mihi si dederit quidquid confertur in urbem

Thebas Aegypti, quarum domus omnis abundat:

Quaerit adeo centum portas præbere patentes,

Et quaque ex porta bis centum exire feruntur

Subli.

Sublimes in equis iuuenes, & curribus altis.
 Sunt tamen qui putent, Thebas non ideo εκατομύλιες
 dictas, quod centum portas haberent, sed quod multa
 & magna templorum vestibula, quæ Græcè προπύλαα
 dicuntur, in ea forent: ideoq; vrbs cognominata fue-
 rit εκατόμυλος quasi πολύμυλος. vt sit numerus finitus
 pro infinito positus: sed hoc quaecumque sit, illud pro
 comperto habetur, viginti millia curruum ex ea ad bel-
 lum exire consueuisse. centum enim equorum stabu-
 la inter Memphim & Thebas ad eam viam fuerunt,
 qua iuxta flumen ibatur: quorum singula ducenos e-
 quos capiebant. tatorum autem ædificiorum vestigia,
 & fundamenta vidisse se Diodorus testatur cum circi-
 ter Olympiadem CXXC. Cornelium Gallū secutus in
 Aegyptum se contulit, annis videlicet ante quàm Ie-
 sus Christus liberator noster nasceretur, plus minus
 LVIII. Quæ tamen Vrbs tam opulenta, tamq; rebus
 omnibus & ad vitã necessariis, & ad incredibilem quã-
 dam magnificentiam ostentandam comparatis ornata,
 atque instructa cum esset, deserri à Regibus, simulatq;
 Memphis florere ac celebrari cœpta est: vsque adeo, vt
 paucissimi superessent, qui eam incolerent. Hæc tam
 multa de Thebis à me dicta sunt, quò commodius eo-
 rum opinionem refutarem, qui putant Obeliscos ad
 Pyramidum formam inuentos ac factos. Nam idem
 Diodorus testatur inter cætera propemodum infinita
 Thebarū ornamenta, qualia sunt tum dona ex argēto,
 auro, ebore Dijs immortalibus consecrata, tum innu-
 mera-

merabiles Colossi, fuisse etiam Obeliscorum ex vno ac solido lapide constantium admirabiles substructiones. Quod si Thebæ ante conditam Memphim amplius quingētos annos floruerunt, & Pyramides à Memphiticis Regibus excogitatæ, atque extractæ sunt, sine vlla dubitatione concludi potest, multo ante fuisse Obeliscum, quam Pyramis fuerit. præsertim, cum ex auctoritate Plinij, quemadmodum paulò ante ostendimus, constet à Mitre, qui in Solis vrbe lōge vetustiore, quàm Memphis, regnabat, Obeliscum fuisse adinuentum; Pyramidem autem à Chembete, qui Memphi multis post seculis regnum obtinuerit. Tempore igitur multo prior Obeliscus, quàm Pyramis: & vt tempore, ita etiam dignitate, & veneratione superior. Nam præterquam quòd mirabile est tam portentosam molem ex vnico ac durissimo saxo excindi integram potuisse, finis etiam, & caussa si spectetur, cur Obeliscus extiterit, videbitur esse Pyramidi longissimè præferendus. Mirres enim Rex conficiendum curauit, vt quasi ex concepto voto Soli donum daret: in eoq. rerum à se gestarum memoriam Aegyptiacis notis per scriptam ad posterum propagaret. At Pyramides sepulchri caussa fuisse à Regibus substructas certo scimus. Quas quoniam diximus Memphiticorum regum fuisse inuentum ad sepulturae usum, vt ex Diodoro, & Herodoto cognoscimus, & eorum quidem regum, qui multis post Memphim conditam ætatibus illic regnauerunt, Iosephum historiae scriptorem, si Eusebij calculus verus est, negligentia

gentiæ condemnabimus. qui libro ij. Rerum Iudai-
 carum, Hebræos asserat ab Aegyptiis regibus in exædi-
 ficâdis Pyramidibus occupari, ac defatigari solitos fuis-
 se. Id quod iuxta illum calculum nullo modo verû esse
 potest. Mosem enim natum esse ostendit Eusebius an-
 te Memphim conditam annis fermè centum, isq; an-
 num cum ageret octogesimum Hebræos ex Aegyptio-
 rû seruitute liberauit: aliquot annis scilicet ante, quàm
 Memphis conderetur. vt hinc etiam eorum error intel-
 ligatur, qui Pyramides Granaria fuisse existimant à Io-
 sepho illo per antiquo Iacobi filio instituta ad annonæ
 caritatem subleuandam, quam ipse somnium regis
 interpretatus tanto ante futuram prædixerat. Sin autè
 Eusebium in subducendo temporum calculo deceptû
 esse statuemus, & recentiorum calculum veriolem esse
 existimabimus, nihil erit cur de Iosephi fide dubite-
 mus. quando ex eo calculo Memphim esse conditam
 cõstat, quo tempore Iacobus Iosephi pater in Aegyptû
 descendit, multis scilicet annis ante Mosem natum.
 Quâquam oblitus nõ sum, Diodorû dicere, nõ nullos
 esse, qui Pyramides affirmant annos ter mille quadrin-
 gentos & amplius ante Augusti ætatem, quo imperan-
 te ipse historiam scripsit, fuisse exædicatas. id quod si
 verum esset, duæ res in primis absurdæ consequeren-
 tur. Vna, Pyramides multis ætatibus ante Diluuium
 fuisse: hoc est, ante mortem Noë annis CIO CCCCLV.
 moritur enim Noas, si Eusebium sequimur, anno mû-
 di CIO CIO CIO CCLIII. si alios CIO IO CLVI. Vt utrû-
 uis

uis fuerit, necesse sit non modò multis ante Diluvi 1m
annis Pyramides fuisse, sed etiam, si recentiorum cal-
culum probamus, tum fuisse, cùm Adamus annum
ætatis agebat suæ 10 L II. Vixit enim annos 10 CCCC
XXX. Altera, quòd reges in Aegypto nulli cum ef-
sent, ædificatæ fuissent: & tamen constat eas Mem-
phiticorum regum sepulcra esse. quibus regnanti-
bus nulli omnino Hebræi in Aegypto relictæ fuerant;
omnes enim multo antè in libertatem vnà cum Mo-
se ipsorum Duce se asseruerant. Quare longè pro-
babilius est, quod eodem in loco idem Diodorus ex
opinionem suam ponit, Pyramides scilicet substructas fuis-
se annis ante ætatem suam mille: ante Urbem scilicet
conditam CCXLVI. post captam verò Troiam
CLXXVIII. post Memphim conditam. CCCCXC.
vel 10 CCXIII. quæ ratione satis superq; probatum à
nobis videtur id, quod de Obeliscorum antiquitate, &
de Iosephi historiarum scriptoris fide supradiximus.
Atque ut omnes, quod volunt facile indagare per se
queant, duplicem annorum mundi calculum subie-
cimus, alterum Eusebij, alterum recentiorum, qui ab
Eusebio discedentes propius ad veritatem accessisse
existimantur.

D

Anni

<i>Anni Mundi Eusebiani</i>		<i>Anni Mundi recentiorum</i>	
2303	Noas nascitur	1156	
2803	Diluuium	1656	
3253	Noas moritur	2106	
3475	Iacobus Iosephi pater	2238	
3610	Moses nascitur	2413	
3708	Memphis conditur	2238	Quo tēpore Iacobus in Aegyptū
4020	Troia capitur	2780	(descendit.
4308	Phero Sefostridis F.	2818	LVIII. anno post Troiam captā.
4444	Vrbs conditur	3224	
5198	Christus nascitur	3952	Vt hęc eādē eēt & Augusti & Dio-
6783	Xystus V. Pont.	5537	(dori Siculi atātē intelligam ^o .

His ita in ordinem redactis, ad Obeliscum, vnde discessimus, reuertamur. Cum igitur aperte pateat & ex auctoritate Plinij, & ex ipsius formæ linearumq. æquabili dimensione tum primum Obeliscum, tum eos, quos postea ad eandem rationem cæteri Reges fabricati sunt, Soli sacros esse: tamen, vt hoc vniuersè verū sit, alijs etiam Dijs separatè dicabantur. legimus enim à Rege Sefostride Obeliscos duos cētum viginti cubitorum Thebis Deo, qui illic præcipue colebatur, fuisse statutos. Deum autem illum Iouem esse testatur Strabo lib. xvij. Geographiæ his verbis: ἀνατιθέασιν δὲ τῶν ἐρημῶν πᾶσαν τὴν τοιαύτην σοφίαν. τῶ δὲ διὲ, ὃν μάλιστα τιμῶσιν ἐνειδέσασθαι, καὶ γένος λαμπροτάτου παρθένου ἱερᾶται, ἃς καλεῖσιν οἱ Ἕλληνας παλλάδας. hoc est: *Attribuerunt autem & consecrarunt hanc omnem huiusmodi sapientiam Mercurio. Foui autem, quem maxime colunt, virgo consecratur, quæ & formosissima sit, & nobilissimo genere nata. huiusmodi autem virgines à Grecis nominantur Pallades.* Duplex autem scribendi ratio apud Aegyptios in consuetudine fuit, vt He-

vt Herodotus Euterpe, & Clemens Alexandrinus Stromate quinto nos admonet . vna quæ sacris, altera quæ popularibus notis vteretur . & hanc quidem ἱερολογικὰ φιλῶ vocabant, scribendis scilicet epistolis accommodatam : alteram vero Hieroglyphicam, hoc est sacram dicebant, qua ἱερογραμματεῖς utebantur . ij sunt rerū mysticarum interpretes, ac scribæ . Sacræ notæ, quæ dicebantur, vnius rei vnica pîctura interdum vnum, interdum multa significabant, vt si vulturem pinxissent, intelligi rerum omnium naturam volebant : si apem, regem : si scarabeum, solem : si Hippopotamum, impietatem : pietatem, si ciconiam : si canes duos, duo Hemispheria, vel tropicos duos : Solem autem cū morbos infert, si accipitrem . Qui mos ad Græcos etiam, atque ad eò ad Barbaros transiit . Nam Græci quidem cum signa & sculpturas illas Aegyptias omisissent, breuibus quibusdam dictis plurima comprehendebant . cuiusmodi erāt oracula, vnde Apollo λοξίας, idest obliquus, & quasi flexuosus est cognominatus : & sapientum præcepta : Nosce te ipsum : Tempori parce : A fabis abstineto : Super terram ne nauigato : & alia sexcenta, quæ breuissima cum sint, multarum rerum congeriem complecti solent . Barbari autem Aegyptiorū consuetudinem secuti quibusdam animantium imaginibus animi sensa expresserunt, vt Idanthuras Scytharum Rex, qui ad Darium traiecto Istro bellum minantem eas litteras misit, in quibus murem, ranam, auem, iaculum, aratrum pinxerat : neque vllum ver-

D 2 bum

bum præterea addidit. è quorùm animantium figuris alij Scythas imperium Dario tradituros interpretabantur, quod ex mure domos, ex rana aquas, ex aue aerem, ex iaculo arma, ex aratro regionem significari dicerēt. alij non posse Scytharum tela à Persis euitari, nisi illi è Scythia tanquam aues euolarent, aut terram, aut aquã, tanquam mures & ranæ subirent. Hæ igitur notæ breuissimum locum ad multas res significandas postulabant: quod fieri minime licuisset, si popularibus & ad epistolam scribendã aptis notis vterētur: quæ cum plures sint, & ad exprimendum animi sensa necessariò adhibeantur omnes, profectò ad tot res percensendas nullius Obelisci latera suffecissent, in quibus & Regum illorum opes, & copiæ perscribebantur; & quas ipsi nationes deuicissent, & quos ad fines imperium propagassent, & quemadmodum Scythas, Bactrianos, Indos, & Iones armis debellauissent, & in ditionem potestatemq; redegissent suam. Addebatur præterea & vectigalium magnitudo penè incredibilis, & militum multitudo inæstimabilis, & alia huiusmodi permulta, quæ Regibus illis opulentissimis, ac potentissimis videntur. Quæ nisi sacris illis notis vñ essent, nunquam tam exigua ac breui vnus litteris area complexi fuissent, si præsertim grandiores notas, quò facilius legi possent, quemadmodum fieri solet, incidi curauissent. Duplicem igitur vsum ex se pariebant Hieroglyphicæ notæ: vnũ, quod supra est à nobis demonstratũ, cum Theologiæ seu Philosophiæ arcana contegebant, eaque iis dun-

duntaxat patefaciebat, qui sapientiã omni conatu appetent: alterum, cum paucis imaginibus longam rerum ac verborum seriem complecterentur. Quod, ut quã verè à nobis dicatur, intelligi possit, subiiciemus hie ea, quæ notis Aegyptiacis descripta legebantur in latere Obelisci vetetis, qui erat in Circo maximo positus. Nam si eadem litteris, aut Græcis, aut Latinis exarari quis ibidem voluisset, nã ille longè latiore campum frustra quæsiuisset. Verba autem illic Aegyptiacè inscripta, Græcè olim interpretatus est Hermapion, quæ nos ad hanc rationem latina fecimus.

A parte Australi.

Hec sunt, quæ Regi Rhamesi donauimus, quem totum terrarum orbem gubernans Sol & Apollo amat, fortis veri amator Heronis filius, ex Deo genitus, conditor orbis terræ, quem Sol selectũ habuit, fortis Martis Rex Rhamestes, cui cum fortitudine & audacia subiectus est totus terrarũ orbis, Rex Rhamestes Solis filius immortalis.

Ordo secundus.

Apollo fortis, is qui reuera dominus est diadematis, & Aegyptum gloria à se cumulatã possedit, is qui Solis urbem splendidam fecit, & reliquum orbem terrarum condidit, & ingenti honore profecutus in Solis vrbe Deos collocatos ac positos, quem Sol diligit.

Ordo tertius.

Apollo fortis Solis filius, totus lucidus, quem Sol selectum habuit, & Mars strenuus donauit: cuius bona omni tempore permanent: quem Ammon diligit, cum donarijs
exple-

expleuerit Phœnicis delubrum, cui Dei vitæ tempus largiti sunt. Apollo fortis Heronis filius Rex orbis terrarum Rhamestes, qui seruauit Ægyptum, postquam aliam gentem superauisset, quem Sol amat, cui longū tempus vitæ Diū largiti sunt, dominus orbis terrarum Rhamestes longæuus.

Alius ordo secundus.

Sol Deus magnus dominus Cæli, largitus sum tibi vitæ satietatis expertem: Apollo fortis dominus diadematis incomparabilis, quorum signa dedicaui in hac regia, dominus Ægypti: & exornauit Solis urbem itidem & ipsum Solem dominum Cæli, una confecit opus bonum Solis filius Rex longæuus.

Tertius ordo.

Sol Deus dominus Cæli Rhamesti regi largitus sum potentiam, & in omnes dominatum, quem Apollo veri amator dominus temporum, & Vulcanus Deorum pater selectum habuit propter Martem Rex longe gratissimus Solis filius, & à Sole amatus.

A parte orientali primus ordo.

Magnus à Solis vrbe Deus cælestis Apollo fortis Heronis filius, quem Sol educauit, quem Dei honore profecuti sunt, qui vniuerso terrarum orbi dominatur, quem Sol selectum habuit, inclytus propter Martem Rex: quem Ammon amat: & is qui totus collucet, longæuum Regem esse iussit.

Hæc huiusmodi leguntur apud Ammianum Marcellinum. qui Græca maluerit, ex eius libro xvij. petere poterit. Quoniam vero idem auctor ad ipsius inscriptionis finem addit & reliqua, facilè intelligimus eam
inscri-

inſcriptionem eſſe multò lōgiorem . Quamquam etiā idem exiſtimari poteſt ex ipſa Epigrapha à parte orientali : quam cū neque ſecundus, neque tertius ordo conſequatur, neceſſe eſt multa fuiſſe ab Ammiano prætermiſſa, quæ & Aegyptiacè in ipſo Obeliſco & Græcè apud Hermapionem legebantur . de qua quidè re quid attinet dubitare? cum idem Ammianus dicat in omnibus Obeliſci lateribus fuiſſe inciſas Hieroglyphicas notas ; nunc autem eaſ tantum interpretatas, & exciſas videamus, quæ in parte Obeliſci ad Auſtrum vergente ſculptæ fuerant . Nam, quæ partem ſeptentrionalem ſpectabant, nullę omnino repræſentatæ ſunt, ac ne illæ quidem, quę partem Obeliſci occidentalem occupauerant . Cæterum quod ad Rhameſtem pertinet, cui Obeliſcus eſt inſcriptus, nullam eius mentionem apud Herodotum aut Diodorū reperio . Eusebius Rhameſem in Aegypto regnauiſſe ſexaginta ſex ipſos annos teſtatur : nimirum ab anno mundi $\text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O}$ $\text{I} \text{O} \text{C} \text{C} \text{C} \text{X} \text{X} \text{C}$. ad annum $\text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{I} \text{O} \text{C} \text{C} \text{C} \text{C} \text{X} \text{LVI}$. Plinius vero Rhamiſem ſcribit Aegyptiis imperauiſſe, quo tempore Ilium captum eſt . id autem accidit anno mūdi $\text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{C} \text{I} \text{O} \text{X} \text{X}$. vt quod ad Plinium & Eusebium pertinet ſeptuaginta quatuor annorum tātum differentia interſit, quam in tanto tēporum curſu nullius eſſe momenti iudicamus . Et ſanè veriſimile eſt, hunc Rhamiſem Plinianum eūdem fuiſſe cum Rhameſe Eusebiano, & cum Rhameſte, cuius in Auguſti Obeliſco, qui in circo fuerat poſitus, fit mentio: quādo &

do & in eadem fermè tempora incurrunt, & idem nomen est, si ex Rhameste vnicâ litteram dempseris, aut si Rhamesi eandem addideris. Videmus enim ab auctoribus Barbarorum Regum nomina non iisdem litteris exarari, neque pronuntiarî eodè vocis sono. Herodotus & qui eum consecuti sunt latini scriptores Sesostrim vocant, quem Diodorus Siculus Sesoosim nominat. Huc accedit coniecturæ nostræ non tenue argumentum, quòd Rhamestes in superiore Obelisci inscriptione longæuus appellatur, Rhameses autem cum sexaginta sex annos imperauerit, valde senem fuisse eum oportet cum mortuus est. Neque obstat quòd Rhameses Zeto in imperio successerit, Rhamestes vero Heronis filius fuerit. etenim fieri potuit, vt Rhamestes, seu tu Rhameses dici malueris, vel ex priuata domo ad regnum peruenerit, vel in eius patris nomine variatû ab auctoribus fuerit. quamquam Heronis nomen inter Aegyptiorum regum nomina ab Herodoto numeratur, ac Sesostridis filius fuisse perhibetur, qui terrarû orbem propè totum victoriis peragrauerit iuis, sic vt Colchos etiam & Scythas etiam in ditionem potestatemque Aegyptiorum regum redegerit. vnde Valerius Flaccus libro v.

*Nec minus hic varia letatus imagine templi
Ad geminas fert ora fores, cunabula gentis
Colchidos hic, ortusque tuens: vt prima Sesostris
Intulerit Rex bella Getis: vt clade suorum
Territus hos Thebas patriumque redusat ad annem:
Phasi-*

Phasidis hos imponat agris, Colchosque vocari

Imperat: Arsinoen illi, tepidaque requirunt

Otia leta phari, pinguemque sine imbribus annem.

Et Lucanus:

Venit ad occasum mundi; extrema Sesostris,

Et Pharios currus regum cervicibus egit.

Sesostrim enim in tantam ferociam, atque arrogan-
tiam processisse legimus, ut Reges, quos sorte duci iu-
bebat, singulis annis ad currum iungeret, seque ab iis
per urbem triumphantem vehi iuberet. quibus versi-
bus hos, qui sequuntur, idem Lucanus subiicit:

Ante tamen vestros amnes Rhodanumque Padumque

Quam Nilum de fonte bibit

Ex hoc igitur Sesostride natum esse illum constat, quem
Obelisci inscriptio Heronem, Herodotus Pheronē vo-
cat, secutus scilicet veterum Græcorum dialectum, qui
vocibus à vocali incipiētibus digamma Aeolicum ad-
debāt. Itaque Helenam Felenam: Hormias Formias:
Hebrim Febrim: Halesum Falesum, & inde Faliscos &
ἀνέρα, & ἀνάντα, & ὄμιον Φανέρα, Φάναντα & Φοῖνον dicebant:
quod & Seruius Grammaticus ad illud ex septimo Ae-
neidos. *Æquosque Faliscos*. Et Dionysius Alicarnas-
seus lib. pri. cum de Velia loquitur, testantur. Itaque,
ut mihi quidem videtur, non ineptè existimari potest,
eundem esse Obelisci superioris Heronem, & Hero-
doti Pheronem, quando vtrum vis dixeris, idem dixe-
ris. & fortasse idem est cognomen Aegyptiorum Re-
gum, quos Moses in libris suis Pharaones nuncupat,

nos autem Cæsares & Augustos appellamus. quam coniecturam confirmat Diodorus Siculus cum eum, quem ab Herodoto Pheronem nominari diximus, ipse Sesostrim Sesostridis filium vocat. Sed in tanta rerum obscuritate cum aliud nihil occurrat, quod sequamur, præter coniecturam; unicuique facile concedemus, ut illud probet, quod ipse in primis probabile esse iudicabit. si Aegyptiorum Sacerdotum commentarij vnà cū imperio non periissent, nihil profecto foret, quod magnopere laboraremus. Nunc amissis Regum illorum successionibus, & perturbata temporum serie, quis est, qui quidquã pro comperto statuere possit? Ergo ut ad Obeliscum redeamus, ex inscriptis notis constat Rhamesti Regi dicatũ fuisse, aut certè à Rhameste rege quicumque tandem is fuerit, Soli donum datum: à quo Reges Aegyptij, natura videlicet leues, & inani fastu elati, ac tumidi, quemadmodum Adrianus Imperator in epistola quadam sua ad Seruianũ Conf. de omnibus Aegyptiis scriptum reliquit, diligere se, atque amari gloriabantur, & Solis ipsius filij existimari volebant, quorum amentiam imitatus est Alexander Philippi filius cognomento Magnus ad eos profectus, & ab Ammonis sacerdotibus Iouis filius appellatus. Nam ita se postea non solum vocari passus est, sed etiam iussit. Atque hæc quidem vanitas cum ab Aegypto emanauisset, longè lateq. postea peruagata est. Nam & Arfacidæ Persarum Reges Solis se & Lunæ fratres appellabant: & Ptolemæus Ceraunij cognomine delectabatur: & An-

tigo-

tigonus ab Hermodoro Rhetore Solis filius est dictus. nec minus Syriæ Rex. Antiochus supra hominis conditionem sese efferens Deus vocari voluit: Domitianus auté & Caius Caligula, vt nostros etiam attingamus, & optimi maximi, & latiales Ioues ex ipsorum iussu cōsalutati sunt. Mirum igitur esse nō debet, si Reges suos Aegyptii modo Apollines, modo Solis filios vocabant. Etenim præcipue Solem colendum & adorandum arbitrabantur, quem & lucis auctorem, & rerum omniū parentem existimarent. videbant enim nihil esse in rerum natura, quod ab eius calore non procrearetur, ac vitam nancisceretur suam. Quamobrem in eam mentem adduci me facile patior, vt Mitrem, quem nos ex auctoritate Plinij primum Obeliscum adinuenisse diximus, in Aegypto cum regnaret, Regē fuisse putem, qui se Solem appellari voluerit. Mitres enim Solem significat Persarum voce, vt quidam arbitrantur, vt nos, Aegyptiorum. Quando ab Aegyptiis omnem Deorū cultum, & omnes omnium superstitiones, & ceremonias ad reliquas orbis terrarum partes emanasse cōstat, ac præsertim ad Persas, apud quos Solē in summa veneratione habitū esse atque adeo etiā adoratū nemo ignorat. Cum igitur & ab Aegyptiis idem fieri consueuisse sciamus, & Aegyptum diuinarum ceremoniarum & religionum omnium quasi quoddam seminarium fuisse scriptores tradant, & in ea Regem Mitram regnum obtinuisse Plinius asserat, verisimile est, huiusmodi vocem ab Aegyptiis potius, quàm à Persis originem habuisse.

buisse. Cum præsertim Phœnicēs hoc nōmine vfos esse videamus. Seruius Grammaticus ad illud ex primo Aeneidos: *Huic coniux Sichæus erat. Quoties (inquit) poeta aspera inuenit nomina, vel in metro non stantia, aut mutat ea, aut de his aliquid mutilat. nam Sichæus Sicharbas dictus est: Belus Didonis pater Mithres.* hæc Seruius. Scimus autem Didonem ex Vrbe Tyro, quæ totius Phœniciæ Emporium erat, & finibus suis Aegyptum propemodum attingebat, in Africam se contulisse. in qua Carthaginem condidit. Cæterum de Mithre, idest de Solis cultu, à Lactatio grammatico in extremo primo commentario in Statij Thebaidem nonnulla dicuntur, quæ scitu digna cum sint, hoc in loco prætermittere nolimus. versus autem quos interpretatur, quosq. ab Adrasto Argiuorum Rege hymnum Apollini canente referri Statius facit, sunt:

Adsis è memor hospitij Iunoniaq. arua

Dexter ames: seu te roseum Titana vocari

Gentis Achemenia ritu, seu præstat Osyrim

Frugiferum: seu Persæi sub rupibus antri

Indignata sequi torquentem cornua Mitram.

Ad quæ verba ait Lactantius, Apollinem à varijs gentibus variis nominibus fuisse cognominatū: ab Achemeniis scilicet Titanem: Ab Aegyptiis Osyrim: Mitrā à Persis, apud quos ad hanc rationem coleretur. Leonē fingebat Persica veste indutum cum tiara, qui vtraque manu reluctantis Tauri cornua comprimere, & contorqueret, idque signum in antro conclusum religiosè cole-

colebāt. quod leo Solem, taurus Lunam significaret.
 quæ lucem à Sole cum mutuetur, quantoq̃ longius ab
 ipso absit, tanto magis ipsa luceat, reluctari quodam-
 modo videtur, & omni conatu obniti, ne cū Sole con-
 iungatur, aut coniuncta cum sit, ne diutius in eo statu
 permaneat, in quo neque ipsa à nobis videri possit, ne-
 que Solem interdum videri patiatur: cum scilicet inter
 Solem & aspectum nostrum ipsa se interponit. Ideoq̃.
 in antro non subditi vnà cum Sole colebatur. Mitram
 igitur cum constet solem esse, & id nomen ab Aegy-
 ptiiis regibus vsurpatum; constare etiam par est, cur in
 vetere Obelisco Rex Rhamises, modo Apollo, modo
 Solis filius nominetur. quando Aegyptij Solem, ab
 Apolline diuersum esse uoluerunt. hoc est Solem pa-
 trem; Apollinem filium ἀλληγορικῶς significantes So-
 lem, vi sua facultatem in hominum animis, atque adeò
 in ipsius terræ visceribus diuinatricem procreare: quã
 veteres Apollinem vocauerunt. Itaque oracula nō So-
 li, sed Apollini tribuebantur, vt Apollinem inde Solis
 filium, non imperitè nominauerint. Caterum quod
 ad Obeliscos pertinet, vt ad rem propositã reuertamur,
 Mirtes, quem admodum supra dictum est, omnium
 Aegyptiorum Regum primus in Solis vrbe, quam etiã
 Heliopolim vocant, vbi ipse regnabat, Obeliscum in-
 stituit, in eoq̃ue incisis Aegyptiacis notis testatus est,
 id esse ab se factum, quod vt faceret in somnis admo-
 nitus fuisset. hunc postea consecuti alij Reges in eadẽ
 vrbe alios Obeliscos statuerunt: inter quos Sochis, cu-

ius etiã meminit Strabo lib. xvi. Geographiæ, quatuor omnino numero statui curavit. Quorum longitudinem quadragenis octonis cubitis metiebantur. Rhamises verò, quo regnante Ilium captum fuisse scribit Plin. duos, quorum prior altitudine quadragenum cubitorum, posterior vndecentenum pedum, latitudine autẽ cubitis quatuor. quò quidem in loco cum Plin. dicat Rhamitem digressum inde, ubi fuit Mneuidis Regia, eum Obeliscum, de quo proximè loquebamur, posuisse, quæ de huiusmodi loco mihi in mentem veniant proferre, & cum aliis communicare nõ pigebit, ut statuere possimus locus hic in regere ne sit, an mendosus. Strabo igitur lib. xvij. scribit Mneum bouem esse, quem Memphitæ Apim vocent, eumq. & colit ab Hehiopolitanis, & Deum haberi, illiq. septum attributum esse, in quo publicè aleretur. Quare aut Mneuidis Regiam pro septo illo accipi oportet, aut loco Mneuidis reponendum est Memnonis, de cuius Regia sic idẽ Strabo: ὑπὲρ δὲ ταύτης ἡ ἄβυδος, ἐν ἣ τὸ μνημόνειον βασιλεῖον θαυμασῶς κατασκευασμένον ὀλόλιθον τῆ αὐτῆ κατασκευῆ ὑπὲρ τῶν λαβήριον ἔραμιν. ἔ πολλαπλὸν δὲ hoc est. *Supra hanc est Abidus, in qua Memnonis est regia, mirabiliter substructa, tota scilicet ex lapide: quemadmodum labyrinthũ esse diximus: sed tamen nõ tam multiplex.* Ac de hac quidem Regia idem Strabo non ita multò post, se hæc & audisse & vidisse testatur, cum eò Cornelium Gallũ secutus esset, esse scilicet illic Colossos duos, quorum alter terramotu corruisset, alterum, qui adhuc stas in-

reger seruaretur, semel singulis quibusque diebus sonitū edere, quasi percussum, ab ea videlicet parte, quæ basi proxima est; eundemque se inaudisse circiter diei horam primam, cum illuc eius miraculi causa se contulisset: in quo tamen dubitare se fatetur, utrum is sonitus spontē ab ipsa statua edatur, an aliquo eorum hominum artificio: cum verisimile non sit ex lapidibus ita coagmentatis, nulla extrinsecus accedente vi, crepitum fieri. Quamquam Cornelius Tacitus homo alioqui parum superstitiosus, & nihil omnino religionibus addictus, de eadem statua sic loquitur, verum ut esse existimare videatur, quod vulgò homines asserebāt: vocalem scilicet sonum reddere, vbi Solaribus radiis icta esset. De quo quidem miraculo Plinius lib. xxxvi. cap. vii. sic scribit: *Non absimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis, ut putant, Memnonis statua dicatur. quæ quotidiano Solis ortu contactum radijs, crepare dicunt. & Iuuenalis etiam Satyra xv. Dimidio magice resonant vbi Memnone chordæ.* Quoniam autem ex eodem Strabone Memnonis regiam Thebis fuisse constat, & hoc in loco Plin. de Thebaico Obelisco loquitur, facilè in eā opinionē venio, ut pro Mneuidis, reponi debeat, Memnonis: cū præsertim Mneum *ἐν τῷ ἑπτῷ*, idest in septo, non *ἐν τῷ βασιλείῳ*, idest in Regia ali consueuisse sciamus. Discessisse igitur Rhamisem Heliopoli, & Thebas se contulisse intelligere nos oportet, vbi prope Memnonis regiam, vel in ipsa regia Obeliscum illum statuerit: in cuius altitudine tradenda suspicor Plinij

verba

verba esse corrupta. Quomodo enim fieri potest, ut is lapis Obeliscus sit, cuius latera in senos pedes pateant, altitudo in vndenos tantum assurgat? & quoniam facilis lapsus est in numeris, in quibus & apud Plinium, & apud alios erratum sapissimè deprehendimus; non temere fortasse à nobis fiet, si pro vndecenis, vndecentenis reposuerimus. sic enim fiet, ut eius altitudo sexaginta sex cubitorum sit, latitudo quatuor. Et ita etiam locū Plinij legit Polydorus Virgilius. quod à me postquam locum restituissem, animaduersum est. Et sanè ridiculum foret in tantulo opere X X M. hominū fuisse defatigata, quemadmodum Plinius testatur esse factū. cum mirum etiam videri debeat in Obelisco sexagenū senum cubitorum faciendo, tot millia operarum fuisse ab eo Rege adhibita, ut ad eius calculi rationem in Caiano Obelisco excindendo & conformando triginta millia trecenti triginta tres & amplius homines se exercuerint. erat enim centenum cubitorum, antequā frangeretur, ut suo loco demonstrabimus. Illum autē tanti sibi esse faciendum Rex existimauit, ut, cum ab Architectis atque Artificibus esset statuendus, verereturq̄. ne tanto ponderi substollendo ac sustinendo machinæ, quæ adhibebantur, non sufficerent, molesq̄. illa collapsa frangeretur, ad ipsius Obelisci apicem filium suum adalligari iusserit, cuius tanti periculi metu architectis iniecto, intētiore cura salus lapidis ab illis procuraretur. quod & factum est. Ex quo patet, quanto in honore huiusmodi moles apud Aegyptios

scripsit

reges

reges haberetur, quantumq̄. illi errare videantur, qui Obelisco Pyramidis nomen imponunt; cum Obelisci inter dona, quæ Diis immortalibus dabantur in templis statuerentur, & ἀναθήματα à Græcis vocarentur; Pyramides vero inter regum sepulchra numerarentur; quarum aliæ tribus, aliæ quatuor lateribus, & iis omnibus modò inter se æqualibus, modò inæqualibus constarent sic, vt nonnullæ latitudine contractiores essent, longitudine porrectiores; omnes autem à latissima basi surgerent. Obelisci verò eadem semper forma, hoc est quadrangulari fingerentur, atque ab infima sui parte minus ampli & spaciosi cum existerent, ipso aspectu pulcherrimi videbantur, & omnium admiratione & cultu dignissimi: id quod in obelisco, quem in area Vaticani Xystus V. Pont. Max. statui iussit, aspiciendo sic experimur, vt ab eo oculos auellere ac reuocare nequeamus, indeq̄. illud, quod vetere prouerbio iactatur verissimū esse intelligamus. nam quæ tanta ac talia opinione omniū existimabātur, vt ab omnibus laudari, & sempiternæ memoriæ mādari mererētur, ea ἄξια ὀβελίσκου dicerētur. Quāobré Cambyfes, qui Aegyptū aggressus Dijs hominibusq̄. bellum indixerat, & cuncta igne, ac ferro sibi illic esse deuastanda statuerat, cū Thebas expugnaret, atque incendium, quo ædificia conflagrabant, ad Obelisci crepidines peruenisset, ne tam præclara atque adeò adfabrefacta moles excocta collaberetur, ignem extingui iussit: & quorum vitę nō pepercerat, eorum operi pepercit, aut religione impedi-

F

tus,

tus, aut, vt cum Plinio loquar, tam eximiæ molis reuerentia commotus. Quamquam aliter omnino Straboni visum est, qui Cornelium Gallum in eam prouinciam ab Augusto missum secutus Aegyptum peragravit, omniaque diligenter inspexit, & nobis fideliter enarrauit. Eius hæc sunt verba ex XVII. lib. Geographiæ in hunc locum à nobis translata: *Nunc autem ea vrbs (de Heliopoli loquitur) planè deserta est, in qua templum visitur vetere Ægyptiorum more exadificatum: quod quidem permulta cum insanix, tum impietatis, qua Cambyses præditus fuerat, indicia præsert: quippe qui partim igne, partim ferro templa omnia circumcidēs, atque amburēs deuastabat: quemadmodum etiam Obeliscos, quorum duo Romam delati sunt, non omnino illi quidem malè habiti ac protriti: alij verò in eadem vrbe ac Thebis, quæ nunc Diospolis, idest Iouis vrbs, appellatur, partim stantes & vehementer ab igne ambeſi, partim humi iacentes conspiciuntur.* hæc Strabo. ex quibus constat, nullos fermè huiusmodi Obeliscos Romam fuisse ex Aegypto aduectos, qui non essent aliqua ex parte læsi. Quamquam postea (vt par est credere) Imperatorum, qui inuehendos curauerant, iussu ac diligentia, quantum ab artificibus fieri præstarique potuit, in pristinam formam dignitatemque restituti. Scribit idem Plin. alterum à Smarre, alterum ab Heraphio nullis inscriptum notis positum; quorum vterque esset quadragenum octonum cubitorum, eiusdem scilicet longitudinis, qua is est, quem in Circo suo Caligula statuit. De Smarre autem,

tem,

tem, atque Heraphio Aegypti regibus, nihil quod sciã, ab auctoribus memoriã proditum est: nisi si eundem esse Smarrem, & Smendim velimus, quem Eusebius viginti sex annos Aegyptiis imperauisse scribit, ante Aegyptum videlicet a Cambyse captam, & in seruitutem redactam annis plus minus quadringentis septuaginta. legimus præterea Nectabim regem ingētis magnitudinis, nimirum octoginta cubitorum Obeliscū excidisse, in eoq. nullas notas incidi curauisse, quem Aegypti rex is, qui libros diuinam scripturam completētes ex Hebraico in Græcum sermonem per septuaginta interpretes ab Eleazaro Iudæorū Pontifice Hierosolyma euocatos; & in bibliotheca penè innumerabilibus cuiuscumque facultatis & scientiã libris à se instructa habuit, Ptolemæus inquã Philadelphus Alexandria in Arfinoe munus amoris erga coniugem, eãdemque sororem suam Arfinoen statuit. Quamquã in deuehenda in eam urbem, statuendaque tam ingenti mole, multo magis laboratum fuit, quã in excidenda. Sunt enim qui dicant à Satyro architecto vnica rate Alexandriam aduectam: alij à Phœnice fossa vsque ad eum locū, vbi excisus Obeliscus iacebat, è Nilo perducta, duas naues in latitudinem patulas ædificatas esse, quarum vtraque eiusdem ponderis pedalibus lapidibus onerata Obeliscum vtrinque extremis partibus suis ripas coniungentem subiret: atque ita cum subiisset, lapidibusque illis egestis, quibus ad iustam mensuram perinde atque ab Obelisco deprimebatur, alle-

illogil

F 2

uata

uata esset, Obeliscum exciperet, deueheretque, quò
 deuehi oporteret. Illum postea Maximus quidam præ-
 fectus Aegypti Alexandria in forum iussu translatum
 suo statuit, cacumenque recidit, ut auratum fastigium
 adderet, quod tamen postea non fecit. In eadem vrbe
 duo in portu ad ædem Cæsaris quadraginta duorum
 cubitorum positi sunt, quos excindi curauerat Rex Aegy-
 pti Mesphees, quem arbitror ab Eusebio Mephrem no-
 minari. is ab anno mundi IIIMIOXXXVI. ad tria
 millia quingenta quadraginta octo in Aegypto duode-
 cim annos regnauit, annis scilicet ante Cæsaris domi-
 natum mille sexcentis quatuor. eorum alter humi de-
 iectus & comminutus est, alter etiam nunc in eodem
 loco (ut ferunt) erectus cõspicitur, in quo primum sta-
 tutus fuerat. Caterum quod ad Obeliscorum magni-
 tudinem pertinet, omnium maximi duo Thebis uise-
 bantur à Sesostride excitati, centum viginti cubitorum
 altitudine, & Deo qui illic præcipuè colebatur (ut in-
 quit Diodorus) dedicati. cum autem fuisse Iouem ex
 Strabone diximus. in ijs vero Sesostris & copiarum ma-
 gnitudinẽ & uectigalium multitudinem, & earum na-
 tionum numerum, quas armis debellauerat, & in po-
 testatem redegerat suam, notari inscribi que curauerat.
 cui cum in Regnum successisset Phero, sic enim ab He-
 rodoto appellatur: quamuis auctore Diodoro ipse se
 Sesostridem ex patris nomine, ut supra diximus, cogno-
 minari uoluerit, duos & ipse Obeliscos fecit altitudine
 centum cubitorum, latitudine octo: eosque in vrbe He-
 lipoli

Heliopoli statuit Soli consecratos. cuius rei causam Herodotus, & item Diodorus percensent, fabulosam illam quidem, sed quæ veterem Aegyptiorum sacerdotum ac Regum superstitionem nobis mirificè ante oculos ponat. Excreuerat Nilus ad inusitatam magnitudinē, & agros vndique aquis multo maioribus, quàm quæ admodum quotannis statis diebus facere cōsueuisset, circumfusis occupauerat. Pheroitaque in amnem iaculum contorsit, ob quod impiè commissum facinus oculis excæcatus est. cumq̃. nihil à medicis excogitari posset, quo visum recuperaret, ad implorandam Deorum opem confugit: quos tamen compluribus sacrificiis, atque omni cultu nouem ipsos annos propitios sibi reddere perseuerasset; numquam tamen quidquam impetrare potuit, quamobrem à tanta calamitate liberaretur. decimo tandem anno admonitus ab oraculo est, vt & Deum quem Heliopolitani colerent, piè sancteq̃. veneraretur, & alicuius fœminæ lotio faciem sibi purgaret & laueret, quæ cum viro tantum suo consuetudinem habuisset. ergo ille factò ab vxore sua initio cum multas frustra expertus esset, vnā tandem cui-dam olitori nuptam adinuenit, à qua sanatus est, eāq̃. ille recuperato visu postea vxorem duxit; cæteras omnes vno in loco concremari iussit: quem locum Aegyptij è re nata sacram Glebam nominarunt. & Phero, vt se memorem accepti beneficij testaretur, Deoq̃. gratias ageret, quas posset maximas, iuxta præceptum oraculi duos Obeliscos Heliopoli ex solido atque vnico la-

pide

pide excisos & conformatos, de quibus paulò ante lo-
 quebamur, consecrauit: qui cum ingentes essent, mi-
 nores tamen viginti cubitis erant ijs, quos eius pater
 Sesostris Thebis erexerat. quos si cum eo, qui in Circo
 Caij & Neronis positus fuerat, comparemus, sexqui-
 duplo maiores adinueniemus, vix vt credibile sit, tam
 ingentis ac portentosæ magnitudinis saxū vllò ex mon-
 te excindi potuisse. Eorum autem, quos à Pherone fuis-
 se Solidicatos diximus, neutrum, si Plinio & Ammia-
 no fidem habemus, Augustus Romã detulit, sed vtrū-
 que vel religione, vel molis magnitudine impeditus
 ac deterritus reliquit. nam quem ille ab Heliopolita-
 nis acceptum, & in urbem deuectū in Circo Maximo
 statuit, à rege Semnelerteo excisum fuisse testatur Pli-
 nius: quo regnante Pythagoras in Aegypto fuit. Seso-
 stris autem & Phero eius filius annis ante ducentis se-
 xaginta Aegyptiis imperarunt. præterquã quod Phe-
 ron's Obelisci centum quinquaginta pedum, hoc est
 centum cubitorum fuerant: Augusti autem Obeliscus
 in Circo positus centum viginti quinque pedum &
 dodrantis, præter basim eiusdem lapidis: nisi forte su-
 spicemur Diodorum & Herodotum in metiẽda Obe-
 liscorum altitudine etiam bases complexos esse. Qua
 ratione non lomnino inter se illi ac Plinius dissentire
 viderentur. sed huic coniecturã vehementer refraga-
 tur, quòd Pl. Victor hunc Obeliscum in Circo Maxi-
 mo ab Augusto positum esse scribit pedum octoginta
 octo fennis; alterum autem, de quo paulò post dicendū

est,

est,

est, pedum centum triginta duorum. quòd si Plinium cum P. Victore idem dicere velimus, necesse est, vt Pliniana mensuræ basim adiciamus altitudine sex pedum & quadrantis: quæ basis cum depressior omnino sit, quàm tantam molem deceat; non video, quid hac in re aliud afferri possit ad huiusmodi scriptores inter se conciliandos, quàm opinari aut non eiusdem magnitudinis pedes apud Plinium & Victorem esse, quod ridiculum est; aut, quod facillimum est, numerorum notas apud alterutrum, vel etiam apud vtrumq; à librariis fuisse corruptas. Vt cumq; igitur sit, Augustus duos Obeliscos Romæ statuit, alterum in Circo Maximo à Semneserteo rege excisum, quo regnante Pythagoras, vt diximus in Aegypto fuit, si Pliniū sequamur; nam Eusebius non Semneserteum, sed Anamasim in Aegypto regnauisse, tum scribit, cum eò Pythagoras se contulit: alterum in Campo Martio, quem Sesostris, vt ille inquit, exciderat, eumq; nouem pedibus minorem fuisse testatur, hoc est pedum centum sexdecim, & do-
drantis. atque hic etiam Plinius à Diodoro longissimè discedit. quippè qui, vt supra diximus, Obeliscos duos à Sesostride positos scribat centenum vigenum cubitorum, hoc est pedum centum sexaginta, maiorem scilicet hoc nostro Pliniano pedibus quadraginta tribus & quadrante; quem si Sesostris fabricatus est, aut alium ab iis duobus fuisse oportet, cuius nullam fecerint mentionem neque Herodorus neque Diodorus; quando ne illorum quidem duorum, quos statuit Sesostris He-
rodo-

rodotum vsquam meminisse videmus: aut alterius re-
 -gis fuerit necesse est; cuius in tradédo nomine vel Pli-
 -nius errauerit, vel librariorum culpa mendum infede-
 -rit. Caterum cuiuscumque fuerit, nam à Sefostride
 excisum adduci non possum, vt credam; quando illum
 Regem gloriæ appetentissimum fuisse legimus, vsque
 -adeo, vt inscriptos victoriarum suarum cippos innu-
 -merabiles reliquerit, & se totius orbis terrarum domi-
 -num appellauerit; quare verisimile non fit, eum hac
 -vna in re sic se gessisse, vt à superioribus Aegypti Regi-
 -bus vinceretur. Sed tamen cuiuscumque fuerit inscri-
 -ptam habebat, quemadmodum etiam is, qui in Circo
 Maximo ab Augusto fuerat positus, præter rerum na-
 -turæ interpretationem, & philosophiæ documenta res
 -planè diuersas ab iis, quas in altero Obelisco posterius
 -in Circum maximum inuecto Aegyptiis notis incisas
 -supra demonstrauius, sui etiam vltim admirabilem
 -ad deprehéndendas Solis vmbas dierumque ac noctiũ
 -magnitudines præstabat. Nam cum Romani veteres
 -Hetruscos imitati initium diei à media nocte ordiren-
 -tur, eumque meridie, idest sexta diei sequentis hora
 -terminarent, ac propterea fieret, vt in duodenas horas
 -& nox & dies diuideretur, ipsæque horæ essent inæqua-
 -les, prout Sol ab æquinoctiis vel propius, vel longius di-
 -scederet; necessariò sequebatur, vt quota hora esset ex-
 -umbris vel decrecentibus vel augetcentibus deprehen-
 -deretur. Neque enim quisquam tam hebes est, qui ne-
 -sciat solstitialium dierum sextam horam breuissima

umbra designari: contra verò brumæ longissima, si cū
cæterorum dierum meridie comparetur. atque ut um-
bræ certioribus finibus terminatæ in terram iaceretur,
regulasq. ipsas ex ære stratis lapidibus inclusas euiden-
tius attingerent, Manlius Mathematicus eius Obelisci
apici inauratam spheram addidit: cuius vertice umbra
in semet ipsam colligeretur, & alia atque alia vel incre-
menta vel decrementa suo ipsius apice iacularetur. Sed
hæc alterius operæ, non nostræ, cum sint, ambitiosio-
res omnino, quàm par est, existimari poterimus, nisi
missa faciamus. Ergo ut ad institutū reuertamur, duo
tantum Obelisci Augusto regnante Romam deuecti
sunt: cum primū scilicet ipse Aegyptū deuictō An-
tonio atque interempta Cleopatra in Senatus populiq.
Romani ditionem redeisset. Nam quod P. Victor se-
ptem numerat, dubium nō est, quin multis annis post
Augusti obitū in urbem fuerint importati. eorum duo
in Circo Maximo: vnus in Campo Martio: duo in
Mausoleo Augusti: vnus in Caij & Neronis Circo: in
Insula Tiberis vnus, positi spectabatur: octauus in Sal-
lustianis hortis: qui ab æde Sanctæ Susannæ, quæ in
Monte Quirinali est, ad portam Collinā pertinebant,
totamq. interiectam vallem complectebatur. is, ut fe-
runt, Lunæ erat consecratus, Aegyptiisque notis inscri-
ptus. & in iisdem hortis humi prostratus & confractus
etiam num videri potest. Ac tot quidem Obeliscos ma-
iores Romæ fuisse colligimus ex Plinio, Ammiano, ac
P. Victore: nō ignoramus tamen à Bartholomæo Mar-

liano, & à M. Fabio Caluo in descriptione Urbis tres
 addi, quorum vnus in Circo Floræ, quem eundem eū
 Sallustiano esse arbitror; alter extra portā Exquilinam
 sit, tertius in Circo Antonini Caracallæ. Sed nos eos
 percensere volumus, quorum mentionem à veteribus
 Scriptoribus fieri meminimus. Ridicula vero quæstio
 est ea, quam à nonnullis anxie tractatam video. Nimi-
 rum, cur Plinius ab Ammiano Marcellino dissentiat,
 quòd hic plures, ille pauciores Romæ Obeliscos nume-
 ret: quasi verò difficillimum sit scire, à Traiano, quo
 imperate Plinius vixit, ad Iulianum, quem Ammianus
 regnantem vidit, interfuisse annos plus minus ducen-
 tos sexaginta quatuor: quo temporis spatio Obelisco-
 rum, & maiorum & minorum numerus augeri facil-
 limè potuerit. nam minores quidè quadraginta duos
 in Vrbe fuisse idè P. Victor testis est. ad eos igitur duos,
 quos Augustus statuit, tertius additur à Plinio in Vati-
 cano Caij & Neronis Principū Circo, *ex omnibus vnus
 omnino fractus in molitione, quæ fecerat Sesostridis filius
 Nuncoreus.* Hæc enim Plinij ipsius verba sunt. qui eadè
 de re lib. xvij. cap. quadragesimo. ita scriptū reli-
 quit: *Abies admirationis præcipua in nani, quæ ex Egy-
 pto Caij Principis iussu Obeliscum in Vaticano Circo sta-
 tutum, quatuorq. truncos lapidis eiusdem ad sustinendum
 eum adduxit.* Suetonius etiam in Claudio cap. xx. Por-
 tum (inquit) Hostie extruxit circūducto dextra sinistraq.
 brachio, & ad introitum profunda iam solo mole obiecta:
 quam quo stabilius fundaret, Nauem ante demersit, qua
 magnus

magnus Obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus. hæc Suetonius. ex loco Plinij, quem citauimus apertissimè constat, hunc tertium Obeliscum, qui nunc quoque in Vaticano est, alterum ex ijs duobus fuisse, quos à Pherone Sesostridis filio ex oraculo Soli ob restitutum sibi visum fuisse dicatos, memorauimus. Cum ipsemet Plinius ad ea, quæ citauimus, verba hæc addat: *Eiusdem remanet & alius centum cubitorum, quem post cecitatem visu reddito ex oraculo Soli sacrauit.* Nihil itaque dubitari oportet, quin hic Vaticanus Obeliscus, Pheronis Obeliscus fuerit. quod si est, quemadmodum certe ex Herodoti, Diodori, & Plinij verbis inter se maximè consentientibus constat, quando, præter eos duos, nullum alium à Pherone statutum fuisse legimus; necesse profectò est, Obeliscum Vaticanum in molitione fractum fuisse; aut cum in Aegypto humi deponeretur, aut cum iam in urbem Romæ inuectus in Circo Caij statueretur. Nam vterque Pheronis Obeliscus centenum cubitorum erat, hic autem, qui nunc in Vaticano est, quadragenum octonum est. vt maior eius pars fracta, & comminuta in molitione fuerit; idest cum vel è sede sua moueretur, vel in Circo Vaticano, vt diximus, statueretur. moliri enim idem est, quod mouere, & substruere. Liuius lib. ix. *Num montes moliri sua sede paramus?* & Virg. *Moliri iam testa vident, & fidere terræ.* Vel etiam cum à Cambyse ambustus ac deformatus à Caianis operis atque artificibus ad pristinam integritatem ac dignitatem, quantum fieri posset, resti-

tuéretur; quod vt credam, Suetonij verba faciunt, in quibus Obeliscum hunc Vaticani nominati magnum video. Neque enim ideo magnum fuisse appellatum arbitror eorum comparatione, qui parui sunt, quales etiam nunc aliquot Romæ conspiciuntur. sed vt magnitudine iis, qui iussu Augusti vnus in Circo Maximo, alter in Campo Martio statuti fuerunt, longè præstitisse intelligeretur. idq. ex huiusmodi quasi cognomine non defracto & comminuto, sed de integro & adhuc vel Heliopoli stante, vel Romam primùm aduecto accipi oporteret. nam alioqui non ipse magnus cognominari debuit, sed is, quem in Circo Maximo Augustus statuerat, pedum octogenū octonū, hoc est cubitorū quinquagenū octonū & bellis, quod eo magis fieri par fuit, quod qui in Campo Martio erat, perinde ac Vaticanus quadragenis octonis cubitis in altitudinem assurgebat, eratq. omnino ambo inter se magnitudine pares. huc accedit quod nauis, qua suum Augustus vexerat, quamquam propter magnitudinē miraculi gratia Puréolis asseruabatur, multo tamen minor fuerat, quàm ea, qua Caius Caesar Obeliscum Vaticanum importauerat, omnibus, vt inquit Plinius, quæ vnquam in Mari visæ essent, mirabiliorē. Quando probabile est eam antequam operæ Obeliscum è sede molirentur, exædificatam fuisse ad eam magnitudinem, quæ & sustinendo centenū cubitorum Obelisco, & Romam deuehendo par foret. Deinde si legendum apud Plinium est, *Factus imitatione eius quem*

fecerat

fecerat Sesostridis filius Nuncureus. quæro, cuius rei imitatione? an figuræ? at omnes alij sunt ad eandem quadratæ trabis effigiem conformati. an quod uterque nullas notas inscriptas haberet? at purus etiam, & sine Hieroglyphicis is fuerat, quem à Nectabi rege excisum à Ptolemæo Philadelpho Alexandriæ fuisse statutum diximus. Nam quod ad materiem pertinet, omnes ex eodem lapide conficiebantur. Superest ergo, ut imitatio ad magnitudinem referatur, quæ cum centenum cubitorum esset, necessariò concluditur Obeliscum hûc Vaticanum parte maiore diminutum ad nos peruenisse, aut certè tum confractû esse, cum iam in Urbem inuectum operæ Caianæ molirétur. Nihil igitur necesse fuit, locû Plinij mutare, & Hermolaum Barbarum doctissimum hominè negligentie nomine non solum suspectum reddere, sed etiam indicta causa cõdemnare. est enim, nisi planè fallor, locus integer, in quo si quod mendum est, in eo est, quòd Sesostridis filium non Pheronem, neque Sesostridem, sed Nuncoream nominavit; quem Diodorus Vchorem Vchorei filium vocat, & decem nouem ante Sesostridem ætatibus in Aegypto regnauisse testatur. Ergo aut librarij erratum est, aut ipsius auctoris *μνημονίων ἀμάρτημα*. cuiusmodi nonnulla apud Ciceronem, atque ad eò etiam apud Aristotelem legere licet: quæ quoniam ab alijs animaduersa & notata sunt, nihil necesse est, ut hoc in loco à me commemorentur. ille potius scrupulus eximendus est, qui nobis à Plinio ex iis verbis, quibus

bus

bus illic vtitur, iniectus videri possit. ait enim, *Eiusdem remanet & alius centum cubitorum*. Nam cum alius dicatur à Latinis de pluribus, alter de duobus, videtur significare, à Pherone Sesostridis filio nō duos, sed plures Obeliscos Heliopoli statutos fuisse. quod quoniam historiae refragatur, nos dicimus, alius, pro, alter, à Plinio fuisse vsurpatum: idq. non sine veterum exemplo. Sallustius in Catilina, cum de Catone & Cæsare loquitur: *Genus (inquit) etas, eloquentia prope paria fuere, magnitudo quoque animi & gloria: sed alia alijs*. hoc est, sed alia Catoni, alia Cæsari. Et Virg. cum Troiani quærent, quem cum Darete in pugilatu committerent, aliū non alterum dixit. *Queritur huic alius (inquit) nec quisquā ex agmine tanto, Audet adire virū.* & lib. vi. *Alius Latio iam partus Achilles.* & Cic. lib. vii. epist. *Habes Sardos venales, alium alio nequiores*. Sunt & alia exempla, à quibus super sedendum mihi esse statui, ne in re valde nota diutius quàm par est, versari voluisse videar. possem quoque tueri hanc vocem, ea ratione fuisse hic à Plinio relata non ad duos illos Obeliscos à Pherone Soli cōsecratos, sed ad multos alios, qui tum Heliopoli spectabantur stantes, aut etiam huiusmodi iacentes, quod in superiore Virgilij exemplo fieri etiam potest. si quis autem scire cupiat, quot annis ante Xyltum V. Pontificem maximum Phero Sesostridis filius in Aegypto regnauerit; is frustra, nisi planè fallor, in re per antiqua & dubia laborabit. Si enim Eusebium & Diodorum sequemur, Pheronem Sesostridis filium regnauisse cō-

perie-

periemus anno post captā Troiam CCCXXXI. Nam inter Memphim conditam & Pheronem viginti ipsas ætates interfuisse scribit Diodorus, hoc est annos sexcentos, ut singulis ætatibus tricenos annos tribuamus, quod ab Herodoto faciendum esse didicimus. Memphim autem conditam esse constat ex Eusebio anno mundi IIMIOCCVIII. vel ut alij volunt IIMCCXXXVIII. Troiam vero captam IIMXX, quæ ratione annorū summa post captam Troiam LVIII. vel CCCXXXI, uti diximus, conficietur. Ut inter Xysti V. Pontificatum & Pheronem anni ipsi interfuerint vel IIMCCCLXXII. vel IIMIOCCXCIX. Quod si Aristoteli potius credendum esse statuerimus, & Valerio Flacco, Sesostridem & Pheronem multo ante Troianum bellum fuisse fateamur necesse est. Nam Aristoteles Politi. vij. Sesostridem longo temporum intervallo Minoe Cretensium rege priorem fuisse testatum reliquit. Minos autem, ut Herodotus Polymnia scribit, tribus ætatibus, hoc est annis fermè centum Troianum bellum antecessit. Ex quo sequitur aut Eusebij & recentiorum calculum fallum esse, aut Aristotelem deceptum id pro certo pronūtiasse, quod minus exactè ad calculum reuocauerat. Cum præsertim ab eodem Aristotele eodè in loco tribui Sesostridi videamus, quæ neque Herodotus, neque Diodorus vsquam tribuerunt. quanquam illius res gestas diligentissimè persecuti sunt. Ego in lite tam perplexa, Amplius pronūtiandum esse cæseo. Nam quod ad Valerium Flaccū
perti-

pertinet, qui templum apud Colchos, ad quos Argon-
 nautæ peruenerant, fuisse scribit, in quo res gestæ à Se-
 sostride piætæ spectabantur, nullius momenti argumẽ-
 tum esse arbitror. Et si enim ex eodem Eusebio didici-
 mus annis centum ante bellum Troianum Argonau-
 tas fuisse, qua ratione necesse sit Sesostridem & Phero-
 nem multis annis Troianum bellum antecessisse, nos
 tamen veritatem ex historia & Fastis, non ex poetis pe-
 tendam censemus; qui, prout illis commodum est, re-
 rum & temporum seriem perturbant, vt causam inue-
 niant, qua granditatem fabulæ & æctioni à se institutæ
 pariant. Vtrumque tandem sit, iuuat me vel auctori-
 tatis pondere, vel inclinatione voluntatis in eam partẽ
 propendere, quam video Aristoteli placuisse. proba-
 bilius enim est in tanto decursu temporum, quæ ne-
 mo ex veteribus distinctè adnotauit, calculos falli quã
 virum illum diligentissimum ac doctissimum à vero ab-
 errare. Sed nos hac in re diligentiores fuimus, vt vnicui-
 que iudicium suum liberum relinqueremus. Superest
 nunc, vt de illo loquamur, quem multis post Augu-
 stum annis in Circum Maximum importatum legi-
 mus. Cum ille vel religione motus, quòd Soli præcipuè
 sacraus esset, vel ponderis grauitate, & tâtæ molis ma-
 gnitudine territus, intactum Helio politanis relique-
 rat. At Constantinus, qui cum Constantio & Constante
 fratribus Romæ imperabat, è Solis templo auellendũ
 curauit. mox Constantino mortuo nauis, quæ trecentis
 remigibus agebatur, ad eum usum comparatã Ho-
 stiam,

stiam, indeq. aduerso Tiberi ad Alexandri vicum de-
 uectus constitit, tribus scilicet millibus passuū ab Vr-
 be distante. Ex quo loco per portam trigeminā in Cir-
 cum Maximum ergatis ac trochleis actus est, ibiq. non
 sine incredibili multorum artificum atque operarum
 labore erectus, illiq. inaurata sphaera imposita: quæ
 solaribus radiis percussa fulgorem longè lateque iace-
 ret. Hic inter se videntur dissentire. P. Victor & Am-
 mianus Marcellinus. nam ille in describēda Circi Ma-
 ximi regione xi. *Obelisci* (inquit) *duo: iacet alter, alter*
erectus. contra Ammianus vtrumque erectum esse te-
 statur. quod sanè mirum videri possit, cum in eorum-
 dem Imperatorum tēpora incidisse ambos certum sit.
 quæ tamen controuersia penitus tolletur, si Obeliscum
 illum diu in Circo Maximo, vt verisimile est, iacuisse
 existimemus, antequam statueretur. quo iacente scili-
 cet, P. Victor regionem illam descripserit: Ammianus
 autem iam erecto & constituto historiam suam exara-
 uerit. id quod si verum est, quemadmodum certè exi-
 stimari oportet, haud omnino sine argumento cogi-
 tare poterimus, eos Obeliscos, qui in Circo Maximo
 fuerant, fractos & comminutos esse, cum eos seu
 Barbaræ nationes, quæ in Urbem irruperant, seu etiam
 ipsimet Romani humi deiecerunt. neque enim credē-
 dum est quemquam tum fuisse, qui sibi tantos sum-
 ptus in moliendis de sede sua, humiq. sensim deponē-
 dis huiusmodi tam vastis molibus faciendos esse sta-
 tueret, quantos fieri oportuisse non ignoramus in de-

3331

H

moliē-

moliendo ac deponedo Obelisco, quem in aream Vaticanam transferri vidimus. Quod etiam cæteris omnibus Obeliscis accidisse quis dubitat? præsertim cum videat eos, qui ad Augusti Mausoleum antea cum starêt, nunc ita prostratos & comminutos, ut fragmenta tantum supersint. Quorum, quoniam in mentionem incidimus, non erit à re proposita planè alienum, si quæ de iis legendo obseruauimus, vel coniectura consequi potuimus, cum studiosis rerum prisicarum hominibus communicauerimus. Primùm igitur nihil est, cur opinemur ab Augusto fuisse vel in Urbem inuectos, vel eo in loco statutos, quando neque Plin. neque Suet. eorum mentionem facit ullam, qui annis post Augustum plus minus XXCIII. Traiano scilicet & Adriano imperantibus historias scripserunt suas: sed ne Strabo quidem, qui ipsius Augusti temporibus floruit, eorum Obeliscorum meminit, cum tamen Mausoleum ita describat, ut ambitiosè propemodum omnia persequatur, quæ locum illum ornare atque illustrare videbantur. Neque, quod sciam, quisquam alius è veteribus meminit præter P. Victorem: qui duos Obeliscos in Mausoleo Augusti fuisse memorat, magnitudine pares, sed cæteris omnibus, qui Romam inuecti fuerant, longè minores. quippe qui quadraginta duorum pedum & semis, hoc est cubitorum viginti octo tantum essent. Quorum vnus, cuius fragmenta humi atque adeo in media ipsa via iacebant Xysti V. Pont. Max. iussu auecta sunt, atque ante hortos suos, quos in Exquiliis habet ante ædē sanctæ

sanctæ Mariæ cognomēto Maioris in pristinam Obelisci formam concinnata. Alter adhuc eodem in loco post ædem beati Rocchi prostratus & comminutus visitur. Quod autem ad naues pertinet, quibus ex Aegypto in Urbem importati sunt, trium omnino auctores meminerunt: duarum videlicet Plinius: Ammianus vnius: & eas omnes maximæ cuiusdam, ac portentose magnitudinis fuisse testantur. Nam eam, qua D. Augustus in priore Obelisco ex Aegypto ad Urbem veniendo usus fuerat, miraculi gratia Puteolis naualibus perpetuis dicauit, ac mox incendium assumpsit. Multo tamen maiorem illam fuisse credimus, quæ Vaticanū Obeliscum Hostiam importauit, de qua sic Plin. *Abies admirationis precipue in naui, quæ ex Aegypto Caij Principis iussu Obeliscum in Vaticano Circo statutum, quatuorq. truncos lapidis eiusdem ad sustinendum eum adduxit. Qua naue nihil admirabilius visum in mari certum est. Cētum viginti millia modium lentis pro saburra ei fuere, lōgitudo spatium obtinuit magna ex parte Hostiensis portus latere lauo. ibi namque demersa est à Claudio Principe, cum tribus molibus turrium altitudine in ea exedificatis, obiter Puteolano puluere, aduectisq. deq. eadē idem Plin. cap. ix. lib. xxxvi. Diuus Claudius (inquit) aliquot per annos asseruatam, qua Caius Cesar importauerat, omnibus, quæ unquam in mari vise sunt mirabiliorem, turribus Puteolano ex puluere edificatis perductam Hostiam portus gratia mersit. hæc Plin. quibus Sueton. his verbis assentitur. Portum (inquit) Hostiæ extruxit circumducto dextra fini-*

strāq. brachio, & ad introitum profundo iam solo mole obie-
cta, quam quò stabilius fundaret, nauem ante demersit, qua
magnus Obeliscus ex Ægypto fuerat aduectus: congestisq.
pilis superposuit altissimam Turrim in exemplum Alexan-
drini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum nauigii dirige-
rent. Atque hanc quidem nauem ex earum genere fuis-
se verisimile est, quæ in longitudinem instar triremiū
porriguntur. Si enim magnam oris Hostiensis portus
partem demersa occupauit, profectò necesse est longis-
simam fuisse, ut Ammianus magnificè potius & ora-
tomè dixerit, nauem illam suam, quæ ad Constantia-
num Obeliscum ex Ægypto deferendum ædificata est,
inuisitæ magnitudinis fuisse: idq. ex eo intelligi vult,
quòd trecentis remigibus ageretur. Sed breuius omni-
no ille quidem, vel obscurius potius locutus est, quam
res ipsa, de qua agebatur, postulabat. nos, quia nauem
à Caio exædificatam ad Obeliscum centenum cubito-
rum, omnium scilicet maximum, excipiendum demō-
strauimus, in ea sententia persistimus, ut nullam aliam
nauem cum Caiana naue comparari potuisse censea-
mus. cuius magnitudinem, si quis exactius scire desi-
deret, is ex obiectæ portui molis longitudinis dimen-
sione, quod haud difficillimè fieri potest, si non omni-
nino quanta fuerit pro certo statuere poterit, non lon-
gissimè tamen ab eo, quod quæret, aberrabit. Et quo-
niam Plinius cum de Caianae nauis magnitudine lo-
*cutus esset, subiicit hæc verba: *Alia ex hoc cura nauium,**
quæ Tiberi subuehant: quo experimento palàm fuit, non mi-

nus aquarum huic anni esse, quam Nilo. Videndum est, quare ratione concludat Tiberim esse æqualem Nilo. Nam quod quidam existimavit Obeliscum illum fuisse ab Heliopoli ad mare deuectum, cum Nilus excreuisset, & item Romam inuectum, cum Tiberis aquis auctus flueret, commentitium est, & nullius momenti coniectura. Neque enim fluminum altitudines inter se comparantur, cum imbribus, aut liquatis niuibus augetur: sed cum suapte natura fluunt. Existimare igitur oportet, eam nauem, seu ratem appellare malueris, qua Nilo ad mare deuectus, quæq; Tiberi in Urbem inuectus Obeliscus fuit, eiusdem fuisse magnitudinis. aliter enim dignosci non potuit Nilus ne an Tiberis ex sua natura plenior flueret. Quare non temerè sensisse videri poterò, si locum Plinij mendosum esse, & in eo aliquid desiderari dixerò, ex quo nauem, qua Tiberi subuectus Obeliscus est, parem illi fuisse intelligamus, qua Nilo antea ad mare deuectus fuit. Huiusmodi autem nauem multo maiorem fuisse Obelisco, quæ uehebat, necesse est. neque enim aliter tanta moles à flumine sustineri potuisset. Sed hanc omnem curam & cogitationem ijs relinquamus, quorum ad facultatem pertinet ratiocinari, quibus artificiis, quibusq; machinis quæq; moles ac pondera sustineri & perferri sine offensione possint. Atque his ita se habentibus illud mirari libet, quòd Theophrastus Aristotelis auditor, & vir in primis doctus & grauis in eo libello quem *περί Νείλου* scriptum reliquit: in Aegyptiorum Sacerdotum

tum

tum commentarijs memoriae mandatum testatur, eorum regi à Rege Babylonio muneris loco missum Obeliscum ex Smaragdo quatuor cubitorum longitudine, latitudine trium. præterea fuisse apud eos in Iouis delubro alterum Obeliscum è quatuor Smaragdis compositum & concinnatum, quadraginta cubitorum longitudine, latitudine verò in parte quatuor, in parte duorum. Quod si verè à Theophrasto atque ex historiae fide traditum est; cur non etiam credamus, quod Apion cognomento Plistonices scriptum reliquit? Fuisse scilicet in labyrintho Aegypti Colosseum Serapim è Smaragdo nouem cubitorum. Vt si Smaragdi magnitudinem spectemus, mirari minime libeat Genuensium patinam, quam illi hodie ex Smaragdo confectam, & in sacratio asseruatam hospitibus venerabundi ostendunt. Sed hæc παράρρημα. Ergo ijs omissis ad Obeliscum redeamus, & hanc descriptionem nostram aliquando tandem suis finibus terminemus. Dictum à nobis superius est, Obeliscum, quamquam eum Mitres primus instituit, vt somnio satisfaceret, posse tamen ex figura qua constat pie sancteque ad hominum mentem in Deum se se erigentem ἀλληγορικῶς referri. quemadmodum enim radij solares eo latius diffunduntur, & patefcunt, quo longius à sole absunt: coeunt autem in unum quasi punctum cum in auctorem & parentem suum Solem desinunt; ita Obeliscus cuius quatuor latera quatuor totius orbis terrarum partes significant, cum ab infima sui parte late pateat, paulatim gracilefcit, donec

acu-

acutissimo apice terminetur. Ad cuius imaginē mens nostra, si se in varias curas distrahi sinat, & humanis affectibus affixa hæreat, numquam se colligit, sed si usu veniat, ut ab huiusmodi cogitationibus, atque ab honorum ac diuitiarum, aliarumq. terrestrium rerum cupiditatibus separare ac disiungere se incipiat, non consistit illa quidem donec in altum paulatim erecta & acutior facta, Deum inuenit, in eoq. tota immergitur & conquiescit. Sed hanc partem quæ ad ἀλλυγορίαν pertinet, quoniam ab aliis & acutè & copiosè tractatam video, consultò præmittam. Illud tamen quod huius scriptiois nostræ proprium est, si tacuero, fortasse id fecisse videri potero, quod iure optimo in multorum reprehensionem incidere debeat. Dicimus igitur Xystum V. Pont. Max. incredibili sapientia duas res potissimum videri secutum esse, cum in eam mentem venit, ut tam insignem Obeliscum in patentem locum importaret, eiusque apici crucem imponeret: quarum altera est, ut vno eodemq. tempore eum se esse ostenderet, qui & beneficentissimi patris, & summi Principis, altera, qui religiosissimi Sacerdotis & Pontificis Maximi personam gerere se non ignoraret. itaque animum ad exornandam Urbem & ad pietatem in hominum mentibus imprimendâ conferre oportuit: si tantorum nominum pondus & maiestatem laudabiliter ferre & tueri voluisset. Neque enim quidquam expectari tum à Patre & Principe, tum à Sacerdote & Pontifice maius potest, quàm & in populū gratuita caritas,

-ibdo
& pu-

& publicorum operum insignis magnificentia & vitæ innocentia singularis, & Christianæ pietatis in quaque re studium incredibile. In quibus quidem omnibus omnium bonorum opinione & consensu tantus extitit, quantus ne desiderari quidem à quoquam vel potuit vel debuit. Quippe qui cum primùm est à Patribus Pontifex nominatus & sicarios, qui tū in ipsa Urbe, tum in cæteris Italiæ partibus impunè grassabatur, substulit funditus; & ingrauescentem in dies annonam sua pecunia, & ea quidem ingenti subleuauit: & mores re ipsa sic correxit, vt piè sancteq. omnes sibi esse viuendum duxerint: Urbem verò patefactis ac directis vijs commodiorem & pulchriorem reddiderit: quibus ad religiosissima quæque Sanctorum templa sine vlla molestia, immo etiam cum incredibili animi voluptate iri à ciuibus & peregrinis possit. Quirinalem Montem repurgatis fontium riuis, & itineribus eorum, ad perennem vsum ingenti sumptu apertis, & confectis, perque ea saluberrimis aquis, & copiosissimis in Urbem introductis, mirabiliter excoluerit. vsque adeo scilicet, vt qui illic hortos habent, nō iam de hortis ad voluptatem instruendis, sed de ædibus ad familiarem & quotidianum vsum ædificandis cogitent. Templa verò & sacella, quæ vel temporum iniuria, vel hominum negligentia aut labebantur, aut minus certè iam frequentari cœpta erant, magnificentissimè instaurauit. Aedes Lateranenses in monte Cælio, quas Siluester, aliique sanctissimi Pontifices habitauerunt, cū situ & squalore obdu-

obductæ viserentur, partim parietibus & porticibus à fundamentis excitatis, partim ambulacris & conclauibus in pristinam dignitatem & usum restitutis; effecit, vt & eorum locorum quasi quadam admonitione incolumis seruetur memoria, eorumque propemodum aspectum oculis illi usurparent suis, qui templum illud augustissimum religionis causa, aut statis anni diebus, aut alio quouis tempore plurimi ex omnibus adeunt nationibus. Nam cum illic illi ipsi scalarum gradus sint ex Hierosolymis in Urbem à Pij Pontificibus atque Imperatoribus perlati, qui Christum salutis nostræ authorē in prætorium ad Pontium Pilatum ascendentem, vt cruciaretur, sustinuerunt; quique eius vestigia, penè dixerim, impressa etiamnum referuant, & præterea cum permulta alia, tum columnæ visantur, quæ, cum idem Deus & homo moreretur, mirabiliter vnà cum templo à summo vertice ad imam partē scissæ sunt; turpe omnino videri poterat, quòd loco tam ab omni cultu derelicto haberentur. Et verò res ipsa non minus à bonis omnibus tacitè reprehēdebatur, quàm esset apud exterarum nationes in insigni infamia; Romæ, in qua vrbe Christiana pietas sedem fixerit, tot hominum millia eiusdem pietatis colendæ causa morti se deuouerint, sanctissimi Pötifices inhabitarint, ea propemodum contemni monumenta, quæ castissimè colere, & religiosissimè venerari oporteat. Id autem etsi in primis animo, & cogitatione fieri necesse est, tamen nisi externi etiam templorum, & piorum locorum

I cultus,

cultus, atque ornamenta adhibeantur, ex quibus verã erga Deum pietatem mentibus infixam esse constat, paulatim eò res recidit, vt vnà cum locis ipsis pietas etiam ipsa, si non omnino contemnatur, in ea certè estimatione non sit, in qua diuina atque humana omnia præcepta & instituta semper haberi, & verò etiam esse voluerunt. Quemadmodum enim hominum intemperantiam non modo alunt, sed etiam augment, atque identidem excitant signa, ac tabulæ, quæ ad venustatem & lasciuiam ab excellentibus artificibus & finguntur & pinguntur; ita eorundem animos ad Dei Optimi Max. cultum atque ad piè sancteq. viuendum reuocant magnificæ templorum ac sacellorum substructiones, religiosorum locorum ornatus non vulgares, qui quantumuis ingentes sumptus faciēdos esse indicent, quorum ope ad pietatem è media rerum humanarum cogitatione & voluptatum illecebris interdù sic reuocemur, nihil vt tam pretiosum esse apud nos censeamus, quod in primis vni ipsi Deo nõ debeatur. Optimè itaque factum quod vetustissimum illud sanctissimorum Pontificum domicilium restituerit: quod eodem in loco veteres Ecclesiæ ritus ac cæremonias renouauerit: neque tantarum rerum memoriam paulatim intermori passus sit, quæ propemodum oblitteratæ ex hominum animis magno cum Christianæ pietatis detrimento parum aberat, quin penitus interirent. Eò etiam pertinent Apostolorum duorum signa, Petri scilicet & Pauli ex ære mirabili artificio facta, & Cochli-

chlidibus columnis imposita, quorum altera Traiani
altera Antonini Pij res gestas lapideis imagunculis ad
eas quasi in Theatro quodam repræsentandas fictis, &
conformatis complectitur. Quæ nos parari cum vidis-
semus, continere *ἐνδοσιασµὸν* non potuimus, quin his
carminibus factum sanctissimi Pontificis, vt mihi qui-
dem videtur, pulcherrimum prosequeremur.

Quam quondam posuere Patres Populusq. columnam

Traiano ob victos pectora seuæ Getas,

Hanc Xysti pietas Quinti ter maxima sanctis

Subiecit pedibus Petre beate tuis:

Ut, quæ Barbaricis Urbem testata potentem est

Gentibus imposito colla grauasse iugo,

Hæc eadem parere tibi testetur & Urbem,

Terrarum & quidquid maximus orbis habet.

Hæc in Traiani, quæ sequuntur in Antonini Cochli-
dem scripta sunt.

Quæ Cochlidis moles nobis operosa columna

Ostentat valida bella peracta manu,

Atque Antonini, post regna euersa Quiritum,

Seruat in inciso marmore facta Pij.

Maximus hæc subter pedibus premit omnia Paulus,

Armatus libro Paulus & ense manum.

Xystus enim Quintus, statui sic iussit, ad omnes

Clamet vt ex alto conspicuoq. loco,

Et vita insonti, & doctrina, & fortibus ausis

Barbara sunt Latio colla premenda iugo.

Et verò si Aristogitonis & Harmodij statuæ ab Athe-

nienſibus in foro poſitæ, quòd Hipparco Piſiſtrati ty-
rãni filio, eodemq̃. Hippie tyranni fratre interempto li-
bertatem patriæ reſtituiſſent ſuæ, præclariffimũ factum
ciuibus in memoriam, quoties conſpicerentur, reuo-
cabant, ſi idem apud Romanos Bruti illius, qui Tar-
quinius eiecit, ſignum in celeberrima Urbis parte po-
ſitum faciebat, ſi nobiliſſimæ quæq̃. familiæ maiorum
ſuorum, qui Remp. præclare geſſiſſent, imagines do-
mi habebant propoſitas, quas eorum liberi ac nepotes
intuentes eos imitarentur, quos illæ repræſentabant;
ſi in nobiliſſimis quibuſque urbium locis huiuſmodi
ſexcenta alia proponebantur, pieturæ, arcus, nauium
roſtra, trophæa, columnæ, quæ poſteros illuſtrium fa-
cinorum identidem admonerent, neque è memoria
cuiquam elabi paterentur, ſed accenderent potius, at-
que adeò inflammarent animos ad præclare agendum;
cur hoc quoque prudentiſſimè cogitatum non iudica-
bitur, his præſertim tẽporibus, quibus maximè opus
eſt, vt, quacunq̃ re fieri poteſt, in Chriſtianis homi-
nibus diuini cultus memoria renouetur, & ad irã Dei
placandam aſſiduis precibus excitetur. Vtinam curam
hanc vnã maiores noſtri, atque adeo Pontifices om-
nes ſuſcepiffent, vt Deorum omnium imagines ac ſi-
gna ex hominum oculis & memoriæ penitus tollerentur,
ac pro iis eorum ſtatuar, qui Chriſtianè, hoc eſt piè
ſancteq̃. viuendo in cœlum euocati ſunt, reponerentur.
idenim ſi factum eſſet, longè melius Chriſtianæ
pietati conſultum fuiſſet. Nunc autem eò ventum eſt,

vt

vt cū summi alicuius Principis, aut viri alioquin opulenti ædes ingredimur, aut hortos ac villas adimus, ea signa & picturas passim conspiciamus, quæ nos dubitare planè cogant, pietas ne illic Christiana, an gentium, quas appellant, superstitio colatur. Quòd si hæc in priuatorum ædibus ferenda non sunt, quanto minus in publicis areis, ac viis, atque adeò in ipsa Vrbe Roma, in quam omnes omnium exterarum nationū oculi coniecti sunt? quòd quæcumque hic fieri vel vident vel audiunt, eadem sibi licere arbitrentur. Vt nō immerito existimemus eadem peccata grauiora esse, si à Principibus, quàm si à priuatis hominibus committantur. illi enim tanquam in Sole versantur, & faciliè reperiunt, immo etiam paratos semper habent quàmplurimos, quos exemplo suo corrumpant. Id quod nobis, qui in vmbra propemodum delitescimus, minus vsu euenire consuevit. Prudenter itaque & hæc sanctissimorum Apostolorum signa columnis Cochlidibus imposita sunt à prudentissimo Pontifice, & ea è Capitolij turre deiecta, quæ quasi ex edito loco clamare videbantur, nondum impuros illos gentium Deos victos è Capitolio discedere voluisse. discesserunt illi aliquando tandem, & locum, ita iubente Xysto V. Pont. Max. & acerrimo Christianæ pietatis assertore, melioribus dederunt. quod factum cum esset, & piè sancteque factum, nemo bonus negaret; remanebat in Vrbe Obeliscus, de quo supra copiosè locuti sumus, rudibus ille quidem, & ædium, quæ corruerant, parietinis

nis

nis & cæmentis penè obrutus: sed, quod miraculi loco haberi debeat, nullam omnino vel barbararum nationum, quæ captam Urbem & eversam solo æquaerunt, & cæteros Obeliscos humi deiectos confregerunt, vel Romanorum etiam ipsorum in iuriam passus, aut aeris & ingruentium ventorum vi atque intemperie vlla ex parte vel exesus vel comminutus: vt ad aliquem alicuius ætatis vsus & felicitatem conseruari videretur. at in qua Urbis parte remanebat? nempe in Vaticano, atque in ipso Caij & Neronis Circo, quem eorũ hominum, qui iam inde à Christianæ pietatis initio Christo humanæ salutis auctori nomen dederant, ac datũ constantissimè tuebantur, sæpe sanguine redundantem viderat: in quo duo Imperatores, geminæ humani generis faces, in Christianum nomen sæuientes curram flagitiosissimè agitarunt: in quo denique & tẽplum Petro Apostolorum principi magnificentissimũ sit ædificatum, & sedes ad inhabitandum summis Pontificibus attributa. Itaque ille quidem sic delitescibat, vt & scelerum, quæ illic commissa fuerant cùm plurima tum immania, recordatione & memoria quasi lugere, & loci religionem & frequentiam perhorrere ac reformidare quodammodo videretur: mirareturq. idem tidem secum, quòd se illicitam diu esse cum ciuitas ipsa, in qua Christiana pietas tanto ante tempore sedem fixisset, tum Pontifices Maximi, qui relicto Cælio Vaticanum incolebant, patienter ferrent. ac profectò nõ defuerunt, qui Patrum memoria sæpe animo agitaerint,

rint, qua ratione, quo sumptu, quibusq. machinis tā immanis moles è sede, in qua fuerat posita, integra auelleretur, & in area Vaticani sic statueretur, vt augustissimi templi vestibulum non modo ornare, sed etiā venerari videretur. idq. quo minus fecerint, causam omnino fuisse existimare possumus, quod partim sūptu deterriti, partim artificum inscitiae diffisi, partim temporum iniquitate impediti, atque immatura morte sublati, vel aliò animum traduxerint, & à pulcherrima ipsius gloria reuocauerint, vel rem penè inchoatam perficere non potuerint. Stabat itaque trabs illa saxea, quamquā obscuro in loco, in Vaticano tamen: visebaturq. quotidie ab externis nationibus nō omnino sine Christianae pietatis detrimento: A sacrosanctis enim altaribus ac locis piis in sui admirationē omnium oculos conuertebat. quorum etiam plerique Cæsaris cineres venerabantur: quos in sphaera illa inaurata, quam Obelisco impositā videbant, inclusos esse falsò ex vulgi opinione sibi persuaferant. quamobrem ne diutius cum tanto nominis Christiani dedecore atque iniuria tam antiquum antiquae impietatis & flagitiorum monumentum superesset, atque vt animos hominum potius à superstitione ad verum Dei cultum referri oportere admoneret, postquam factum tectum, vt ita loquar, ad Pontificatum suum peruenisse Xystus V. Pōt. Max. animaduertit, non ille quidem euertendum, & infringendum sibi esse existimauit, sed è sede auellendum sua, & imposita illi Cruce in celeberrimo loco statuen-

statuendum. Atque ab hac tam laudabili cogitatione, nullæ, neque rei nummariæ difficultates, quæ exhaustis penitus ærario summæ erant, neque incredibilis annonæ caritas, qua vehementer laborabatur, deterre potuerunt, quominus opus tam laboriosum, & à nullis antea tentatum aggredieretur. Quamquam vulgo non deerant, qui tam grande inceptum reprehenderent, idq. Vespasiani auctoritate tuerentur, qui artificio cuidam pollicenti se in Capitolium magnas quasdam columnas exigua impensa perduciturum, respondit, velle se plebeculam pascere. Optimè illi quidem, si, ut Obeliscum moliretur, in pascenda plebe eum se, quem oportebat, non præstitisset. Cui enim dubiû est fuisse nos magnû famis periculum subituros, nisi Deus Opt. Max. Pontificatum huic vni detulisset? qua de re plura non dicâ. illud dicam, quod nemo est qui neget: nec vlli scilicet defuisse vnquam vnde se copiosè aleret, nec à cæteris operibus cessatum: in quibus præterquâ quòd plurimorum inopia cotidiano victu sustentabatur, ingens etiam erogabatur in plebem pecuniarum vis; quod qui beneficentissimi patris & liberalissimi Principis munus esse in primis necessarium non intelligit, is se aut plane maleuolum, aut Reip. gubernandæ penitus imperitum fateatur necesse est. Sed quid agas? numquam inceptis quantumuis egregiis & laudabilibus obscuro & latèntis animi obrectatores defuerunt. ostendit hoc Homerus, qui Thersité abiectissimæ sortis hominè Agamemnoni, Nestori, Vlysi, Achilli, & cæ-

& cæteris illis Græcorum principibus obloquentem facit, omnibusq̄. contumeliosissimè maledicentem: cū tamen illi & rerum gestarum gloria illustres essent, & prudentia, quæ in administranda, regendaq̄ue Rep. & virtute, quæ in bello faciendo, profligandisq̄. hostibus principem locum obtinet, mirabiliter excelleret. sed, ut Vlysses Thersitem, vir scilicet sapientissimus hominem nequam & perditum; ita Xystus V. Pont. Max. non quidem impacto ad illius exemplum in frontem scepro, sed planè leuato in Annonæ caritate populo, & fide, quæ passim in tanta grassatorum & latrociniorum frequentia conciderat, restituta: maleuolorum sermones compescuit; & quod semel animo conceperat, effecit. effecit autè non quidè cum voluit, nam ad id diem ante Kal. xvij. Octobris constituerat, quo die Christiani homines Exaltationem Crucis celebrant, sed ante diem sextum Kal. eiusdem mensis, quod alij artificum negligentia, ego diuinæ voluntati tribuendum censeo. Nam cum eo die Sol tertiam Libræ partè peragret, è signo, quod ad nos pertinet, abiectissimo, ipse omni dignitate spoliatus Crucem adorare supplex & potuit & debuit in summo illo Obelisco positam, quem sibi à Pherone Sesostridis F. Heliopoli, recepto visu dicatum, deinde Augusto & Tiberio Cæsaribus Romæ à Caligula consecratum meminisset: mirandè scilicet antiquitatis molem, quam tum in media Vaticani area atque ante eius templi vestibulum, quo nulum est in toto terrarum orbe magnificentius statui, K eiusq̄.

K

eiusq̄.

eiusq; vertici Crucem imponi iussit Xystus V. Pont.
Max. vt quæadmodû depulsæ cæcitatæ causa ab Aegi-
ptio Rege olim statuta fuerat, ita in futurum diffusa à
Christo crucifixo euagelicæ lucis testis esset, & à super-
stitione hominû animos ad Christianæ pietatis cultum
auocaret; quod quidem sapientissimi ac sanctissimi
Pontificis, & liberalissimi Principis factum, Thuiusmo-
di esse homines cum fateantur, vt pro tantæ subtru-
ctionis magnificentia, & incredibile reuerentia, quam
adhibere par est aduersus Deum, quamque omnibus
ex aspectu ipso incuti sibi sentiunt, nemo quantum
vis eloquens laudare satis possit, nos pro ingenij nostri
tenuitate his trimetris sumus capide potius, quam or-
natè profecuti.

OBELISCVS PHERONIVS
Olim Syenes arduis è montibus ægypti
Immanis, asper, & perhorridus lapis, solus
Vrbem vetustam vinctus Heliopolim,
Sublime Cæli sustuli ad limen caput.
Sic namque iussit clara regis in dyliri
Virtus Pheronis, vtriusque luminis
Visu recepto, cuius usum amiserat
Ob numen à se fluminis lesam: illius
Ut asserebat cæca seculi vanitas,
Secli vetusti vanitas, perennibus
Inesse numen arbitrantis fontibus,

Auctif-

*Auctisque Nili fluxibus: sed ut tamen
Phero superbi filius Sesostridis,
Qui solus imperarat orbi maximo,
Joue annuente caecitatem depulit,
Soli sacrauit lucis ipse me patri.*

*At plurimarum plurimis et atibus
Deinceps peractis gentium, per equora
Longinqua nave prouidus vastissima
In Romuli altam vexit urbem Caius
Circoq. in ipso, quem sibi substruxerat,
Longe imminentem ludicris curulibus
Fama dicauit Caesarum, sat inscius,
Aetas futura quot vicissitudines
Rerum pararet omnium Quiritibus.
Quas ipse solus, ipse solus undique
Fugi ruinis obrutus, quò scilicet
Non comminutus parte ab ulla, at integer
Seruaret hoc ad tempus: in quo Pontifex,
Quot quot fuerunt omnium vel maximus,
Ventura necnon quot videbunt secula,
Xystus reuulsum pertulit in arcam
Late patentem. tum ferendam vertici
Crucem supremo fixit, ut palam foret,
Hanc esse solam, quæ Pheroni, & omnibus
Perenne lumen præferat mortalibus.*

F I N I S

K 2 Conque-

Conquestio Obelisci, quòd
à quibusdam vocetur
Pyramis.

*Cùm pateam facies equas in quattuor; & cùm
Trabs vasta in vastum porrigar acta veru;
Pyramidis contra non vnus semper, & idem
vel laterum numerus, vel modus esse queat,
Nomine cur hoc me quisquam vocat? Illa sepulchrum est;
Donum ego sum templis, numimbusq. datum.
Illa suo cineres gremio complexa tuetur:
Seruo ego in incisus regia facta notis.
Ipse vno consto e lapide: e compluribus illa:
Illa immota manet: quòd vocor, ipse sequor.
Finibus & quod nos certis disiungit, idemq.
Haud patitur iusta lege subire iugum,
Turcæ illa imperium perfert; me Xystus ad æthram
Extulit, inuictæ supposuitq. Cruci.
Hinc igitur prorsus vox longe infauista facessat,
Nec me, sed tumulos vendicet illa sibi.*

Petri Angelij Bargai.

F I N I S

*Errata**Correcta.*

††	pag. 2.	lin. 6	diuitiæ	dinitiarum
	pagi.	lin.		
11	14		quas illos	quafillos
12	11		facere	fecere
28	23		litteris	lateris
32	21		& Scythas etiam	& Scythas in ditionem
35	2		Rex.	Rex
45	1		consecrtos	consecratos
56	12		pariant. Adde: Iraque Ennius, & post eum Virgilius Didonem ab Aenea adamatam, ac postea relictam amoris impatientia mortē sibi consciuisse finxerūt. Cum tamen ex historia didicerimus Carthaginem fuisse à Didone siue ab eius patre (vtrumque enim dicitur) conditam annis post captam Troiam plus minus CL.	
68	14		Neque è mem.	neque ea è mem.
68	24		Memoriæ	memoria

REGESTVM

† † † † † † † † † † † A * B C D E F G H I K.

*Omnia folia. * est vna charta tantum.*

R O M A E,

Ex Typographia Bartholomæi
Bonfadini. 1587.

SECUNDUM CARMINA

ET ALIA APOCALIPTICA

IN HIEROSOLYM CONSCRIPTA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

ET ALIOS TERRAS DISTRIBITA

REGESTVM

IN
SACRA SACRORVM

CONGREGATIONE

ROMAE,

Ex Typographia Bartholomaei

Montedol. 1787.

SEQVNTVR CARMINA
A VARIIS AVCTORIBVS
IN OBELISCVM CONSCRIPTA
ET IN DVOS LIBROS DISTRIBUTA

*In quibus si quid vel mutatum vel additum, vel
demptum aliquis inueniet id eius auctori-
te factum esse sciat cuius voluntati
non parere nefas est.*

LIBER PRIOR

R O M A E,

Ex officina Bartholomaei Grassij. 1586.

AVCTORVM NOMINA, QVORVM
Carmina in Obeliscum conscripta his libris continentur.

<i>Andreas Busconius Polonus.</i>	pag. 29	<i>Io Franciscus Bordinus.</i>	61
<i>Andreas Frontius.</i>	41	<i>Ioannes Tonsus.</i>	65
<i>Antonius Barisonius.</i>	27	<i>Io: Paulus Zerla.</i>	69
<i>Antonius Cicala.</i>	27	<i>Iosephus Bozius.</i>	25
<i>Antonius Quarengus.</i>	55	<i>Iulius Caesar Lucateblus.</i>	34
<i>Aurelius Vrsus.</i>	59	<i>Iulius Cesar Stella.</i>	58
<i>Balduinus Felix.</i>	62	<i>Iulius Roscius Hortinus.</i>	68
<i>Castor Durantes.</i>	69	<i>Laurentius Frizolius.</i>	48
<i>Fabricius Bossius.</i>	38	<i>Matthæus Scrikius.</i>	33
<i>Ferrantes de Torres.</i>	68	<i>Mutius Riccerius Camers.</i>	66
<i>Flaminius Priamus.</i>	38	<i>Nicolaus Munsterus.</i>	31
<i>Flaminius Figliuccius.</i>	41	<i>Octavius Ferzinius.</i>	36
<i>Franciscus Bencius.</i>	4	<i>Paraclitus Frangipanis.</i>	70
<i>Fulvius Cardulus.</i>	21	<i>Petrus Angelius Bargeus.</i>	83
<i>Gulielmus Magnanus.</i>	43	<i>Petrus Blanca.</i>	23
<i>Gulielmus Euerardus.</i>	28	<i>Philippus Poelarius Burgenfis Flandrus</i>	
<i>Hermannus Ardenrald.</i>	33	pag.	75.
<i>Hieronymus Badcius Romanus.</i>	60	<i>Pompeius ab Angelo.</i>	37
<i>Horatius Tursellinus.</i>	13	<i>Rogerus Odoriseus.</i>	63
<i>Ioannes Arnoldus Bucolius.</i>	32	<i>Rodulphus Bou Klundus.</i>	44
<i>Ioannes Iannuccius.</i>	35	<i>Silvius Antonianus.</i>	45
<i>Ioannes Pirtius.</i>	43	<i>Simon Cecchinus Romanus.</i>	3
<i>Ioannes Garga.</i>	57	<i>Typographus ad Lectorem.</i>	85

E R R A T A

Pag.	Lin.	Error	Correctio.
17	12	hisce	hicce
23	17	Leto	Leto
35	11	duces	duc e
47	22	contexta	contextæ
53	22	equos	equus
60	11	opus	onus
62	1	procul nomen	procul hinc nomen
65	1	alumna, quies	alumna quies
69	5	violentum	volentum
77	7	Querentem iurgia	prębentem ludicra

R. P. D. SIMONIS CECCHINI
ROMANI

Aud. Contrad. Vtr. Sig. Refer. & Almæ Urbis
Gymnasij Reçtoris.

AD XYSTVM V. P. M.

O *N* te Obeli moles, non clari
gloria facti,

Vana hac Casareo fama pe-
tenda viro est,

Sed Crucis egit amor, Crux ò
dulcissima: Xyste

Ne dubites Alto sistere Monte Crucem.

Stella viam inueniet: Solyma, atq; Oriente subactò
Ut decoret spolijs aurea templa Crucis.

Viue igitur Felix: Leo cedere nescius hic est:

Hac duce tutus eris, hac duce carpe viam.

Eiusdem ad eundem.

Salve Pontificum specimen, salve optime Xyste,
Te caput erexit Principe Justitia.

A 2 ALI-

ALIQVORVM CARMINA
EX COLLEGIO ROMANO
SOCIETATIS IESV.

Francisci Bencij Elegia.

A D S I X T V M V. P. M.

*S*IXTE Pater, qui stella velut de
monte refulges
Purpureum terris cum vebit orta
diem,
Sive tuis spectas subiectum nutibus orbem
Dum viget imperijs latior ille tuis:
Sive bonis ades ipse bonus, seu fulmine terres
Impia in aduersum qui tulit arma Deum.
Hic te Christigena sublimi in sede sedentem
Supremum veluti numen in orbe colunt,
Et merito. Tu namque hominũ custosq; paterq; es,
Sceptraq; diuinis proxima solus habes
Sceptra, quibus cœlo ducis labentia dona:
Perq; mare, & terras omnia tuta facis.
Interea Pax alma choros cum Virgine ducit,
Et nitidum spicis Copia cincta caput.
Ite procul fontes: Sixtus regit omnia: pacem
Qui

Qui violet Sixto Principe nullus erit .
 At fuerit quicumque audax , vestigia facti
 Pœna premit , culpam subsequiturq; comes .
 Fur neq; in vrbe latet , neq; adest grassator in agro ,
 Nec locus insidias , hora nec vlla timet :
 Te canit in molli proiectus gramine arator ,
 Abstulit vt fesso fessus aratra boui :
 Te vacua sub rupe canit frondator , & audet
 Collibus in solis condere quisque diem :
 Te canit , æternam cum vespertinus ad urbem
 Carpit , & in media nocte viator iter :
 Non iuga Viminei reticentur deuia collis ,
 In varias quæ nunc sunt patefacta vias .
 Hinc sacras ades veneratur turba Quiritum ,
 Nec dubiam à superis sedula postulat opem .
 Quin etiam tanto reddit pro munere grates ,
 Terrarum quod sit credita cura tibi .
 Et meminisse iuuat , quæ circum obsederat oram ,
 Depulsam per te protinus esse famem .
 Theauris per te munitam ingentibus arcem
 Quos posthac vlli sit tetigisse nefas .
 Illa quidem tam multa canunt : sed plura parantur
 Pro quibus oratur longa senecta tibi :
 Seu Pontina palus Volscis siccatur in agro ,
 Fornice seu longo ducitur amnis aqua .

Seu

Seu potius Turcarum acies, motusq, rebelles
 Frangere, & in capto vis dare iura solo!
 Hinc mare nauigijs undabit, milite campus
 Et procul auspicijs castra mouenda tuis.
 Rapta dein templo figentur signa vetusto,
 Cui nouus accessit nunc Obeliscus honos:
 Aduectus quondam Pharijs Obeliscus ab oris
 Cum mare contextis sensit onus ratibus.
 Quoq, prius firmata loco, stetit ardua moles
 Neglecta in speciem, delituitq, diu.
 Hic ubi falsa olim fundebant carmina vates,
 Et media Circus valle Neronis erat.
 Hic calum aspexit, populo cum triste tyrannus
 Exitium insonti suppliciumq, parat:
 Quis scit an & casto fuerit madefacta cruore
 Cum pia gens ducta est ad genus omne necis?
 Forsitan & Petri vidit languentia membra
 Ad terram obuerso vertice fixa cruci.
 Ac modo quam melius celsam videt area Petri
 Cum pateat iussis conspicienda tuis?
 Quam melius sublimis apex venerabile signum
 Extulit, ut flectat plebs venerata genu?
 Quam melius conuersus honos, ratioq, locorum
 In medio positam quam decet esse foro?
 Scilicet, huc toto quisquis properabit ab Orbe

Ut

Vt pedibus possit succubuisse tuis :
Atque auctam vidisse vijs, & fontibus Urbem,
Ornatamq; magis, quam coluistis aui;
Omnia collaudans, verba inter singula Sixtum
Non intermitteret concelebrare Patrem.
Vive diu, repetet, princeps gratissime cælo:
Ipse Deus cæptis consilijsq; fauet:
At tibi cū superam Christus Deus annuet arcem
Et benefactorum premia digna feres:
Tunc, veluti caput excelsas Obeliscus in auras
Tollit, & æternum suspiciendus erit,
Sic tua, sancte Pater, virtutum nomina tollet
Gloria, non ullo deperitura die.

~~~~~

EIVSDEM AD VRBEM ROMAM

Ode.

VRBS alma, terras cui Deus è domo
 Latè regendas siderea dedit,
 Saxoque fundatum vetusto
 Imperium sine fine cessit.
O & superbis semper honoribus
 Aucta & triumphis, magna petentium
 Quos duxit ardor, barbarorum
 Altior ut fieres ruinis.

Jam

Jam mitte gentis nomen inutile
 Iactare prisca, nec solidum decus:
 Funesta vix partam per arma
 Mitte leuem celebrare laudem.
 Nouos honores accumulat tibi,
 Nouos triumphos asserit optimus
 Sixtus MARIAE cura Matris
 Virginis, atque Dei Sacerdos
 In orbe summus. Non ne vides prior
 Ut cedat illi gloria Caesarum?
 Seu ducit alto flumen arcu,
 Sive vijs spatia ampla laxat:
 Neglecta seu qua delituit diu
 Molem extrahit molimine plurimo
 In lucem apertam, harente passim
 Atque oculis inhiante vulgo.
 Quin & virorum mentis acumine
 Et quisquis alta praeiuit fide,
 Dum magna fiunt iussa, Quantum
 Religio pietasq; possunt
 Iubentis, inquit, pectore ab intimo:
 Aeterna nostri gloria saeculi
 O Sixte, qui Christi trophaeo
 Subiycis Aeneadum triumphos:
 Et Christianos qui deceat status,

Praescri-

*Præscribis, orbem legibus instruis,
 Donisq; rectè facta tollens,
 Crimina supplicij coerces.
 Tu Roma, facti, quo maneat fides,
 Nomenq; nullo non memorabile
 Auctoris auro, incisa *Quinti*
 Adde notis monumenta *Sixti*.*

EIVSDEM DE OBELISCO VATICANO
 Epigramma.

O *QVI* suspensis oculis, & mente tueris
 Ardua, qua moles tollit in astra caput:
 Hanc repete è Pharia quondam regione petitam
 Cum genuit vasto pondere pressa ratis.
 Edita multiugis hanc machina ferramentis
 Casare sub Caio vix statuisse potest.
 Immota ex illis hodierna ad tempora mansit,
 Quisque licet cupiens, grande reliquit opus
 Hæc tibi *Quinte* olim servata est gloria *Sixte*:
 Translata auspicijs constitit illa tuis.
 Tu sauis tandem imperijs servire coactam
 Justa lege aufers, restituisq; Deo,
 Sic spolia æterno cessere *Aegyptia* Regi,
 Ut populo *Mosen* te dedit esse suum.

B

AL-

A L T E R V M.

TRanslatum sede ex humili quod nobile saxum
 Sancte Pater statuis nobiliore loco
 Non equidē temere, & Christi sine numine factū
 Esse putem, cuius munera magna geris:
 Virtutis monumenta pia sunt. Aspera moles
 Tollitur humana vix fabrefacta manu.
 Infima quadrato pars nixa est marmore, surgit
 Ordine decrescens suspiciendus apex.
 Nec pila, nec radius, sed Mōs in vertice, & astrū,
 Et super imposita sunt sacra signa Crucis
 Haud aliter magis atq; magis terrasq; relinquit
 Relligio, & rectam querit ad astra viam.

E I V S D E M.

QVAE vetus aërio contingens vertice nubes
 Stat moles spectāda foro, qua Clauiger adē
 Petrus habet, cineresq; sacros, summoq; tuendam
 Pontifici, qui rite altos sustentat honores,
 Succeditq; oneri, aeternum transmisit in æuum
 Non leuis hanc humili deductam e sede potestas
 Ut validas ostendet opes, artemq; magistram
 Extu-

Extulit, illustriq; magis statione locavit:
 Sed Pietas, sed sanctus amor, sed iusta cupido
 Ut veteres cultus, abolendaq; numina Diuum
 Impia quos olim fertur coluisse vetustas
 In melius conuersa: animos suspendere, & ora
 Visa queant, tollantq; Dei victricia signa:
 Qui simul humanos artus, moribundaq; membra
 Victus amore suo casta de Virgine sumpsit
 Inq; Crucem tulit efferrī, simul omnia traxit
 Ad se se, dominoq; sibi seruire coegit.
 Ergo & quam positam nec iusta lege dicatam
 Augustis geminis memorandis littera signat
 Facta notis: Pater hęc Sixtus tibi magne sacrauit
 Christe Pater, Regumq; apices Aegyptia tellus
 Quos tulit, & quos Casareos mirata triumphos
 Roma olim, parere dedit, dominoq; subegit.
 Ut primum statuit venerandi ad limina templi,
 Atque salutiferum praefixit vertice signum
 Vnde nouumpia Roma decus miratur, & audet
 Spernere praeteritum, venienti occurrere saeclo,
 Ut nihil in terris maius Sol spectet olympto.
 Scilicet hanc superum Rector tibi maxime mentem
 Sixte dedit, terram ille tibi virtute regendam
 Detulit, ille tuum perfundit numine pectus.
 Et miramur adhuc hominum felicia caepa.

Et latos rerum euentus? Deus extitit auctor
 Adiutorq; operis iustis ex ordine votis.
 Cuncta potest sincera fides. Quis dicere inertem
 Audeat? hac simul & monti te transfer in altum
 Dixert, & iussus se mons iactarit in altum
 Transq; mare attonitū trepidāti emerferit vnda.
 Illa simul voluit, iussit consistere anhelos
 Solis equos, steterunt illi, ceu rector habenas
 Cum trahit, inq; gradu subsistere cogit eodem
 Ora citatorum si quando inflexit equorum.
 Illa etiam vt monuit, radios reuocauit ab orbe
 Sol, quibus in gyrum labentia tempora monstrat,
 Et ceu pertexto subtemine lina retexens
 Legit iter retro, Vt refugam transcriberet umbrā.
 Inde sibi optatam fesso Rex corpore vitam
 Nouit adhuc alios plures superesse per annos,
 Iniectamq; manum Mors indignata repressit.
 Hac fretus legum interpres per deuia Moses,
 Perq; scros odijs populos, male fidaq; regna,
 Per mare perpeffum siccis vestigia plantis
 Innumeras traxit gentes, longoq; leuauit
 Seruitio, ac sana constrictas compede soluit.
 Perq; graues casus, & mille pericula rerum
 Incolumes tandem optatam perduxit ad oram,
 Hostibus extinctis, spolijsq; ingentibus auctas.

Sed

*Sed quid ego hac autem fidei miracula narrem,
 Atque die in medio doceam lucescere Solem?
 Certe ingens fidei mirabitur argumentum
 Quisque tua, ter sancte senex, qui grandia saxi
 Pondera, quod mare vix tenuit, vix horrida tellus
 Praestitit eductum sinuosi è vertice montis
 Sublatumq; altè fugit perterritus aer,
 Imperijs erecta tuis conspexerit: Ut Crux
 Alta triumphato terrarum impendeat orbi:
 Proq; viri foribus, cui credita ianua caeli,
 Alliciat mirantum animos, Christumq; secutis
 Indicet aetherij patefactum limen Olympi.*

HORATII TURSELLINI
 Epigramma.

REGIS opus, soli q; sacrū instar turris acumen
 Niliaca vexit Caesar ab usq; Pharo.
 Inq; suo statuit decus admirabile Circo
 Regibus, & binis hic monumenta dedit
 Sede sua auulsum ingenti molimine Sixtus
 Extulit ad magni limina sancta Petri.
 In summo rutila solem Crux luce lacebit
 Aureus astrifero monte coruscat apex
 Quid Crucis elata iactas elatus honores

Hera-

*Heracli? an Sixto gloria parta minor?
Tu Solymos supra montes . hic inclyta supra
Et decora Heroum tollit , & astra Crucem .*

A L I V D.

*V*iderat atherea Galilaeus clauiger Urbis
Grande suo adiectum iam decus esse foro
Niliaca tandem moli , Circoq; tyranni
Imposita ab Sixto sacra trophaea suo :
Et simul arridens , grato simul ore tonantem
Adspiciens , superis talia dicta dedit .
Est tanti subiisse Crucem dominante Nerone
En subit illius gloria victa Crucem .

A L I V D.

*N*unc si Tartareis exurgat Caesar ab antris
Ille , Cruci qui te maxime Petre dedit
Et videat decus ipse sui spectabile Circi
Vestibuli ante tui limina ferre Crucem
Dentibus horrendum infrendens , & lumine toruo
Flammam interspirans talia dicta daret
Ilicet heu Pluto , rerum domina Urbe subacta
Seruiet inuictum caelum , Erebusq; Petro ?

A L I V D

A L I V D.

Magnū de Phario certamen acumine natū est
 Egregios inter, munificosq; viros
 Hoc Caesar statuit saxum mirabile Circo,
 Hoc Sixtus posuit nobile pegma Cruci
 Eripuit Soli, ut donaret Regibus ille,
 Hic daret ut Christo, Regibus eripuit
 Ambo aliena novis dant possessoribus; ambo
 Hæc adimunt, tradunt munera iure suo.
 Iniusto siquidem Domino detraxit uterq;
 Ex dono meritum traxit uterq; decus;
 Sed tamen hoc melior tua causa est Sixtes quod ille
 Cesaribus dederat, reddis at ipse Deo.

A L I V D.

Nille pater iam parce queri Mareotica saxa
 Regum opera, & Soli sacra tulisse Tybrim
 Instaurat veteres Sixtus Pater Urbis honores,
 Et quæ Solis erant munera, Solis erunt.
 Iustitiæ Soli dona hæc æterna sacrantur:
 Quæ fuerant astri, sunt monumenta Dei.

A L I V D

A L I V D.

Sidereæ Michael Romanæq; arbiter arcis
 Stare Crucem ut vidit culmine Casareo
 Tergeminumq; iugum, sidusq; insignia Sixti
 Sponte humeros domina supposuisse Cruci
 Siderei agnouit Patris immortale trophæum
 Signaq; letitia maxima rite dedit
 Et supplex salue ò (inquit) Crux alma, salutem
 Romulidisq; affer, Romulidumq; Patri
 Hoc duce si Regum calcas decora alta, trahisq;
 Sub tua iura Orbem sub tua iura Polum.

EIVSDEM ELEGIA.

EN tandem aërio Memphitis vertice moles
 Stat Vaticano conspicienda foro
 Iam monte auricomo, iam sidere culmina lucent
 Iam Crucis effulget lumine clarus apex
 Agnouit Michael idem arcis præses, & Urbis
 Agnouit Domini sacra trophæa sui.
 Intonuit letum, & tonitrus iaculatus in auras
 Exciuit festo Romula corda sono
 Certatim accurrunt alacres spectare Quirites,
 Area nec turbam quam libet ampla capit.
 Quid

Quid memorem insolitos rerū fabrumq̄, paratus,
 Quid memorem voces, scitaq̄, dicta virum?
 Stratis hæc syluis æquata est machina cælo.
 Jam multum in funem, cannabis omnis abit.
 Hic operi tantus mons circumaggestus arena
 Regifico sumptu, regificaq̄, manu.
 Prò quantum assurgit vacuas Obeliscus in auras:
 Scilicet huic rupes vix satis una fuit.
 Quantum suspiciant miracula tanta minores
 Arte ubi cælata, pareat artis opus?
 Scilicet exquirent secum, manibusne gigantum
 Hisce basi tanta sit lapis impositus.
 Haud minor iste labor, q̄ magnū imponere Olympū
 Osse, cum premeret Pelion ossa iugis
 Tantum poscit opus Rathi, Encedaliue lacertos
 Siue tuos Atlas, seu Polypheme tuos.
 Aut si vera libet his missis querere; poscit
 Calicolum vires, cælicolumq̄, manus.
 Cuncta per ora sonat tua laus, tua gloria Sixte;
 Cui nauant homines, cui Deus ipse fauet.
 Centum Pontifices hanc molem semisepultam
 Optarunt medio ponere posse foro;
 Sed labor immensus, sumptusq̄, exterruit omnes,
 Et, quem intentabat facta ruina, metus.
 Credo equidem, te, Sixte Pater, te numine diuūm

C

Hic

Hic tantus per tot se cla manebat honos .
 Tu sedenim praestans animi, & feliciter audax
 Quicquid agis, peragis nil renuente Deo .
 Seu iuuat ingenti camporum ducere tractu
 Arcubus irrigua pensile flumen aqua :
 Seu iuuat oppositos Urbis perrumpere colles .
 Munire & laxas culta per ipsa vias.
 Omnia dura licet, superat mens nescia vinci
 Ut fiant, Sixtum sic voluisse sat est .
 Hac tamē hac tua la^a minima est, ò maxime Pastor
 Quod decorat Petri limina celsa Nero,
 Quod rutilat Christi Phario de culmine signum
 Nobile, & Eoos spectat, & Hesperios .
 En Reges Petro submittunt undique fascēs
 En in signe Crucis mundus vterq, colit .
 Iaponius nostro penitus diuisus ab Orbe
 Corde pio Christi mystica sacra fouet
 Agnoscitq, Petri sedem, fideiq, magistrā
 Pradicat extremo vectus ab Oceano.
 Quin etiam vada trans Atlātica, Mexica tellus
 Se Crucis, & Petri fingit ad arbitrium .
 Ergo age, magne parens, moles hac ipsa loquatur,
 Seruet & incis hic tua facta notis .
 Petri est, quod fuerat decus immortale Neronis :
 Qui Cruce sauibat, dat spolia ampla Crucī .
Dux

*Dux facti egregij Sixtus Pater Urbis, & Orbis
Quo duce Crux subiget Solis utramq; domum.*

EIVSDEM ODE.

Qua Musa, vatum qui stylus aureus
Manus disertæ, aut historia tuum
Nomenq; virtutemq; laude
Sixte Pater, merita futuris
Seclis in ævum, & finibus ultimis
Transmittet orbis? tu miserã famem
Quiritibus, tu arces latronum
Italia trepidos tumultus.

Tu templa Divum, & Virginis inclytæ
Dei parentis, porticibus, tholis,
Uisq; tu Romam benignis
Largus aquis decorare gaudes.

Tu peruagantem impune licentiam
Frænare felix, te duce temperat
Astræa terras, te Dynasta
Et tumidi metuunt tyranni.

Te Rex Auerni, te stygia manus,
Ex quo sacratam in Niliaco crucem
Videre saxo, horrent auari
Imperijs Erebi timentes.

C 2 Te

Te Rex Olympi, & cœlicolism cohors
 Fouent, amico & numine prouehunt,
 Tutela præsertim Quiritum, &
 Dux supera Michael Phalangis,
 Christi ut trophaum nobile in arduo
 Neroniana molis acumine
 Conspexit, hæc pio furore
 Concitus intonuisse fertur.

Cocytia actutum procul ò procul
 Hinc este pestes, nunc penitus sacra
 Nunc Roma Roma est, en quod unū
 Caca superstitio tenebat

Insigne præter cetera, iam Cruci
 Christoꝝ sacrum est, cedite cedite
 Sunt nulla vobis iura in Vrbe
 Nulla reor fore in orbe toto

Olim è beatis vos ego sedibus
 Egi rebelles in nigra Tartara.
 At vos adorandas per orbem
 Et statuas, & amastis aras.

Stat rursus in vos fulmineum manu
 Vibrare telum, donec ab ultimis
 Terris in aternas retrudam
 Vos tenebras graue olentis Orci.

Jam Sixtus arces eruet impias

Jam

*Jam numen & Christi, & Crucis inferet
Non ante lustratis Meaci
Regibus, indomitoq; Sina.*

FVLVII CARDVLI CARMEN.

I*N* *Cruce Sol Solem pendentem luxerat olim
Fercula nunc Obelos vult Crucis esse suos.*

A L I V D.

A*Egyptus Soli, binis me Roma dicavit
Augustis: sacras, tu, pie Sixte, Cruci*

A L I V D.

S*Ecula mortali me Soli prisca sacrarunt.
Sum nunc aeterni Solis honore sacer.*

A L I V D E I V S D E M.

M*E* *quondam Pharijs aduectum Caius ab oris
In Circo statuit nominis ipse sui.
Augusto, atque eius prinigno dedicat, antè
Qui fueram Soli religione sacer.
Hinc spectatorem Petri morientis acerba
In cruce, proh facinus, me, Nero dire, facis
Deleto Circo per sana incendia, perq;
Tot strages Urbis, gloria nostra manet.*

Nunc

Nunc etiam creuisse datur : post quinq; ter acta
 Secula , postq; nouem lustra nouatur honos .
 Transferor ex humili, Roma plaudente , recessu ,
 Et Vaticanos collocor ante gradus .
 E' celsa iam sede altus super aethera tollor ,
 Mons altus dicar dein , Obeliscus ero .
 Hæc edit mons vere altus miracula Xystus
 Quid mirum ? Christi fungitur ille vice .
 Ille Petri dignus successor, nomine, uotis ,
 Atq; ausis felix, hac modo sede locat ,
 Imponitq; Crucem radiantem uertice summo,
 Ut petra hæc Petra seruiat, atq; Petro.
 In Cruce suffixum Petrum, mandante Nerone
 Vidi olimo' superi, quas ego cerno uices?
 Deuictus Nero Tartareis miser ignibus ardet :
 Cælesti fruitur uictor honore Petrus.
 Purpura, nomen, opes , fasces, ubi tecta Neronis?
 Regnat in Vrbe Petrus, datq; negatq; polum .
 Nunc mea sors melior, Sol, Augustiq; ualete ,
 Me Crux , me Petrus, me Deus unus habet.

ALIUD EIUSDEM.

ROMA uetus cecidit, magni cecidere Obelisci,
 Ceteraq; ipsa sua mole sepulta iacent .
 Inter ego infandas strages, Urbisq; ruinas
 Inco-

Incolumis tacito numine solus eram.
Sed vicina mihi prospectum tecta negabant,
Et proprias sedes alta tegebat humus.
In Vaticana Quintus me luce platea
Constituit Xystus, supposuitq; Cruci.
Cur ita? sic Petrus voluit, quem funere vidi
Crudeli extinctum, supplicioq; Crucis.
Laudibus ille crucem Christi, mortemq; ferebat
Mercedem laudis, retulit ille Crucem.
Hac in cade iterum Christus vim pertulit, unde
Illa fuit Christi crux, fuit illa Petri.
Sic in discipulo tenuit Crux seua magistrum,
Me iuuat hinc summo uertice ferre Crucem.
Seruo quidem uanos testantia nomina cultus,
Respuo sed ueterum numina falsa Deum.
Ornabam Circum quondam, uel septa Neronis,
Lato ubi Christigenas impius ille dabat.
Nunc adem, tumulumq; Petri prospecto: piæq;
Instrumenta necis, quam tulit ipse colo.
Hoc Vrbs, hoc Orbis, deuicta hoc Tartara signo:
In clyta uictricis gesto trophæa Crucis.

P E T R I B L A N C A E .

Altus monte Crucē gerit hęc Obeliscus ab alto.
 Nunc mons uere altus, non Obeliscus erit.
 Aliud

A L I V D.

Quem Phæbo Aegyptus, quem Augustis Ro-
ma dicauit;
Tu lapidem hūc subdis, Maxime Sixte Cruci:
Felix ergo lapis, sed tu felicior esto,
Quo duce sternentur subdita cuncta cruci.

A L I V D.

Nate sub Augusto, sub successore necaris
Christe. Cruciq; horū das monumēta Ducū.
Hos etenim Augustos Obelisco Caius honorat:
Per te, Sixte, Crucis nunc Obeliscus honos
Transtulit ut Moses Aegypti argentea vasa
In Domini obsequium precipiente Deo.
Sic lapidem Pharium pracelsum in Regis honorem
Non absque instinctu numinis ipse trahis:
Non alibi hac melius potuisset Petra locari,
Quam Petri ante ades, quas, pie Sixte, regis.

A L I V D.

Montibus ut montes olim imposuere Gigantes
Fulmine disiecti iure fuere Iouis:
Sic contra imponens Obelisco culmina montis
Mons Altus montem est dignus adire Dei.
Illi namque ausi maledictis scindere calum,
Et

*Et cali Dominum, iustitiâq; decus.
Hic pro iustitia, pro Diuis expedit arma,
Et vitijs bellum, suppliciumq; parat.*

A L I V D.

E*Rruitur moles, qua semisepulta iacebat,
Et merito ante ades sistitur illa Petri,
Nam prius aut Solis cultus, aut Caesaris urnam,
Aut orbem vacuum satq; superq; tulit.
At nunc aeterni Solis, Christiq; triumphum,
Victricemq; Crucem nobilitata gerit.
Cedat Sol Christo, vita mors, urna triumpho,
Quadratq; Cruci fusilis ære globus.
Hæc mens sola fuit, cura hæc fuit unica Xysti,
Redderet ut vita, mors quod iniqua tulit.*

IOSEPHI BOZII AD VRBEM ODE.

O*Qua decorum sideribus caput
Sola inter Vrbes inseris, Urbium
Magistra cunctarum, cadensq;
Quas obit, exoriensq; Phæbus,
Agnosce tandem Cælicolum patrem,
Agnosce: non hæc, non peperit tibi
Spectata maiorum tuorum
Militiq; domiq; virtus.
Quid æra, quid tu marmora suspicis?
Priscæ quid Urbis relliquias colis*

D

Thea-

Theatra, thermas, fornicesq;
 Et veterum simulacra anorum?
 Signa illa, dirum queis soboles Dei
 Euicit hostem, queis mare pulchrius
 Tellusq; nil produxit unquam
 Nil hominum ingenia extudere
 Partis trophais praefer, et omnibus
 Patrum triumphis, dum cineri sacro
 Pauliq; dicentur, Petriq;
 Et domino pia Roma grates.
 En, Vaticana qua stetit area
 Moles monebit sacula in omnia
 Orci subacti, atrasq; pulsi
 In Stygia tenebras paludis
 Quod ille cladis sensit ubi sua
 Memor, doloris vulneribus noui
 Exasperatus, talia imo
 Dicitur euomuisse ab antro:
 Soli dicauit, qua monitu meo
 Aegyptus olim, qua statuit duce
 Me Roma, funesto, sacrantur
 Hac igitur monumenta signo?
 Crux ista caelo quo mage tollitur,
 Cocyti in undas hoc mage deprimor:
 Vrorq; quod deiectus alta

Mole

Mole fere tumulor sepulcri.

ANTONII BARISONII.

E Ductum ad nubes Obeliscum vertice cernens
Sixtus, & insana Relligionis opus :

An ne ait, aeternum cultus retinere prophanos
Ad Vaticani culmina saxa sinam?

Huc artes, huc Roma tuas conuertito vires,

Se dignum teneant marmora celsa locum

Dixit, & ad templi sacrauit limina molem

Cesaris, & sancta stant monumenta Cruci:

Maiora exspecta generoso à Principe, Roma,

Qui seruire docet barbara saxa Deo.

ANTONII CICALAE.

A Erias celso feriebat vertice nubes

Propter Niliacas hic Obeliscus aquas

Immensum latè volitabat fama per Orbem

Principis, egregium qui statuisset, opus.

Caius ubi Circo decus immortale futuro

Ad sacra Romulei Tiberidis ora tulit,

Extinxit Pharij nomenq, decusq, tyranni

Rumor ad extremos diditus usq, Getas:

Ultimus auulsum Circo, Christoq, dicatum

Erigit ad Petri maxime Sixte fores.

Hinc tua Caesarum restinguet gloria nomen,

Viuet & aeternos non peritura dies.

D 2

Et

*Et Crucis auspicio super alti culmine Montis
Proferet auratum stella corusca iubar.*

AD VRBEM ROMAM GVLIELMI EVERARDI
Epigramma.

Q*uam bene deposito cultu monumenta profano
Ferre salutiferam iam didicere Crucem:
Cernimus Augusto rutilare in uertice Christum,
Et stygis irata monstra uidere iuuat.*

*Ite sacri: pia turba gregis: concepta Quirites
Solvite pro tanto munere uota Deo.*

*Quam sacram cupit ille urbem te, Roma, uidere
Qui tua saxa etiam sacra uidere cupit?*

EIVSDEM AD SIXTVM QVINTVM.

Q*uā Phario rutilare Crucē de marmore, Sixte,
Curas, nunc placidi mitia signa Dei,
Judicis hæc quondam irati fulgore corusco
Terrificas acuet sanguinolenta minas,
Si tunc hausta inopi sitienti frigida, iustis
Ad sua virtutum præmia testis erit.*

*Quod tibi pro tanta pietate, crucisq; triumpho
In Cruce ponendum est, Sixte, patrociniū?*

ALIVD. MICHAEL ANGELVS GRATVLATVR SIXTO.

V*t celso Michael conspexit ab aethere Sixtum
Fulgentem Augusta ponere mole Crucem,
Quæq; ipse è cælo quondam deiecerat, arma*

Tar-

Tartareis iterum precipitata plagis,
 Risit, & ò nostra pietas dignissima cura,
 Digna ò cui totus pareat orbis, ait,
 Horre Acheron: Stygijs surgūt noua pralia regnis:
 Militia sacra dux nouus arma parat
 Ingentes Erebo clades meditatur, & instat
 Barbara qui Christo subdere saxa potest.

ANDREAE BVSCOVII POLONI ODE.

O Cui tam varia licuit splendescere luce
 Æquata moles atheri,
 Seu tu magnanimo promittis tuta Leone
 In monstra regnum perfida;
 Sidere seu radiante poli das signa secundi,
 Lumenq, Sixti comprobas,
 Seu summum in triplici portendis culmine culmen
 Honoris & sacri imperiis
 Seu stabilem ipse tuo testaris pondere Petri,
 Fideiq, firmam regiam:
 Felix sorte tua cælo spectabilis ipsi
 Tali coruscans pondere
 Despicies quicquid terris violenta minentur
 Procacis Austri flamina.
 Ipsa, viden? qua summa tuo Crux vertice fulget,
 Crux summa cæli gloria.
 Certacano: Pater omnipotens hoc pignore firmat;
 Tu

Tu quicquid orbi nuncias.

EIVSDEM EPIGRAMMA.

Tergemini montes, sublimi in mole serenos
 Impositis astris explicuere sinus;
 Astra humeros rursus manifesta in luce coruscas,
 Calcandasq; Cruci supposuere comas,
 Hæc cælo statuenda fuit: sed montibus altis
 Celsior, atque astris non erat ullus apex.

A L I V D.

Quod moles immota tua Pater optime menti
 Paret, & imperijs est modo mota tuis,
 Non facit hoc cogente manu, vel viribus ullis:
 Illi etiam scelus est non tua iussa sequi;
 Et dubitem infranes posituros colla Britannos,
 Quando & saxa tuum iam subiere iugum?

A L I V D.

Viderat æquatos cælo Roma aurea montes
 Ostentare tua Chryste trophæa crucis,
 Et septem mirata arces sub munere tali
 Subsedissee humiles: talia dicta dedit:
 Sola meum quondam potuit crux vincere robur,
 Soli nunc poterunt tecta subesse Cruci.

EIVSDEM EPIGRAMMA.

Incluta Echyonia sileant miracula turres,
 Sint licet argutam membra sequuta chelym
 Aspi-

*Aspicit immotas blando sine carmine rupes
 Jussa sequi Domini Roma superba sui
 Aspicit; & merito numen super aethera tollit
 Non nisi Christe, tuum, non nisi Sixte, tuum.*

ALVMNORVM COLLEGII
 GERMANICI.

NICOLAI MÜNSTERI EPIGRAMMA.

*SAXA, superq; altos montes crux au-
 rea surgit.*

*Num locus in terris altior ullus
 erat?*

Non tamen hoc Sixto satis est, super astra reponit.

Num locus in caelo, celsior ullus erat?

Scilicet illa fuit sedes super astra locanda,

Caius & in caelo Rex super astra sedet.

EIVSDEM.

CÆsaribus auspicijs positus, vix unius olim

Tu decus Orbis eris, si decus Urbis eras:

Ast ubi te posuit felici sydere Sixtus,

Nobile totius nunc decus Orbis eris.

Talia Pontificem Sixtum monumenta decebat

Ponere, quippe Parens Urbis, & Orbis erat.

ALIVD

A L I V D.

CUm varijs quaterent Hunni terroribus Urbē,
 Maximaq; aquarent amphitheatra solo,
 Augusti moles stetit inconcussa, nec ullis
 Tacta malis, unum mansit in vrbe decus,
 Et gemuit quondam concussus cladibus orbis,
 Oppugnata fides, & cruce, & igne fuit.
 Sed veluti cautes constanti pectore Petrus
 Perstitit, & fidei fulsit in orbe decus.
 Jure igitur Petromoles Augusta sacrat,ur,
 Quippe malis cunctis una superstes erat.

A L I V D.

Cuncta licet fuerint Urbis deiecta trophæa
 Vasta tamen moles iuuolata manet.
 Cur hanc Pontifices non erexere priores?
 Pontificis Sixti scilicet illud erat.

IOANNIS ARNOLDI BVCHOLII.

ARdua marmoreo moles subnixa resedit
 Pondere, & obtutus Urbis & orbis alit:
 Dic age, quo nobis terrarum ignota recessu
 Haeris? et tanta quid modo luce nites
 Scilicet inferno fuerint qua sacra tyranno,
 Sic decet ignoto delituisse loco
 J nunc, aetherias nitidum caput effer in auras,
 Gloria magna tua est, maior at illa Crucis.

ALIVD

ALIVD EIVSDEM.

Hactenus in domina latuit vix cognitus Vrbe,
 Nunc leo victricis pro Cruce victor ouat.
 Demonis hæc fuerat quondam fraude obsita terris
 Hostis, et à nostropignore diues erat:
 Sed caput atq; altis rutilum de montibus Atlas
 Extulit euictas, mox dedit ille manus
 Sixtus, quod stygiis olim gens cæca trophaum
 Fixerat, eripuit, figat ut ille Cruci.

MATTHAEI SCRIBI.

Qua quondam artificum multo fabricata labore
 Caesaribus posuit Roma superba suis;
 Signa, trophaea, arcus, solo pietatis amore
 Pontifices quosdam post habuisse ferunt:
 Laude quidem digni, Sixtus maiora cepit
 An non his maius nomen habere potest?
 Qui veteres Urbis cum religione ruinas,
 Et priscum renouat cum pietate decus.

HERMANNI ARDENRALD

Epigramma.

Quod iubar exoritur radianti è vertice montis
 Quam bene vitali cuncta calore fouet?
 Expectata refert deuicti signa Tyranni,
 Claraq; felicem pandit ad astra viam.

E

Tale

*Tale Palaestinas sidus deduxit in oras
 Illustres vera religione viros.
 Luminis ipse parens haud talia lumina praebet
 Phæbus, ubi auersos liquerit Antipodas.
 Scilicet ista docent longè præstantibus ausis
 Te, Sixte, egregium promeruisse decus.
 Viue diu, moderare Orbem, tibi tarda sorores
 Lanifica voluant stamina: viue diu.*

~~~~~

CLERICORVM ET CONVICTORVM
 SEMINARII ROMANI.

IVLII CAESARIS LVCATELLI
 Ode.

*CRUX, quæ rigido culmine niteris
 Molis Niliacæ: sidera vertice
 Sublimi feriens, &
 Claro lucida stemmate:
 Ambit te populus sollicita prece,
 Terrarum Dominam Curia prædicat
 Romana, atque trophæis
 Gaudens se decorat nouis
 Olim sacra tibi iam prope perditæ
 Byzanti dominus pristina retulit,
 Crude-*

Crudeliq; fugato

Persarum duces Cosdroa.

Te primus patrijs reddidit adibus,

Et, qua obsessa ferus templa tyrānicis

Armis miles habebat,

Victis abstulit hostibus.

Magnis ecce pius Sixtus honoribus

Te ornat nunc: Obeli vertice nobilis

Fulgentem locat: unde

Te flexo colimus genu.

Magni iure tibi nomina Caesaris

Cesserunt; animos qui populi diu

Falso nomine honoris

Suspensos tenuit rudes.

Te mox Turca ferox, te gelidus Scythia

Romani imperij Principe maximi

Sixto sceptrā gerente

Et diri metuent. Getæ.

IOANNIS IANNVCII.

I Actabat altis otia ciuibus,

Vt fama prisco carmine predicat

Superba dulci laude Roma.

Cæsareum peperisse robur.

Augustus acres imperio potens

Allexit Indos, Assyrios sua

h. H.

E

2

Sub

*Sub iura misit Marte, pressit
 Barbaricas ditione gentes.
 Huic Phæbus albis conspicuus comis
 Arrisit ultro vocibus, & niger
 Maurus, Notus, lenisq; primum,
 Hunc Boreas voluere Regem.
 Quis non quietam sponte colat togam?
 Parcant minorum laudibus inclyti
 Duces, supremi laude signum
 Nobiliore canant Tonantis.
 Crux vna stultis horrida gentibus
 Effulget, expers iam fidei plaga
 Illudit, ac victrix superbi
 Culmine nunc Obeli. resedit
 Augustus alter, Roma sacra, nitet
 In sede, pacem reddidit, impios
 Ferro latrones orbe fusos
 Sustulit, & laqueo subegit.
 Alter quietem milite plurimo
 Reduxit, armis hic sine retulit,
 Crucemq; vera spem salutis
 Monte super triplici locauit.*

OCTAVII FERZINI.

INfami ut Christus cernatur monte peremptus
 In summo voluit monte subire Crucem,
Haud

*Haud melius poterat cunctis visenda reponi
Cruce: quam si in triplici monte locata foret.*

POMPEII AB ANGELO ODE.

I Mo iacentem numen amat gradu
Præferre summi Regis honoribus,
Miscetq; sceptris clariorem
Agricolis, inopumq; tectis.

Dum Cæsar alto regnat in otio,
Victorq; famam terminat æthere
Et iura ponto, diuus atq;
Calicolas numeratur inter:

Cruce atra mæstis abdita vestibus,
Formidolosis undiq; luctibus
Horrenda squalet, destinata
Opprobrio, exitioq; fontum.

At, vera summi progenies Patris
Dum Christus altæ vulnere saucius
Quino cruentat, conuolutis
Ordinibus mouet ima summis:

Deiecta Regum gloria concidit,
Terrisq; fulsit Cruce bona in omnibus
Seu Regis ornatura frontem,
Seu Stygijs metuenda claustris.

Sed cum superstes nunc Obelus foret
Testatus orbi Cæsareum decus

Hunc

Hunc sede mutas, & patrono
 Sixte dicas, Crucis atque signo.
 Christi potestas namque vicaria
 Cum te ornet, vna ferre vicariam
 Mentem peroptas namq̄, Christo
 Culta foues, inimica frangis.

FABRICII BOSSII.

Hic qui stēma crucis nūc tollit ad astra, superbi
 Augustis Obelus stemma decoris erat.
 Aspice demissa en quantū mens possit: honores
 Qui capit ante, caret, qui caret ante, capit.
 Quam latitare iuuat, non Crux pressura obeliscos
 Montesq̄, & stellas, ni latitasset, erat.

A L I V D.

Deposcenti aliud pondusq̄, situmq̄, repulsam
 Quondam Obelo dederat causa laboris opus.
 Xystus at hunc (mirū) ciet, atq̄, immobile quondā
 Mobile, quod reliqui non potuerunt, facit,
 Sic modo, qua optabat, permutat utrumq̄, situq̄
 Nobiliore iacens, nobiliora gerit.

FLAMINII PRIAMI ODE.

O Crux Christi adum decus
 Immortale, Poli clarior igneis
 Astris, gloria calidum
 Æterna, & miseris spes melior viris.

Jam

*Jam te non stygis amplius
 Obscurant tenebrae, non tua lumina
 Extinguit Phlegethon, sacros
 Noctis nec radios nebula detinet.
 Te longi celer antea
 Cursus temporis, atque irreparabilis
 Aetas reddidit horridam,
 Infamisq; dedit nomina carnifex.
 Jam qua tetrica lucidam
 Obscurare potest eluuias crucem?
 Nil est splendidius polo,
 Et terris mage nil est venerabile.
 Te Sixtus decorat nouo
 Nunc ritu, atque trabis Niliaca pater
 Celso vertice sedulus,
 Haud parcens grauib; sumptibus excipit.
 Nunc est exiguum decus,
 Parua & pro meritis gloria redditur.
 Sed maior manet ultimis
 Splendor temporibus, marmoreum uerum
 Cum iam fulgida deserens
 Sedem constitues in medio polo.*

E I V S D E M.

STruxit mirificas Pyramides Pharos
 Propter Niliaci fluminis alueum:

Subli-

Sublimisq; eadem Lacidis arduam
 Turrim commemorat vaſta per aquora
 Præbentem miſeris lumina nauitis,
 Extollit Babylon turgida mœnia
 Junctis bis geminis peruia curribus,
 Tercentum validis turribus additis
 Quæ iam Semiramis condidit impotens
 Dianæ Trivia laudat Jonia
 Templum magnificum. Cares, & inclyti
 Mauſoli celebrant ſplendida funera,
 Ingentem ſtatuam fert ſuper æthera
 Geſtantis pharetras inſula Apollinis,
 Eleuſq; Jouem laudat Olympicum.
 At proh cæca hominum pectora, proh dolor
 Et quæ iam remanet Pyramis, aut Pharos
 Et quæ iam Babylon mœnia prædicat?
 Et quæ extant Epheſi marmorea domus
 Diana? celebret funera Caria
 Si poſſit, ſtatuam nunc Rhodus indicet,
 Eleuſq; Jouem proferat integrum:
 Iſthæc ſunt volucris tempore diruta,
 At nunc erigitur talis ad æthera
 Moles, quam ſtabili ſæcula non queant
 Perturbare gradu. Robora nam Crucis
 Hoc præſtant valida, & ſumma potentia
Regis

Regis Christiadam. Desine conqueri
 Proles Romulidum, diruta marmora;
 Xystus namq; Obelum substruit hunc tibi,
 Qui vincat veterum splendida marmora.

FLAMINII FIGLIVCCII.

Hic ubi sacra polum sublimi vertice tangit
 Crux, & conspicuum tollit in astra caput.
 Argentoque auroq; nitens in montibus altis
 Emicat, attonitis suspicienda viris.
 Hos olim Augusto plebs vana dicarat honores
 Vivus, & in tanto marmore Caesar erat
 Sixte sacras Obelum Christo: te praeside dicam
 Restitui Christo Caesaris imperium.

ANDREAE FRONTII.

Desine Christiadas contundere Roma flagellis,
 Et Vaticanum commaculare nece.
 Erigit optata crux alta insignia palma,
 Figit & in capto bellica signa solo.
 Aspice ut in nostris volitet victoria campis,
 Utq; canat victrix carmina leta cohors.
 Dic ubi magnanimi Heroum sunt, Roma, triūphi?
 Dic ubi nunc Urbis pompa sepulta iacet?
 Nullus in Hesperia miles quatit oppida bellis:
 Nullus in Oechalia surgit ad arma furor,
 Nec ferus infestos Mauors desauit in hostes.

F Pra-

Prælia nec rauco concitat aere canor.
 Impia bellandi rabies, assuetaq; dira
 Hostibus aduersis deficit ira neci.
 Martia Roma ruit tantis elata trophæis,
 Nec iam belligera concrepat arma manu.
 Jam neque Christi alta suspēditur arbore martyr,
 Nec Vaticana defluit arce cruor.
 Hic ubi nunc Pharia à Xysto crux ardua moli
 Imposita auratum tollit in astra caput
 Christi adum turpi pendebant brachia trunco:
 Hic laceranda feris fortia membra dabant
 Hostibus in medijs, medio in certamine miles.
 Ægidè munitus conspiciendus erat.
 Horrida purpureos laniabant tela lacertos,
 Tingebat roseus nudaq; membra cruor.
 Hic pueri atque senes, iuuenes castaq; puella
 Optabant duro subdere colla iugo.
 Subdite colla iugo clamabant, subdite ferro
 Corpora: pro Christi nomine dulce mori est.
 Nunc Christi miles rediuius conterit hostes,
 Lætâq; victrici morte trophæa refert.
 Et Crux quæ terror fuerat mortalibus olim,
 Nunc honor est Xysti, cælituumq; decus.

ALVM-

ALVMNORVM COLLEGII
ANGLICANI RO.

GVLIELMI MAGNANI
Epigramma.

Plurima iam viuunt, solum quia car-
mina viuunt,
Qua modò non aliter, quàm modò fa-
cta vigent.

Si semel auferres doctorum scripta virorum,
Temporis elapsi mentio nulla foret.

Scripta ferunt annos, si tollas scripta, peribunt
Qui sacra regali sceptrâ tulere manu.

Carminè sublato, quia carmine plurima viuunt,
Pauca suum retinent inuiolata decus.

Hoc mihi pono tamen, quòd quis uerũ esse negabit?
Roma opus eximium, conspicuumq; manet:

Cuius in excelso crux alma cacumine fulget.
Hac erit à rapido fulmine tutus apex.

IOANNIS PITTI.

Trabs Pharia Urbis honor, sed crux honor Vr-
bis & Orbis.

Digna tamen fieri trabs Pharia Orbis honos:
Hac duo sunt unum per te (Pater optime) facta
Trabs Pharia et pia Crux, Urbis et orbis honor.

CAO

F 2

OBE-

OBELISCI VATICANI PROSOPOPOEIA.
RODVLPHI BOVKLONDI.

A Ntiquis titulo laudiq; Quiritibus olim
 Premia virtutis persoluisse fuit.
 Ipsa sibi merces satis ampla, at crescit honore
 Hunc stimulum virtus, hoc sibi calcar habet:
 Hinc palma, hic quercus, hic laurus, oliua, triumphis
 Hinc tot magnorum clara trophaea ducum;
 Hinc ego quem statuit sublimem vana vetustas
 Optans perpetuum Caesaris esse decus.
 Plaudite Romulida quod vestra in sacra superstes
 Immanis moles sede mea steterim:
 Imo quod ipsius vice vestra insigne salutis
 Aurea Crux nitidum spargat ubiq; iubar:
 Quod locus obscurus celebri, quod Caesar Iesus,
 Victaq; concedat gloria prisca noue.

F I N I S .

CAR-

CARM. DIVERSORVM
AVCTORVM
LIBER POSTERIOR.

SYLVII ANTONIANI.

ELLVRE aduectos Pharia
immanes Obeliscos,
Quos statuit falsis Martia Ro-
ma Deis,
Urbe illos stravit tota longinqua
vetustas,
Hostile sue manus, barbaricusq; furor.
Integer, immotusq; tot inter constitit vnus
Augusto Patri, Tiberioq; sacer;
Hic ubi crudelis Circumq; hortosq; Neronis
Sub Vaticani colle fuisse ferunt.
Ingens miraris saxum voluentia secla,
Et diros toties non timuisse Getas?
Ne casu euenisse putes, iam tum alta parabat
Hac Deus inuicta clara trophæa Cruci.
Pace sub Augusto parta, terraq; mariq;
Virgineo Christus nascitur ex utero.
Principe Tiberio, vitali ex arbore pendens,
Omnia supplicio crimina nostra luit.

Quod-

Quodq; magis mireris adhuc; cum solus habenas
 Augustus magni flecteret Imperij.
 Iam Regum Rege exorto; quamquam inscius ille
 Arcani, dici se dominum vetuit.
 Quin etiam Cœli vidisse in parte serena
 Virgineo puerum dicitur in gremio;
 Sacrauitq; aram Capitoli in culmine, nomen
 Auspicio seruat nunc meliore locus.
 Ast alter, Christum auxilij non talis egentem
 Diuorum adscribi censuit in numerum.
 Hanc igitur vasti mirandam molem Obelisci
 Romulidum erexit vana superstitio,
 Augustisq; illam, patri, natoq; dicauit,
 Id filice in dura nomina sculpta docent.
 Centum alij iacuere solo, stetit altior ille,
 Qui sacro Petri proximus est tumulto.
 Forsan & hac, infanda Nero spectacula vulgo
 Cum daret, & Christi dilaniaret oues,
 Sæpius innocuo maduerunt saxa cruore,
 Sparsaq; sunt sanctis marmora visceribus,
 Cum monstrum horrendum, tergis contacta ferarū
 Corpora, viuentum corpora Christicolum
 Heu crudele nefas, canibusq;, vrsisq;, lupisq;
 Obijceret miseris dilaceranda modis.
 Hos rerum euentus, & non sine numine causas
 Dum

Dum secum versat pectore subacito
 Magnanimus Sixtus felici nomine Quintus
 Iustitia insignis, nec pietate minor,
 Hoc ait, hoc Christi rutillet sublimis in alto
 Crux solio; hic populis crux veneranda micet.
 Cedant fallaces, & inania numina Diui,
 Seruiat & vero Caesar uterque Deo.
 Atque ubi maiori lapsu, & grauiore ruina
 Vi prostrata Crucis, corrui impietas,
 Celsus hic statuat sibi Crux inuicta trophaum,
 Gloria Crux Regum, Pontificumq; decus.
 Ergo agite o Iuuenes, Obelisci nobile marmor,
 Obscura nimium quod modo sede latet,
 Illustri templi ante gradus regione locate,
 Prabeat ut magna grandia fulcra Cruci,
 Ad fidei Petram, vereq; immobile saxum
 Ad Piscatoris limina Clauigeri.
 Vexillum Christi campo spectetur aperto,
 Et late populos ad pia bella vocet.
 Dixerat, illi alacres haud mollia iussa capessunt,
 Nil duce, nil Sixto est auspice difficile.
 Nec mora, contexta ære trabes, ferroq; reuincta,
 Et firmis stabilis machina roboribus
 Construitur circum, cæloq; attollitur alto,
 Miraturq; ingens ipse Obeliscus opus.

Tym.

Tympana disponunt alij, longosq; rudentes
 Ductaq; per trochleas stuppea vincla ligant,
 Paulatim lapis assurgit post secula multa,
 Aere libratus pendet & in medio,
 Tum leni lapsu demissus, corpore toto
 Sternitur, optata iam requiescit humo.
 Ast olli breuis est requies, namq; aggere longo
 Extructo, ignotas cogitur ire vias.
 Ecce iterum magno elatus molimine, quid non
 Ingenium vincat? non labor efficiat?
 Sistitur, in medioq; foro, propiorq; locatur
 Cælo, tantum illum sustulit alta basis.
 Stant circum attonitæ turba, nequeuntq; tuendo
 Expleri, gaudet Sixtus & ipse Pater.
 Vertice in excelso signum vitale coruscat.
 Ingeminat plausus maxima Roma suos.

LAVRENTII FRIZOLII.

Ingens Niliacis Obeliscus notus in oris
 Deflebam sortis tempora dura mea.
 Nam ferro excisus patria de rupe Syenes,
 Conspicuis clara Solis in Vrbe locor.
 Illi me donum statuit, gratusq; recepti
 Me voluit testem luminis esse Pheron.
 Assiduis illic cumulabar laudibus, illic
 Liber eram, cara nec procul à patria.

Me

Me circum argutis celebrabant ludicra sistris
 Indigena, & letos per sola plana choros.
 Fraternalis, & quisquis iter de montibus illuc
 Tendebat, saxo florea ferta dabat.
 Sed non illa mihi manserunt gaudia. tristi
 Omnia versavit fors inimica vice.
 Nam toto Ausonijs armis Oriente subacto,
 Romulidum Ægyptus sub iuga colla dedit.
 Quidquid erat domitis pretiosum in finibus, Urbē
 Ad dominam Eoo littore victor agit.
 Et fuscam gravidis pubem, vestemq̄, carinis
 Stipat, & artificis viuuda signa manus.
 Me quoque captiuum longo post tempore Romam
 Ducere, & antiqua vellere sede parat.
 Mole mea securus eram: sed viribus arti
 Admotis sociæ tam graue cessit onus.
 Impositusq̄ rati, trabibus quam mille reuinctam
 Firmarant duro robore mille trabes.
 Ignotas pelagi inuitus præteruehor oras,
 Siue Europa tuas, Africa siue tuas.
 Cessauit (fateor) spumosa per æquora numquam
 In mea turbatos fata ciere notos.
 Et cum vitandas clamabat nauita Syrtes,
 O, dixi, in Syrtes, & vada ceca ferar.
 Omnia tentantem leti discrimina, tuto

G

Ostia

Ostia ceperunt me Tiberina sinu .
 Nec requies Tiberim aduersū superamus, & alta
 Augustum imperij cernimus arce caput ,
 Qui populi concursus erat ? qui clamor ad auras
 Fbat io resonans , undique clamor io ?
 Tunc ego me duci Tarpeia ad culmina rebar ,
 Latitiamq; hosti , suppliciumq; dare ,
 In Vaticanam multo conamine vallem
 Cum trabor, inuiso constituorq; loco .
 Quid vidi ? quid non vidi ? crudele ruentes
 Ipse Nero monstrum puluere agebat equos .
 Me ne mea auelli patria, spectator ut essem .
 Portenti, & scelerum, qua meminisse piget ?
 Cogerer & cades oculis haurire cruentas,
 Christi adumq; graues saepe dolere vices ?
 Non etenim Pharia Christi mihi nomen in ora
 Ignotum, aut trepida tempora iussa fuga .
 Ille aliquot Babylone annos, quaq; ipse locatus
 Urbe fui, latuit cum genitrice puer .
 Cuius ad ingressum ceciderunt cornua Graia
 Isidos, & vani contremuere Dei .
 Qua matri exitio feritas, ea prima piorum
 (hristicolum clades, perniciesq; fuit .
 Pellibus (ab rabies) hirtis adoperta ferarum
 Membra hominum sauos dilaniare canes ?
Pars

*Pars undis merſi, pars fixo gutture truncis
 Incenſi, media lumina nocte dabant .
 Te, venerande ſenex, atra de nube Simonem
 Tunc vidi in terras præcipitare magum .
 Ille leues Erebi famulis dum fertur in auras,
 Æmulus, & Chriſti tentat adire polum;
 Corruit in caput, & qualis confixa volucris
 E vacuo labens æthere pulſat humum .
 Interea pergis Chriſti præcepta docere,
 Et ſeris in falſos prælia multa Deos .
 Tum vero exarſit violentia ſæua tyranni,
 Inq; crucis robur debile corpus agit .
 Tu reuens inſtar mortem perferre magiſtri,
 Præcipis inuerſos erigi ad aſtra pedes .
 Auerti faciem: ſed quâ non funera cerno?
 Quâ non purpureo deſluit amne cruor?
 Nec ſatis hæc . mala multa fuit tolerare neceſſe
 Hei miſero, & caſus ferre ſubinde nouos .
 Deſtitui ſola ſpreto quoque contigit ora,
 Luſtraq; deſerto ſtare trecena loco .
 Certe ego debueram magna vetus incola Roma
 Urbana ſortis conditione frui .
 Munere quin etiam Populi, Patrumq; putarem
 Tot ſæclis aliquod promeruiſſe decus .
 Fallor, & immundo linquor ceu carcere vinctus,*

Et lateo ingesta pene sepultus humo .
 Mutandi sedem spes me iam deficit omnis .
 Quisque cupit , tantum quisque recusat opus .
 Quid faciam ? Fædo standum mihi limite ? Vos ò
 Irruite in nostrum fulmina dira caput .
 Assurgens Tiberis non ulli noxius , unum
 Diruat insana me violentus aqua .
 Me manus hostilis quatiat , ruptiq; Obelisci
 Vicinam sternant fragmina mille viam .
 Qua mecum tacitus dum mente indignor iniqua ,
 Conqueror , & votis omnia surda meis ;
 Ecce dies clarum (quid non speremus ?) Olympum
 Infuso reserans lumine cuncta beat .
 Hac Sixtus Petri sublimi in sede locatus ,
 Patribus , & lato septus honore nitet .
 Jamq; ipsum trabea insignem , mitraq; decorum
 In Petri audieram proxima templa vehi .
 Latitia sensi durum mollescere pectus .
 Nescio qua vultu spes meliore redit .
 Nam Sixtum versare nihil nisi grande ferebant ,
 Et mentem haud vno Principis orbe capi .
 Urbem velle nouo cultu decorare vetustam ,
 Fontes , atque nouas velle aperire vias ,
 Atque interruptos veterum finire labores ,
 Eq; solo sacras adificare domos .

Sci-

Scitabar, si quid de me quis fortè susurret .
 Quidam etiam de me verba fuisse refert .
 Sic erat . Ecce trabes me circum figier altas ,
 Et celsum aspicio iam superare caput .
 Ferri iamq̄ graues nexus , funesq̄ parantur ,
 Et , quibus insueui lentus inire viam ,
 Ergata, & annoso teretes de robore lapsus ,
 Viq̄ hominum versa, quadrupedumq̄ rota .
 Tollor, & in querni deponor stramine lecti ,
 Et Petri media collocor in platea .
 Quod breuiter dixi, citius fuit arte peractum ,
 Nam Sixti longa nescia iussa mora .
 Ipseq̄ præterea stationis longa perosus
 Tempora, & obducto lurida tesqua situ ,
 Tollebam memet sensim, facilisq̄ sequebar ,
 Addebamq̄ operi sic taciturnus opem .
 Nunc cæli regione fruor sublimis aperta .
 Nunc datur è lato cernere cuncta foro .
 Tempa Petri, aeratos postes, & Principis aulam ,
 Et que picta nouo Xysta colore nitent .
 Helueti longe splendent fulgentibus armis ,
 Ferrato & campum verberere tundit equos .
 Me Belga adueniens, durus miratur Iberus ,
 Afer, & Assyrio vectus ab usque mari .
 Circumstant, gaudentq̄ pedem contingere molis .
 Sen-

Sentio ego, & tacitis motibus exilio.
 Quodq; omnes ſuperat faſtus inſigne ſalutis
 Humana dignor vertice ferre crucem.
 Qua ſuper & Montes, & Stellã nititur. Hac ſunt
 Peretta illuſtris myſtica ſigna domus.
 Illa monent (audita mihi ſi verba recordor,
 Et vero interpres non aliena canit,)

Quisquis es, ad cœlum te ſiue potentia tollit,
 Seu Sophia ornatum lumine pectus habes;
 Omnia ſubde Cruci, Dominoq; referre memento
 Accepta, & ſtudijs nil meruiſſe tuis.
 Praſidiumq; orbisq; decus, Stygiq; tyranni
 Terrorem, pura ſuſpice mente Crucem.
 Spes hominum, ſclerum vindex, medicina dolorũ,
 Crux, ventis quaſſa clauus, & aura rati.
 Quam collo ex gemma proceres pendere, vel auro,
 Et ſupra cupiunt irradiare caput.
 Huius ego aurato cinctus diademate frontem,
 Non aueam Parthi condere regis opes.
 Sceptra Peluſiaci, pra te, Crux alma recuſem
 Imperij, & rubro dona reperta mari.
 Nunc, & triftitiam oblitus, longumq; laborem,
 Neglecta & gemitus in ſtatione graues,
 Sorte mea felix, grates tibi, Chriſte, perennes,
 Et merito ſoluam maxime Sixte, tibi.

Pra-

*Præter dulce Crucis pondus, nil proderit aque,
 Ac studijs semper posse placere tuis.
 Verticèq; inscriptus felicia nomina, latos
 Traducam, parta nobilitate, dies.
 Delatosq; mihi semper testabor honores,
 Atque tuum semper nomen in ore feram.
 A Sixto huc atas Obeliscum nulla silebit
 Translatum, hoc recinet fama perennis opus.
 Sed tibi sic tituli crescant ingentibus actis,
 Dicar ut è cunctis ipse fuisse minor.*

E I V S D E M.

*O Nus profanum Obeliscus, & diutinas
 Sordes latentis abnuebat anguli,
 Se mole terra conquerens penè obrutum.
 Nunc sorte latatur sua, Quintoq; agit
 Sixto perennes gratias, à quo situs
 Potentis in celebriore Urbis loco,
 Apparet imo, quantus est, vestigio.
 Orbisq; tutelam, inferumq; metum Crucem
 Triumphat alto subleuans cacumine.*

ANTONII QVARENGI:

*M Agnum opus est tanti pondus mirabile saxi
 In medium è latebris transposuisse forum;
 Sed maius, pulsam exilio te Sixte perenni
 Iustitiam populis restituisse tuis.*

E I V S.

E I V S D E M.

A *Rduus in lucem tetrīs Obeliscus ab umbris
 Progreditur iussu maxime Sixte tuo.
 Quid sibi non speret tanto sub principe Roma,
 Cum tua testetur iam benefacta lapis?*

E I V S D E M.

N *Il opus est sanctas populis præscribere leges,
 Ne Latio improbitas erret inulta solo.
 Præcipe virtutum spectent exempla tuarum:
 Hac feret ad mores semita certa pios.*

E I V S D E M.

S *I X T E nonas iam sterne viassiã collibus undã
 Suffice; lata frequens occupet arua domus.
 Scilicet egregijs sub legibus aucta repente
 Urbs populos dudum non capit alma suos.*

E I V S D E M.

L *Atens caduca ignoto in ædis angulo
 Tegebar alta ruderum
 Jam mole, nec nitoris vlla pristini
 Fulgebat in me gratia,
 Cum rara docti principis benignitas
 Venustiore perfrui
 Me cultu, & Urbis in beata nobilem
 Prodire iussit aream.
 Hinc nempe mira Sixtus arte detegit*

Se

Se reddidisse lumini
 Longa sepultam noctium caligine
 Virtutis alma gloriam,
 Cuius decorum me vetusta Symbolum
 Vouere Phœbo sacula.

IOANNIS CARGAE.

V Exilla Christi stent etiam hoc super
 Qua drangulari marmore Caesarum,
 Regesq; regi Solq; Soli
 Signa suo titulosq; cedant.
 Translata moles praesideat foro,
 Apostolorum Principibus sacro;
 Urbiq; , & intentis piorum
 Luminibus maneat trophaeum
 Insigne, felix, non violabile
 Posthac, neque villo mobile tempore;
 Sitq; Arci, & Aedi Vaticana
 Perpetui monumentum honoris.
 Sic nostri imago pectoris impios
 Durati in hostes, ac vetitum nefas;
 Terrisq; ab imis alta iussam
 Ferre Crucem super astra amantis.
 Hac sede Petri fatus ab ardua
 Commune votum Sixtus opus locat:
 Arcana dictorum resoluit

H

Ipse

Ipse suis, aperitq; factis.
 Namq; & vagantem impune licentiam,
 Crimenq; inultum comprimit, impotens
 Ceu Sole siccos flamma vepres,
 Aut nebulas segeti nocentes
 Vis acta ab Euro. culpa perhorruit
 Pœnam insequentem; prisca redit fides;
 Aeuumq; priscum; nox pauore,
 Lite dies caret; & querela.
 Annona mendax, & miseros ciens
 Fames tumultus, transmare Creticum
 Abscessit, in qua regna pestis
 Sauiat, & exitiale bellum.
 Pax alma nobis ridet, & otium
 Custode Sixto, Patreq; maximo;
 Per quem tu Jesu penè lapsam
 Genti iterum reparas salutem.
 Et iura Rome, principis Urbium,
 A parte nostri conspicua Poli
 Extendis ad non ante visi
 Oppositas Japonis oras.

IULII CAESARIS STELLAE.

HÆc quicumque vides ingentia saxa viator,
 Abdita neglecto qua latuere loco,
 Transferri plateam in celebrem, miraris ut atas
 Hæc

Hac peragat, quod vix prisca peregit opus:
 Desine mirari, Syxto hac regnante geruntur,
 Principe quo mirum iam nihil esse potest:
 Quae raro veteres, nunquam fecere minores,
 Saepius hic nullo pœnè labore facit.
 Vix venit, vix vidit, & omnia vicit, hic arua
 Posse coli, atque Vrbes viuere lege dedit.
 Hac merito mirare igitur, nam principe Syxto
 Quae fecere alij, non ea mira puto.

AVRELII VRSI.

HÆc, quae paullatim in conum procurrit acuto
 Vertice, & Alpinis tollitur equa iugis.
 Sacra prius soli moles stetit, inde duobus
 Caesaribus; rutilat nunc radiata Cruce.
 Error abit, Solisq; sui Sol cedit honori;
 Deq; triumphato Cesare Christus ouat.

A L I V D.

Qui legis, & tanti miraris pondera saxi
 Niliacæ quondam prodigiosa Pharo;
 Disce quid hoc rerum, quas conspicias, argumentū
 Signat, stella, lapis, crux, leo, monsq; triplex.
 Stella fauor cali, crux est accepta Tonanti
 Relligio, montes, spes, amor, atque fides
 Principis in vigili cura est expressa Leone,

H 2 Jn

In lapide imperij pondus, & orbis onus.
 Spectat opus, gaudetq; Crucis Roma aucta triumpho
 Et veteres Sixto Principe ridet opes.

A L I V D.

Aspice ut immenso moles se regia saxo
 Tollit, & excelsum condit in astra caput?
 Extulit hos Cælo Romana potentia fastus
 Aemula natura, per operata decus.
 Non alia Rhodius surgebat mole colossus
 Altaq; Memphiti condita busta manu.
 Caesaris hac cineres, ut sidera Atlante, reguntur
 Et minus est forsitan Casare Atlantis opus.

I N E V N D E M.

Hic qui sublimis se fert Obeliscus ad auras
 Caesaris est magni Casare maius opus.
 Nuper in obscura latitabat parte, ruinis
 Tectus, & aggesta penè sepultus humo.
 Nunc Syti imperio veteri reuocatus honori
 Stat, celebri moles conspicienda foro.
 Caesaris extat honos, sed laus tua Syste manebit
 Tum quoq; Casareus cum morietur honos.

HIERONYMI BADESII ROMANI

Ode.

Sol, qui per auras omnia despicias,
 Currus equorum siste volantium,

No-

Noſtraq; vexillum ſalutis
 Sidereo venerare vultu.
 Illud ſacrato vertice ſuſtinet
 Auctore Sixto, quem tibi barbara
 Aegyptus olim dedicavit,
 Iam minitans Obeliſcus aſtris.
 Sublime Sixti rebus in arduis,
 Durisq; pectus cedere neſcium,
 Priſca reuulſam ſede molem
 Rite foro in medio locavit.
 Superba quondam Roma parentibus,
 Iam luce functis, numinis hoc tui
 Inſigne pignus conſecrauit;
 Caſareos cumulans honores.
 At nunc Olympo ſe Phariuſ lapis,
 Se maior, infert, teq; beatior
 Nunc te beat, dignatus alma
 Dulce Crucis ſubiſſe pondus,
 Cui ſeruit Orbis; quam populus, memor
 Lucis receptæ, ſuppliciter colit;
 Regesq; terrarum potentes
 Frontibus impoſuere ſummis.

IOANNIS FRANCISCI BORDINI.

Alta Syenitæ tibi Crux iam culmina ſaxi
 Cedunt, & Solis vana ſuperſtitio.

Casa-

*Casareum procul nomen, numenq̄, faceſſit;
 Te ſolam latus nunc Obeliſcus amat.
 Quin et ſublimes montes, fulgentiaq̄, aſtra,
 Ex ſuperas uictrix, ſub pedibusq̄, tenes.
 Sponte ſua fului ſubmittunt dorſa leones.
 Sic montes ſubigis, ſidera, ſaxa, ſeras.
 Scilicet ut, quæ olim exitium, probrumq̄, parabas,
 Nunc eadem cunctis uita, decusq̄, fores.
 Preſtitit hæc Felix, diuino munere, Xyſtus,
 Cui ſummum eſt ſtudium ſubdere cuncta Cruci.*

E I V S D E M.

In Columnam Cochlidem Antonini Pij.

P *Auperis excelsas gressus calcare Columnas
 Cernis, Roma, tuas? iam domina orbis eris.*

E I V S D E M.

In Columnam Cochlidem Traiani.

I *Mmeritum Pauli fundis tu Roma cruorem.
 Ille tuum extinctus, poſidet Imperium.*

BALDVINI FELICIS.

L *Vx Stella, Montis culmen, roburq̄, Leonis,
 Conueniunt factis quàm bene Syxte tuis?
 Latas Stella uias aperit; Leo tollit in altum
 Vaſtū obeliū, undātes Mons tibi fundit aquas.
 Stella uias uita monſtrat; uictricia fulcit
 Signa Leo; fontes Mons ſuper aſtra iacit.*

Jrra-

*Jrradias, recreas, releuas, humilem, aridū, egenū,
Splendide, magne, potens, gratia, honore, opibus.*
ROGERII ODORISEI I. C. CARMEN.

E*N sacer Augustis Obeliscus, vertice cuius
Desuper assurgens aneus orbis erat.*

*Cæsareos posuisse ferunt, monumenta perennis
Imperij proceres; Aurea Roma tibi.*

*Sed quoniam media stabat demersus arena,
Squallebat cæcis abditus in tenebris:*

*Xystus & Augustis maior, quo Principe maius,
Nil Cyniphs, Tanais, Bethis, & Indus habet;
Effossum latebris, celsaq; in sede locatum,
Erexit Petri nobiliore foro.*

*Tentatum priscis, tamen insuperabile visum,
Hoc Xysti virtus inclyta vicit opus.*

*Sublatis primis, Felicia signa reponit,
Et cumulat Montes, & super astra Crucem.*

*Dum stabunt montes, dum sidera pascet Olympus,
Crux fuerit, Xysti fama perennis erit?*

E I V S D E M.

F*elix ò moles, quam felicissimus ornat,
Et statuit Princeps Principis ante forum:*

*Terra Giganteos non iactet Theßala montes,
Aut onus Enceladi Sicelis Aethna sui:*

Jam tibi cedat Atlas, qui pondera gessit Olympi;
Pon-

Pondera non illis inferiora geris .
 Assurgatq; tuo iam summa lucifer Ida,
 Dentq; Dionai Caesaris astra locum .
 Vna es, qua Vasti totius machina Mundi
 Nititur, & Cæli culmina summa tenes ;
 Signaq; tu Domini terra, cæliq;, marisq;,
 Quæ magis exornant, tu geris alta Crucis .
 Reddita maiestas Roma est, operosa resurgunt
 In Vaticano prisca trophæa foro .
 Auspicijsq; suis reparat decora alta Quirini
 Ter felix Xystus, sceptrâ sacrata gerens .
 Aeternis hac Roma velis iam condere fastis,
 Principe pro tanto sedula funde preces .
 Felici Xysto felicibus affonet ether
 Vocibus, & vatum plaudat in orbe chorus ?

E I V S D E M.

Quid rursus feriant Obelici culmina Cælum
 Urbi interruptas quòd reuocarit aquas ;
 Cælicolumq; ades repararit ; signa columnis
 Fixerit hic Superùm, subdideritq; Cruci ;
 Culpa pœna comes quòd sit, quòd frana Tyrannis
 Indiderit ; pellat quòd procul Vrbe famem ;
 Quòdq; indefessos irarum fregerit astus,
 Atq; Italas cades, sollicitosq; metus ;
 Nec mora, turbato felicia sacula Mundo

Red-

*Reddiderit stabilis pacis alumna, quies
 Aeterni hac spondent certissima signa decoris,
 Aeternum nomen, quod super astra ferent.
 Ardua magnanimi qui spectas stēmata Xysti,
 Longè animo excelso facta minora vides.
 Annua tantarum sunt hac exordia rerum
 Quod mirere magis maxima cœpta dabunt?*

AD ALEXAND. MONTEALTVM CARD.
 IOANNIS TONSI ODE.

*V*ides, ut alto vertice montium
 Ceu lapsa aperto stella resederit
 Cælo, superstantesq; montes
 Aerios lapidi superbo?
 Molem hanc, gigantum, non manus impia
 Vetante struxit numine cœlitum;
 Ut excitata olim vsque ad ignes
 Sidereos ruitura turris:
 Sed magnus Atlas robore sustinens
 Virtutis orbem providus extulit;
 Ut Crux super stellam locata,
 Perpetuo niteat decore.
 Diffusa latè, quæ radiantia
 Splendore miro lumina cernimus,
 Non stella, sed Crux spargit, astris
 Clarius athereis refulgens.

I

Aegy-

Ægyptus omnis, cuius in intimo
Recisus ingens est gremio lapis,
Quam gaudeat, si iam prophanos
Aspiciat posuisse ritus,
Deseruiem muneribus pijs?
Summo beatus consilio pater
Qua dempta Phœbo, prisco honori
Purpurea Crucis arrogauit.
O, perge capta flos iuuenum via,
Exempla sectari vsque domestica;
Contende, ut inprimis tuum ornent
Relligio, pietasq; pectus.
Qua consequeris premia, certa sunt.
At florida etas, dum tacito pede
Currit, mora nulla interim, te
Sollicitent, dubiumuè reddant.
Euris citatis hora fugacior:
Et qua videntur tempora segnius
Labi, breui cursu, ad secundas
Te referent propere coronas.

MVTII RICCERII CAMERTIS.

I *Mmani transfert Obeliscos pondere Sixtus,*
Et locat in summo vertice signa Crucis.
Hinc Casar victor victus cœlestibus armis

Con-

*Concedens Christo pondera sacra subit.
Et tandem sauis totum qui legibus Orbem
Pressit, se patitur religione premi.*

E I V S D E M.

C Vr Obelisce tuus nostra argumenta salutis
Gestat, et ad cali sidera tollit apex?
Sedeq; posthabita ueteri, nomenq; perosus
Caesaris, impositum deicit orbis onus?
Scilicet humano diuinum Xystus honorem
Aeneadum titulis pretulit arma Crucis.

E I V S D E M

Ode.

E N qua superstes (nec sine numine)
Impune Moles exstitit horridas
Inter ruinas: en superbi
Romulidum monumenta fastus.
Vides ut astris conspicua Cruce
Alte refulgens intulerit caput:
Caelumq;, magni Atlantis instar,
Vertice sustineat supremo.
Huic barbarorum exercitus insolens
Olim pepercit, cum rabidus furor
Diris in Urbem effusus armis
Carceribus rueret reclusis.

I 2

Et

*Et hanc Jeshu transfuga perfidus
 Suspexit insons, sanguine Martyrum
 Non ausus aspersam immerentum
 Sacrilega temerare, dextra.
 Romana donec relligio vt decus
 Nomenq, ferret perpetuum, Deo
 Salutis humana sacrata
 Erigeret monumenta Sixtus.*

FERRANTIS DE TORRES.

*Sixte, tui decoras dum sancti limina Petri,
 Conspicuo imponis dum monumenta loco.
 Ille tibi in caelo curat monumenta, mouere
 Qua nullis poterunt sacula temporibus.*

IULII ROSCII HORTINI

Epigramma.

*Aegypti duris moles excisa cauernis
 Miranda in Latium per mare uecta rati,
 Quae sacra Caesaribus summo stetit amula Caelo
 Ad Vaticani plena theatra iugi
 Nunc ueteri dimota loco pro limine templi
 Aurea, uictricem, tollit ad astra Crucem.
 Strata superstitione uetus est, Regumq, profana
 Nomina sub Christi Relligione iacent.*

Uni

*Vni Xyste tibi hoc debet pulcherrima Roma,
Per quem Sancta nouo fulget honore fides.*

IO. PAULI ZERLAE

I*mmensum Sixtus dum tollit in aera saxum
Quod sacra suppositum fulciat arma Crucis,
Quam magis ille hominũ cupiet pia corda uolentũ
Ardua si cupiat saxa subesse Cruci?*

CASTORIS DVRANTIS.

E*cce Cruci excelsa iam subijciuntur honores
Induperatorum munere Sixte tuo.*

INCERTI.

M*E locus, & Montes, Sidus, Crux, Sixtus ho-
norant,
Custoditq; vigil nocte dieq; leo.
Nomine clarus erã Augusti; nũc Numine Christi.
Quis fuit in toto dignior orbe lapis?*

DIE FESTO EXALTATIONIS S. CRVCIS.

INCERTI.

S*axum immane, ingēs, caput inter nubila cõdit,
Sublimiq; ferit vertice summa poli.
Scilicet antiquo iam tempore inutile saxum.*

Inse-

Inferat ut caelo sancta trophaea Crucis ;
 Stetq; supremus apex urbiq; orbiq; verendus,
 Ut numquam fuerit crux meliore loco.
 Exaltata trahit nunc crux ad se omnia: iure
 Nunc exaltata festa Crucis colimus.
 Pontifici id Sixto debes Ecclesia: magnus
 Quem pietatis amor grandia velle facit.

I N C E R T I.

Virginis Augustus gremio considerare Caesar
 Infantem vidit Solis in orbe Deum.
 Tiberius passum voluit se Principe Christum
 Romanis inter numina magna coli.
 Hinc titulos utriusque gerens Obeliscus amica
 Plurima de caelo saecula duxit ope:
 Nunc Sixti nutu Quinti meliore locatus
 Sede, triumphalem tollit ad astra Crucem.

PARACLITI FRANGIPANIS CARMEN
 AD XYSTVM V. PONT. MAX.

Qua lapide ex vno Natura condita, et Arte
 Faucibus undantis Nili, Aegyptiq; remotis
 Finibus, equoreas fuit olim aduecta per undas
 Tybridis ad ripas, et magna ad mœnia Roma
 Imperij moles monumentum insigne, vetusti,
 Pri-

Priscorumq; decus clarum, & memorabile Regū,
 Vaticanum inter, Janumq; obscura latebat.
 Temporis inuidia depressa, & cognita paucis,
 Atque Aeuo tandem diuturno præda futura,
 Et iam aquanda solo, post longa & sacula, tanta
 Vix inter magnas Urbis cernenda ruinas:
 At verò Xysti præclaro munere Quinti
 Pontificis, quo non fuit vnquam iustior alter,
 Inde, vbi tot lustra, ac tot saecula infixæ resedit,
 Atque immota adeò, vt fuerit nulla arte mouēda,
 Vi nulla, demum radicibus eruta ab imis
 Illa foro in medio aereas erecta sub auras
 Conspicienda nitet, celsaq; in sede resulget,
 Excedens altas sublimi culmine turres,
 Perpetuo mansura, & nulli obnoxia sorti:
 Nec iam Casareos cineres seruabit in urna,
 Quos stupet extinctos, miris & laudibus effert
 Ignarum vulgus, solum mortalia querens,
 Admiransq; opera humana, & cœlestia temnens:
 Crux at in excelsò fulgebit vertice sancta,
 Gloria cœlicolum, & nostra spes certa salutis,
 Qua capita inferno contusa fuere Draconi,
 Qua barathri porta confracta, ad aperta q; cœli
 Ianua, qua nixus collabens constitit orbis.
 Hinc qua septenis florens in collibus olim.

Mar-

Martia Roma diu viguit tot clara Triumphis
 Succubuit demum, ac tantis concussa ruinis
 Nunc laeta & Felix Montem consurgit, in Altum.
 Atque sibi antiquos reparari gaudet honores,
 Et caput exultans ad lucida sidera tollit.
 Hac tibi sancte Pater debetur gloria laudis,
 Quam sibi frustra alij tentarunt quarere multi
 Pontifices, solusq; tua virtute parasti,
 Qui velut alter Atlas fulcis graue p̄odus Olympi,
 Sed manet interea rerum te gloria maior
 Namq; tuis olim gentes populiq; rebelles
 Deuicti auspicijs veneranda ad limina Petri
 Aduentent, pedibusq; tuis prona oscula figent,
 Diuinamq; vicem in terris te iure gerentem
 Rite colent, legesq; tuas, ac iussa subibunt:
 Nec modo sub gelida qui Arcto, Cancroq; perusto
 Quiq; sub Hesperio degunt ac sidere Eoo,
 Alterius sed enim extremis è finibus orbis,
 Vasta per immensi Oceani freta confluet ingens
 Turba virum, populiq; ignoti ad littora nostra
 Accedent, sacro & poscent in fonte lauari
 Vitali afflati Diuini Numinis Aura:
 Mendacesq; Deos, quos iam coluere negantes
 Trinū vnumq; Deum, verū, Aeternūq; Potentēq;
 Esse fatebuntur, Qui verbo cuncta creauit,

Et

Et regit & seruat, Qui ob primi admissa Parentis
 Perpetuis pœnis addictos faucibus Orci
 Eripuit, nosq; ad cœlestia Regna vocauit.
 Denique ouile unum fiet Pastore sub uno
 Pascuaq; ad summi æterna adducetur Olympi.

PHILIPPI POELARII BRVGENSIS FLANDRIÆ

Ordior è Phario transuectam dicere regno
 Molem, quæ nostræ victricia signa salutis
 Imposita, à Sixto gestat, qua nobile templum
 Exultat Petri, felicem saxea moles
 Est sortita locum, locus an felicior ipsa
 Mole, sacri culto memorant ceu carmine vates:
 Sic mihi da Sixti canere immortale laborum
 Musa decus, meritò quem Petri in sede locauit
 Purpurea, sancto pia corda mouente senatus
 Flamme: da tanto recolam qui Principe secla
 Aurea nunc rediere? sepulta Astrea reuisat
 Vt latios fines? ut religionis honores?
 Verum fas aperire prius primordia molis
 Nunc coreus pares cui Nile Sesostride nato
 Intima dum magna rimatur viscera matris,
 Ogygias ornans Urbes, tam nobile saxum
 Pingua quæ Nilus fecundis arua fluentis
 Irrigat, & quæ secentum ditissima Thebe

K

Effun-

Effundit portis, excelsò e monte Syenes
 Quadratum excidit, veteres dixere Obeliscum
 Qualia tunc Pharij reges sua munera Phæbo
 Soluebant, quorum Mitres, qui sceptrâ tueri
 Auxilio Diuùm studuit, cum vasta silerent
 Aequora, & Actæus longo temone Bootes
 Plaustra inter pigros deflecteret ipse triones
 In somnis vigili Rex tanti pectore regni
 Voluebat curas, supplex Hyperione natum
 Multa rogans, sensit cum lumina victa sopore
 Per membra extemplo dulcem fuisse quietem,
 Et secum placido Phæbum sic ore loquutum.
 Ille ego sum Deus ò Mitres, cui rite precantum
 Vota implere datum est, & qui tua regna tuebor.
 Tu modo de Nili spaciosis rupibus, altam
 Soli cade trabem, & quadratam impone figuram
 Hanc instar radij paulatim attollere cura.
 Exilit è strato Phæbi & pia iussa capebit,
 Inscriptiq, notas, quales præferre ruina
 Cernuntur, regum hunc alij de more sequuntur.
 Sacra papyrifera statuentes iura canopo
 Nuncorea inter quos posuere Sesostride natum
 Est è Niliacis olim qui rupibus ausus
 Sumptibus innumeris lapidosum cadere montem
 Cum senior nouit qui delphica limina vates

Et

Et quid fatorum longus connecteret ordo,
 Machina dum celsa de rupe exciditur, alta
 Urbis turrita decoret qua mœnia Solis,
 Macte viri dixit moles qua stabit in Urbe
 Exeret una caput, mittens trans aquora classes
 Immensum figetq; minantia signa per orbem,
 Principis ornabit quarentem iurgia circum.
 Circus at in cineres ut vix vestigia cernas,
 Vertetur, tandem hic ades sanctissima surget
 Diuo, cui referare poli, cui claudere verbo
 Auratas dabitur portas, dare iura per orbem
 Regia qui possit, qui à petra nomen habebit.
 Linigeri risere viri, sistrataque turba,
 Et magnis vanum studijs auxere laborem.
 Hinc moles sola est primo molimine fracta.
 Dixerat, euenit tandem labentibus annis,
 Caesaris Augusti victus cum Antonius armis
 Occideret, Nili validis & colla catenis
 Necteret, & domini fugeret Cleopatra triumphū,
 Ingemeret Babylon latis spoliata trophæis,
 Saxeæ ut Ausoniam ferretur machina Romam
 Caesaris indignata sequi per cerula palmas,
 Sperauitq; nouo tandem dare nomina Ponto,
 Nominis Icarijs ut fluctibus Icarus auctor,
 Vel pelago nomen ceu flebilis abstulit Helle.

K 2 Dicite

Dicite Pierides qui tanta per aquora in Urbem
 Proiecta est moles, nam vos dictastis & illud.
 Cesa est apta fretis abies que pondera ferre
 Tanta queat, multo cui surgunt ordine remi.
 Urbis opus Nili stupuit Crocodilus in unda,
 Stagnantes primum tetigit cum machina ripas
 Mactauit piceis hic tempestatibus agnam,
 Fulmineumq; audax direxit nauita cursum,
 Magnū audere putās quod nomine Caesaris audet.
 Tellurem Veneris qua non formosior vsquam
 Exuperat valido Cynaraam remige Cyprum.
 Quęq; timet duros late circumsona Caucos
 Creta olim celebris monstrofi ambagibus antri
 Vidit ut aratam puppim meminisse Metelli
 Victoris fertur, spolia hac portantur in Urbem
 Cres ait, ancipiti quod bello inuicta Quirites
 Corda gerant, totum Mauortia subdere mundum
 Roma sibi poterit, Tarpeia saxa trophaea
 Fertilis Aegypti cernent, hinc Æolis alta
 E specula immanem turgentia vela carinam
 Contrahere aspexit, misceri ut murmure cælum
 Incipit, hic celeres in saxa latentia puppes
 Torquet hyems, sequiturq; niger cū grādine nimb⁹.
 Fimbres mirantur Pharij lapsuraq; calo
 sidera, dum obscuro mittuntur ab æthere dira
 Ter-

Terrentes nautas flamma, concussa timore
 Corda virum, subito visus componere fluctus
 Neptunus, pauidum & depellere corde timorem.
 Interea Jonijs ardentem fluctibus Aetnam
 Conspexit, piceo & fumantem turbine vector,
 Ostenditq; suis socijs, aperitq; futura.
 Cernitis excelsi ut nudata cacumine montis
 In ventos abeunt: sic lati climata mundi
 In flammam conuersa ruent, sic cuncta peribunt,
 Iamq; datis linquit ventis proiecta Pachini
 Saxa ratis, superant remis vulcanida terram:
 Hinc se se monstrat saxis albensibus Anxur
 Impositum, capiuntq; sudes ubi fuluus arena
 In mare prorumpit Tybris, molemq; petitam
 Impensa ingenti, qua testatura triumphos
 Caesaris, ut vidit Tybris caput extulit vnda,
 Insuetum teneris onus & circumligat vlnis.
 Tanta molis erat saxum deducere in Urbem.
 Caruleis ubi vecta fretis iam puppis in alta
 Mœnia Nuncoreos vexit molimina regis
 Saxa Auguste tuas virides testantia lauros
 In ripa iacuere diu, dum Caius in Vrbe
 Horrida construxit miscentem praelia Circum
 Nuncoreosq; opus affigens in vertice Iuli
 Qui seruet cineres orbem, statuitq; Obeliscum

In

Carm. diuerſorum Auſt.

In medio Circi, hunc tetigit victoria pennis
Plurima, nam raucus, per plurima ſacula circus
Durauit, ſummo tangit quod vertice calum
Spectandum in circo ſaxum ſtetit, omnia donec
Negligeret veterum Saturnia Roma trophæa
Induperatorum, Parijs ſuffulta columnis
Porticus euerſa eſt, fregitq; theatra vetuſtas,
Circus & in nihilum Caij eſt collapsus, & ades
Clauigero eſt extructa Petro, cui ſubditur orbis,
Aedes qua totus verè nil ſanctius uſquam
Orbis habet, roſeo nam limina tincta cruore
Chriſtiadum, Chriſti hic uiuus ſub imagine vultus
Haſtaq; qua infeſta perfodit cuspide Chriſtum
Dum per agit noſtra myſteria ſacra ſalutis.
Ipſa alios olim iactabat Roma Obeliſcos,
Hunc præter cecidere tamen Mars ferreus Urbẽ
Affecit clade horribili dum ſeuit in armis,
Romanos latè ſpolians cultoribus agros:
Et monumenta Ducum fracti interiере Coloſſi.
Quicquid & externis Romanus victor ab oris
Vexit ouans patriæq; Vrbi conceſſit habendum
Hinc etiam paſſa eſt ingentos Roma ruinas,
Seu it in Auſonios ubi trux Germania campos,
Miles qui imbiberat ſeui documenta Lutheri
Votiuas furijs accenſus diripit aras.

Bor-

Borbonio ductore, nefas sed morte piavit.
 Summo sacra Deo templa impius abstulit ignis
 Mansit sola alto moles abscondita Diui
 Templo sub Petri, sacratior area saxo
 Nunc tollit caput, & pretioso munere Sixti
 Pontificis gaudet, gaudet quoque saxea moles
 Sede sua, tali est ter felix area mole,
 Quod sacra dum sacrū munus tenet, ipsa meretur
 Area pacato ut fiat spectatior orbi.

Aurati fulgent molis quod vertice montes
 Et stella auratis in montibus aurea fulget,
 Exultans nostra felicia signa salutis
 Ostentare Crucem, Satana, qua diruta regna
 Munere Sixte tuo est augustior area, per te
 Saxea venturo moles celebrabitur aeo.

O mihi donaret sacro de fonte liquores
 Haurire, Aonio meditari & carmina plectro
 Phœbus, Sixte tuas memorarem carmine laudes:
 Monstrarem triplici merito tibi cinctā corona
 Tempora, candenti structū quod marmore templū,
 Qua Christi veneranda Dei praesepia adoras.
 Commemorem pulsamq; famem, cerealia dona
 In populum diffusa, tibi dum commoda cura
 Sunt gregis; irriguis præbes de fontibus undas
 Montibus & valles, & montes vallibus aquas.

A Tur-

*A*Turcis manicas captis atque arcta leuasti
*V*incula, nunc duplices tendunt ad sidera palmas,
*U*tque diu regnes felix non segniter orant.
*H*erculeos canerem superatos Sixte labores:
*N*am tua dum dubios vigilans prudentia casus
*D*iscutit, utilibus rectum praeponit & aqua
*I*niungenda viris, perpendit pondera lance.
*C*ommunes sequitur leges, iustumq; piūq;
*S*uggestit, incipit cunctas gens aurea terras
*I*ncolere, in falcem dirus dum vertitur ensis
*P*arcit subiectis tua debellatq; superbos
*V*irtus, qua veteres leges dum sancit agendo,
*E*fficit ut cuncti vestigia pressa sequantur:
*N*am prius immiti populus sibi dicere iura
*A*udebat ferro, vastabant arua latrones,
*N*on tenera pecudes tuta, bos raptus in agris,
*C*anae sunt segetes flammis crepitantibus vsta,
*P*rata cruenta iacent furiali cade Viator
*I*n medio exceptus cursu, sunt arua colonis
*E*t viduata suis, sacrata & iura silebant:
*A*st ubi iam summo regitur te vindice mundus,
*N*unc iterum validus bos tuta perambulat arua,
*S*ecura cupidis errant cum matribus agnae,
*N*ec mirum, infesto nam florea rura latrone
*D*um purgas, gemmis & multo splendidus auro
Extru-

Extincto passim cantat latrone viator :
 Nam veluti tenero lupus insidiatus ouili
 Clara ubi puniceo tenebras Tithonia amictu
 Expellit , vacuis infrendens dentibus iras ,
 Antra petit nemorūq; umbris se horrētibus abdit :
 Sic dominam seuus liquit sicarius Urbem
 In sua conuertens improvida pectora ferrum .
 His tibi pro meritis puras spectantia mentes
 Numina digna ferant virtuti & premia tanta ,
 Latq; Sixte boni qui te genuere parentes ,
 Roma diem poscit niueo signare lapillo .
 Adscribatq; lubens sacrae hac carmina moli .
 Sixtus praeclearis ad candida sidera factis ,
 At teneris virtus quem praestans extulit annis ,
 Ingentem hanc molem sacra in sede locauit .
 Et si qua maiora tuo cum corde volutas
 Venturis eadem moles testabitur annis .

PETRI ANGELII BARGAEI OBELISCVS
 AD XYSTVM V. PONT. MAX.

CEntenūm fueram cubitorū Obeliscus, ad Urbē
 Cum veherer vasta per freta vasta rate .
 Mox geminas , Circi iam iamq; in sede locandus ,
 In partes iacui dimidiatus humi ,
 Et quamquā artificū Caesar multa arte resectū
 L Extu-

Extulit, aurato supposuitq; globo,
 Consciens ipse mihi tamen, illa in sede latebam,
 In qua ruderibus penè sepultus eram.
 Sed, postquam eduxit Cæli me Xystus in oras,
 Meq; meo voluit vertice ferre Crucem,
 Ipse mihi videor duplo sublimior esse,
 Quàm cum me statuit Solis in Vrbe Phero.
 Gratia magna tibi, Pater, ò sanctissime, quando
 Esse, tuum quod sit, nil nisi grande potest.

EIVSDEM AD EVNDEM.

L Atronum paulo ante vias infederat omnes
 Terrorem incutiens mortis iniqua manus.
 Nec iam parietibus quisquam, nec mœnibus ullis
 Tutari qui se, vel sua posset, erat.
 Quando etiam in media iugulari vidimus Vrbe
 Sæpe aliquem, & multa cade maderè domos.
 Nunc autem è manibus sic cecidere cruentis,
 Et, quacumque libet pergere, tuta via est.
 Iustitia patet vsque locus: Vis exulat omnis:
 Atque illibat as pax alit Urbis opes.
 Vnde igitur rerum facies mutata? venitq;
 E tenebris tantis orta repente dies?
 Maximus immensum Xystus regit arbiter orbem,
 Atque vnus recti cuncta gubernat amor.

San-

*Sancte Pater, sic usque tuo Res publica ductu
Floreat, & nullas sentiat illa vices,
Vive diu Felix, postquam te principe merces
Certa bonis prestò est, & rata pœna malis.*

TYPOGRAPHVS AD LECTOREM.

Non potuit primus tribui locus omnibus: & si
Digni omnes, primi qui legerentur, erant.

F I N I S.

R E G E S T V M

Carm. diuersorum Auctorum.

A B C D E F G H I K L.

Omnia folia, L dimidium folij.

R O M Æ,

Ex Typographia Bartholomai Bonfadini.

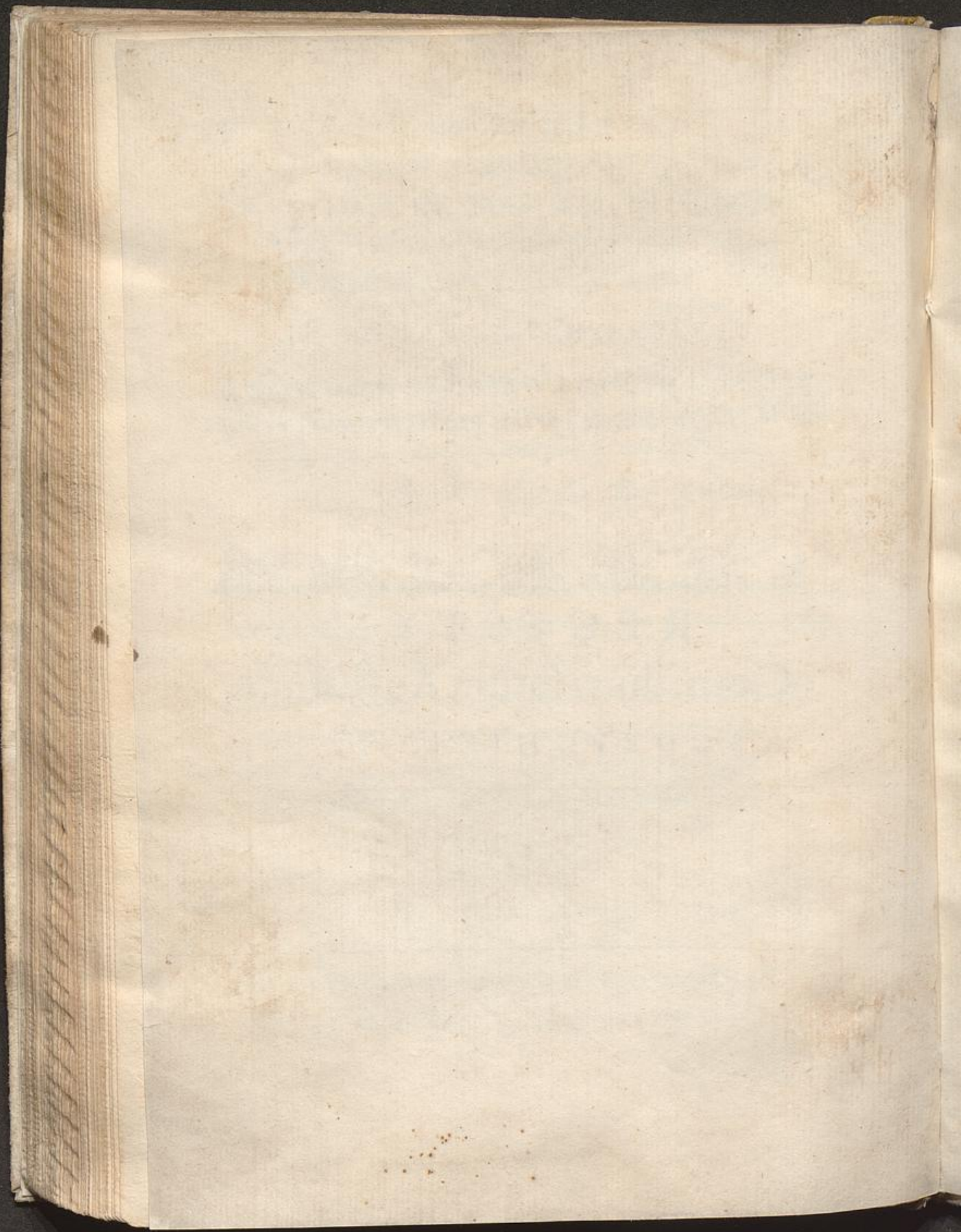
M. D. L X X X V I I.

In nomine Patris, qui per nos
 scriptum est: nonne sentiat illa
 in diebus illis: passim se principis
 gratiaque pro eo est, & non minus
 TYPOGRAPHVS AD LECTOR. M.

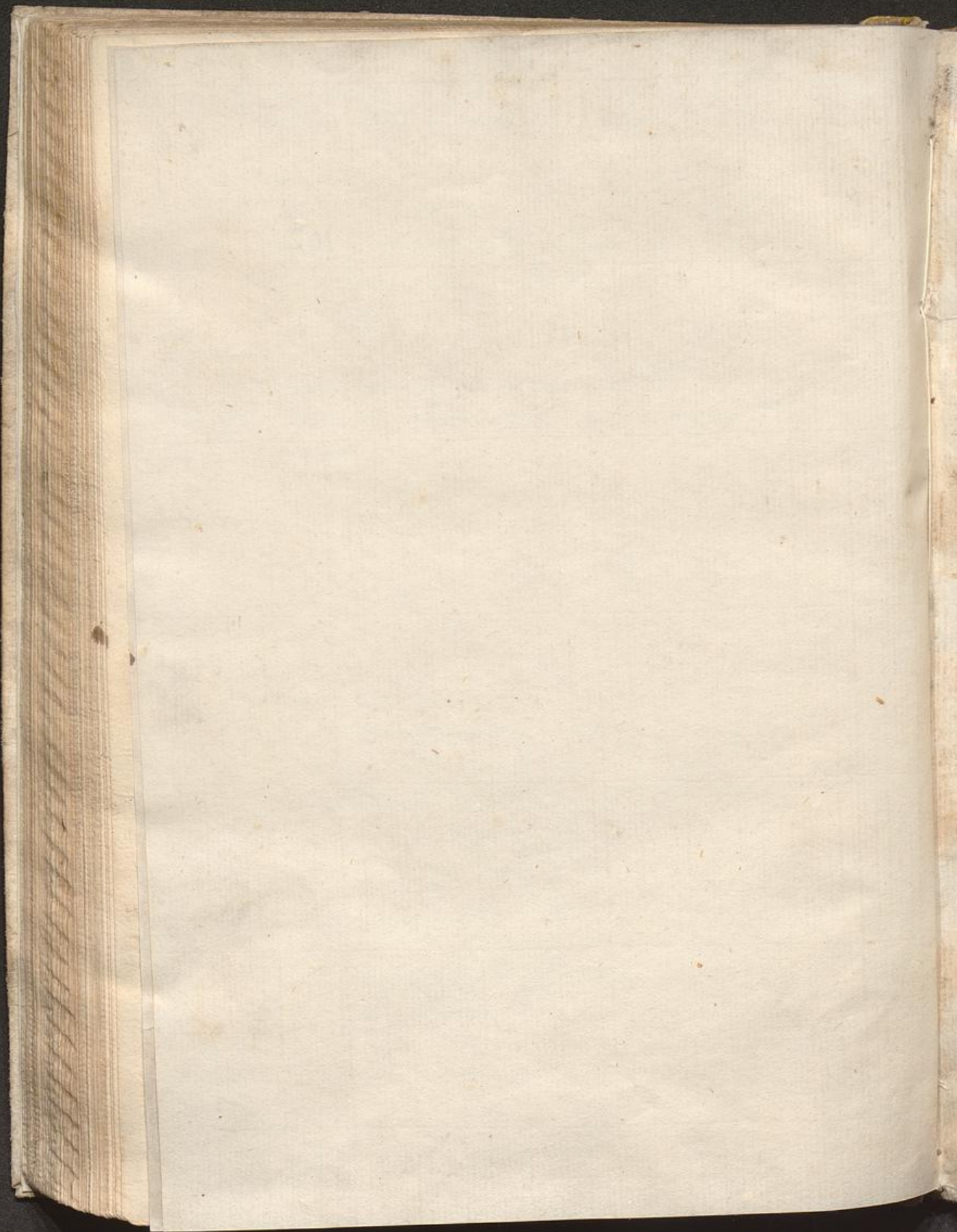
Nunc non in primo libro locum ornatum
 digni omnes, primo qui legentur, etiam
 TYPOGRAPHVS AD LECTOR. M.

REGESTVM
 Omnium directorum Augustinum
 A B C D E F G H I K L
 Omnium solus I diuisionum solus

R O M A E
 Ex officina Bartholomaei Bonfadini
 M. DC. LXXVIII

102

Th. 6089

Th 6089

2

Th 6089

3

Th 6089

A

182

